

1973

9

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIII

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Ing. Pavle Šegula	Ob Makaluju	437
Bojan Pollak-		
Janez Kosec	V Dularjevi zajed	440
Boris Mlekuž	Kdaj spet	442
Dr. Tone Cevc	Nekaj povedk iz Grintovcev	444
Ing. Matija Tuma,		
Fislisbach	Grozo izzivam, v dušo jo vabim	447
Nada Kostanjevič	Vipavski planinci na izletih	452
Ciril Praček	Gorski vodnik	457
Borislav Aleraj	Raz v klinu – »za Huniko«	460
	Ing. Josip Teržan –	
	sedemdesetletnik	461
Ing. Peter Starič	Kako je s kačami	463
	Društvene novice	465
	Alpinistične novice	474
	Varstvo narave	476
	Iz planinske literature	479
	Razgled po svetu	482
	Naslovna stran	
	slika zgoraj:	
	Planika (<i>Leontopodium alpinum</i>)	
	Slika spodaj:	
	Dlakavi sleč	
	(<i>Rhododendron hirsutum</i>)	

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Stroj, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

**ŽELEZNIŠKO
 GOSPODARSTVO
 LJUBLJANA**

FERSPED

**SPEDICIJA ZA TUZEMSKI IN
 MEDNARODNI PROMET**

Opravlja vse posredniške posle pri izvozu, uvozu, tranzitu in zbirnem prometu blaga.

Nadalje opravlja vse ostale posle s področja špedicije v mednarodnem prometu.

Svoje poslovanje opravlja preko svojih poslovalnic v LJUBLJANI, MARIBORU, NOVI GORICI in KOPRU ter njihovih izpostav v Celju, Hrpeljah, Kozini, Jesenicah, Kranju, Rijeki, Sežani, Puli, Novem mestu, Murski Soboti, Prevaljah, Rožni dolini (pri Novi Gorici) in Goričani Kotoriba.

Ima predstavništvo v Beogradu - Wien (Dunaju) - München (Monakovo) in Frankfurt a/M.

»FERSPED«

LJUBLJANA, Moše Pijade 39

GOSTINSKO PODJETJE

»ŠESTICA«

vam toplo priporoča
 svoje obrate:

Restavracijo Šestica,
 Samopostrežno
 restavracijo Emona,
 Titova 11 in restavracijo
 Pod Lipo, Borštnikov trg 3

Ko se boste v planinah
 naužili svežega zraka,
 vam bomo postregli
 z izbranimi jedili in
 odličnimi pijačami

Na zdravje!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

73. LETNIK

9 1973

OB MAKALUJU

Ing. PAVLE ŠEGULA

V

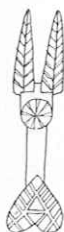
saka odprava je koristna priložnost, ob kateri polagamo račune o svojem delu, še raje pa snujemo načrte za delo v prihodnje.

Pred nami je poročilo o prvi himalajski steni, po kateri so plezali slovenski alpinisti. Južna stena Makaluja je lepa storitev in zato ne brez odmeva v svetovni alpinistični javnosti. Res, vrha ni bilo, čeprav ni bil več daleč in četudi so ga poprej uspešno, druga za drugo dosegle kar tri odprave. Žal, toda kaj hočemo. Vsaka malenkost lahko spodmakne sicer dobro začrtan načrt. Menjava cilja tik pred odhodom tudi ni bila v prid podvigu. Dodajmo še kadrovske spremembe, spremembe v moštvu zaradi odstopov nekaterih kandidatov, šerpe, ki niso vajeni plezanja v stenah, in za nameček še jesen s strupenim mrazom in ponorelimi vetrovi. Če smo količkaj planinci, če smo že hodili v gorah pozimi, če nas je na poti ali v steni presenetilo slabo vreme, vremenski preobrat, vemo, kaj je gora. Tudi ponižen domači kucelj lahko zavrne najbolj prevejanega asa, če se mu zoperstavi s pravim orožjem.

Ne, dragi bralci, nisem zastavil peresa, da bi naštel vse vzroke, zavoljo katerih odprava ni mogla doseči cilja. To bi bila sploh napačna ocena, saj je sicer opravila vse: priprave, boj z goro, boj z nasprotujočim naravnim okoljem, boj za srečen povratek nosačev, šerp in moštva. Pridobila je lepe izkušnje, ugled zavoljo odločnega posega in visoke sposobnosti za prilagajanje. Ob nejasnem stanju in slabih prognozah nam takrat – konec julija lani ob popravljeni opremi – ni preostajalo drugega, kot da s težkim srcem opustimo misel na Kangbačen in se lotimo Makaluja. Samo ta je bil na voljo.

No, tudi tega ne navajam v samotolažbo. Prej z določeno mero zlobe, češ, če se znajdemo na gori, če se v zadnjem hipu zavoljo višje sile uklonimo in najdemo možnosti tudi na gori, ki je bila v programu za kasnejše čase, potem smo toliko bolj neuspešni v odpravarski administraciji, v obdelavi rezultatov, propagandnih prijemih. Prijatelja dr. Peter Soklič in Mirko Fetih sta s sijajno potezo po sili razmer tudi na hitro in brez možnosti, da bi kaj preveč razmišljala, rešila problem transporta in privarčevala lepe milijone deviznih dinarjev. Odprla sta nov list v kroniki PZS, potovanja planincev v Himalajo in Indijo. Mi, komisija za odprave v tuja gorstva in člani odprave, pa smo, priznajmo, v marsičem zatajili.

Rezultate imamo v žepu, pa jih ne znamo, ne moremo izkoristiti. Kljub naporom tega in onega tečejo zadnja dejanja odprave vedno prepočasi, z zastoji. Voziček škriplje. Zamude na carini, zamuda s poročili, zamuda z obračuni, zamuda s himaljsko številko glasila PZS. Nočem in ne nameravam biti fin, vendar priznam, da je ta greh naš skupni greh, lahko pa bi seveda naštel grešnike: člane komisije, moštvo odprave,

pisarno in še koga drugega. Za izjeme vemo, vendar tudi izjeme ne pomagajo, da bi bilo kaj drugače. Sedaj se vleče tudi knjiga, ne vemo, bo izšla še letos, ali naj jo čakamo šele prihodnje leto. Vleklo se je z albumom, fotografom, z obvestili za tujo in domačo javnost.

Odprava, kakršna je bila 4. JAHO, je veliko podjetje, kakršno drugje upravlja in vodi širok aparat.

Moštvo se briga za cilje, kondicijo, logistiko, preskus opreme in še za vse, kar sodi zraven. Če vodja odprave obvlada probleme transporta, nabave opreme, finančno knjigovodstvo, je to le plus, ne bi pa smelo biti njegova dolžnost.

Vse do danes nismo rešili niti se lotili problema pravic PZS oziroma organizatorja do dosežkov odprave. Prosluli, »gnili« kapitalistični svet pozna »copyright«. Člani pravice publikacij katerekoli vrste prepustijo organizaciji, v našem primeru PZS; ta naj bi usmerjala, poskrbela, da vsak naslovnik in zlasti PV dobi svoje, uredi vprašanje nagrade oziroma deleža avtorjev. To je že prava sramota, tem večja, ker posamezni predavatelji, člani odprav, ne počakajo niti na uradno otvoritev predavanj. Spet drugi, ki niso bili sposobni sodelovati v pripravljanih delih odprave, v mirnem zavetju pišejo spomine za kogarkoli, za organizacijo, ki je zbrala sredstva, pa to odlagajo. V imenu PZS in z njenimi sredstvi odhajamo na pot, potentakem ima PZS pravico, da zapiše in ohrani prihodnjim rodovom zapis o naših odpravah.

Naj mi bo dopuščeno in prizaneseno, če med grešnike prištejem našo diplomacijo. Dokler dogajanje teče na DSIP SFRJ v Beogradu, je vse v redu. Tam nam pomagajo, dajejo instrukcije, intervenirajo.

Teren je, kaže, gluhi in slepi. Ni se še primerilo, da bi naš poslanik v New Delhiju sedel na letalo in poletel v Kathmandu. Lahko bi šel tja zasebno kot prijatelj Vlado Šestan, ki nam je organiziral srečanje na ministrstvu zunanjih zadev v Kathmanduju jeseni preteklega leta. Uspeh nam je znan: lep sprejem, naklonjenost, slovesna obljuba in zagotovitev prednosti na Kangbačenu.

Diplomatski uradniki so očitno preveč togi, saj so celo že dodeljeno dovoljenje za Makalu z noto (!), ki je bila edini njihov akt v celi seriji naših dopisov, napačno tolmačili, češ da ne smemo na pot v jeseni, temveč šele letos spomladi.

Te besede niso ihta sitnega, jeznega mladeniča. Vlado Šestan nam je iz Pakistana točno poročal o možnostih, se sam vključil v snovanje, predlagal cilje, pokazal zanimanje. Ne iščemo pristašev, ne nameravamo diplomatov prevzgojiti v aktivne planince, vendar je jasno, da bi se morali nekako aktivirati, aktivirati kot specializirani predstavniki države, ki morajo reševati naloge, pa naj bo to izvedba odprave na vrh v Himalaji ali pa gradnja jez v Nepal. Mislim, da so bile potrebne tudi te misli, če naj ugotovimo šibke točke našega odpravarstva. Mnogo je tovarišev, od vodje in predsednikov PZS in PZJ do drugih nesebičnih pomagačev, ki so vložili ogromno nesebičnih naporov v sleherno naših odprav. Zakaj bi se trudili, če drugi, šibki člani obrusijo večino tega, kar so storili, da bi odprava dosegla uspeh.

Priznam, da je administrativni aparat PZS premajhen, da bi bil v času priprav in po vrnitvi kos nalogam in obsegu del, ki bi bil lahko v čast srednje veliki potovalni agenciji. Toda nujno je, da daje vsaj specialno strokovno pomoč, da inštruirajo in usklajajo amaterje. Spričo aktivnosti drugih komisij to včasih res ni lahko delo, a če nam je prav, da imamo tudi odprave, potem poskrbimo, da bo vsaka naloga imela svojega mojstra, da bodo za vsako zadolžitev odrejeni izvajalci.

Mislim, da mi bodo bralci tudi gornji odstavek oprostili in mi opravičili drznost, da sem ga napisal, kajti tudi tu smo v KOTG našli rešitev. Primeren tovariš, dober administrator, pravnik, ekonomist ali karkoli naj prevzame direktorstvo odprave.

Opravljal bo tisto, kar ne morejo zaposleni organizatorji, člani KOTG in moštva. Njegovo delo ga plača samo, ne jokajmo se, če ga nagradimo s polovico odstotka

vseh izdatkov. Izplača se že, če samo pravilno izpelje zavarovanje in cepljenje moštva, da ne govorimo o drugem.

Ustanovili smo ekspedicijski klub, da bi pritegnili sposobne ljudi za mentorje, svetovalce, pomagavce, da bi vključili nove sodelavce, ki jim je do razvoja odpravarstva v Sloveniji in Jugoslaviji. Odločili smo se, da bomo še razglabljali o mestu in načinu dela znanstvenih sodelavcev.

Odločili smo se, da bomo del svojega snovanja posvetili organizaciji strokovne pomoči narodom dežel, v katerih delujejo naše odprave. Stiki z zavodom za tehnično pomoč SRS so prvi korak v tej smeri.

Odprave pa morajo – po mojem mnenju – teči dalje. Zdaj imamo že precej bogatih izkušenj, znanja in sposobnih ljudi. Ni več potrebno, da odprave improviziramo, temveč jih že lahko solidno organiziramo!

ANDREJ VOVKO
*SALDIJU WISIAKU**

Neslišno
je potrkalo
na njena vrata,
megla
daljne gore
jo je ovila.
Izpod
snežišča
so prihajali
koraki,
v trepetajočo
dlan
so ji segle
njegove roke
krvave.

V pogledu
se je ujel
zadnji odblesk
sive
skale,
in gorske ptice
so ga obrale.
Bil je
škrlatnordeč
večer,
njegov smeh
je ovenel
ko
se je vrnil
s Planjave.

ANDREJ VOVKO
NE JOČI

Ne joči,
ker
me hladna
gora,
ne ti,
je zaprla
v svoj objem,
ne joči,
ko s poletnim
soncem

skopnel bom
v prah,
ne joči,
ker namesto
hrupnega
človeka
postal sem
tih,
mehki
gorski mah.

ANDREJ VOVKO
GORSKA

Ko nemo
ležal bom
pod kupolasto
belimi
oblaki
in mi drugovale
bodo
vreščee
gorske ptice,

ko
v utripu
bolečine
se bodo
strdile
moje sanje,
miren bom
in čist
kot obraz
Resnice.

*Alpinist in smučar, umrl v začetku maja 1933 v plazu pod Sukalnikom (gl. PV 1933).

V DULARJEVI ZAJEDI

BOJAN POLLAK – JANEZ KOSEC

N

oč se je naglo spustilna nad dolino. Najino ritmično hojo po melišču spremlja žvenket klinov in vponk, ki nama visijo ob telesu. Napredujeva počasi, kajti veva, da so običajne noči na prostem dolge. Popolnoma se je stemnilo, koča v Tamarju pa je daleč za nama. Cilj, ki ga slutiva nekje nad seboj, Jalovec – je nem. Pri vstopu v smer si ob sveči ravnava prostor za bivač. Po vseh pravilih o bivaku bi morala zaspiti. Morečnosti, ki naju je spremljala vseskozi, ne moreva odgnati. Pri tem misli na jutri. Veva za težave, ki naju čakajo, psihološka vojna se je že začela. In naju vleče prav tja. Zakaj? Somišljenik ve za odgovor. Smer v Jalovcu – Dularjevo zajedo – je leta 1959 preplezala naveza Šteblaj-Juvan. Naslednje leto jo je ponovil Tone Škarja s soplezalcem. Od tedaj je bila Dularjeva zajeda cilj mnogih plezalcev, vendar je ostalo le pri poizkusih. S prijateljem Bojanom Pollakom, alpinistom iz Kamnika, s katerim sem delil veliko lepih, veselih, pa tudi težkih trenutkov, ki so nama jih diktirale stene, sva se lani namenila preplezati to smer. Tudi midva sva že enkrat obrnila. Bova tokrat uspela? Jutro. Kuhalnik brni, Bojč pripravlja zajtrk, medtem ko jaz zbiram opremo za prvega v navezi. Vso drugo opremo, hrano, obleko, spalno vrečo zbaševa v nahrbtnik, ki bo potoval za nama po vrvi. Zadovoljna sva, da nama ni bilo treba zjutraj hoditi do vstopa in se že pri tem izmučiti. Ker bi oba rada prva začela plezati, rešiva to z žrebom. Naklonjen je bil meni.

Začenjam prvi raztežaj. Dva previsa, ki sta mi bila že poznana od najinega prvega poizkusa pred tremi tedni, mi ne delata prevelikih težav. Več težav mi povzroči nahrbtnik, ki ga potegnem za seboj s pomožno vrvjo. Bojč je kmalu pri meni. Naslednji raztežaj je ocenjen z najvišjo oceno VI+. Po drobčenih oprimkih, ki le za silo drže, če ti ne ostanejo v rokah, brez zanesljivih klinov, Bojč premaguje krušljivo in previsno steno. Pri izbijanju sem preko tega garaškega mesta porabil precej moči, kajti vrv me je neusmiljeno vlekla proč od stene. Na varovališču zopet zamenjava vodstvo, težave se ponovijo. Krušljivost je vse večja. Čistiva mesta, kajti po desetih letih, odkar je bila smer zadnjič ponovljena, se je nabralo že veliko kamenja in odklanih skal. Ves čas naju spremlja grmenje kamenja, ki se razbija nekje na melišču. Zaradi krušljivosti sva še bolj previdna. Toda vseeno mi dogodek v enem od naslednjih raztežajev hitreje požene kri po žilah. V prečnici mi Bojč previdno sledi. Varujem na dveh dobrih klinih. Otiplje oprimek, tedaj pa »tresk«, cel blok se mu odkrhne in se mu preko rame zvali v globino. Roke, ki mi krčevito stisnejo vrv, ne bi popustile za nobeno ceno. Ko grmenje kamenja poneha, nadaljujema s plezanjem. Po šestih raztežajih, kolikor sva jih splezala ta dan, Bojč doseže votlino, v kateri sta prespali tudi obe prejšnji navezi. Nad nama je ključno mesto smeri: črne previsne plošče, naloženi skladi, preko katerih kaplja voda. Razmišljam o kakem drugem možnem prehodu – še večji nesmisel. Prav tod bo treba jutri zjutraj.

Bivač. Poravnava prostor, ki je tolikšen, da bova lahko sedela drug za drugim, okobal. Za varnost zabijeva še nekaj klinov. Zlezeva v vestone. Iz stene vseskozi kaplja na naju. Jestu nama ne tekne, veva pa, da morava, kajti v nobenem športu ne ginejo kalorije tako hitro kot prav v alpinizmu. Še preden se popolnoma stemni zaspiva. Toda ne za dolgo, kajti dno najine votline ni ravno, vso noč lezeva iz votline. Zunanji sem in ostra vrv me venomer ustavi na robu. Zrineva se nazaj. Tako polzenje se nekajkrat ponovi. Skušam zaspiti. Ne morem. Razmišljam o alpinizmu, o nečem, kar nas žene sem, v stene. Tekmujemo sami s seboj v pogojih, ki nam jih daje narava.

Idealizem in volja dajeta alpinistu novih moči. Kdor pozna resna pravila alpinistike, se zaveda, da sredi stene alpinist težko odstopi, se ne more spočiti, ne more ga zamenjati rezerva kot pri drugih športih. Gore so najboljša šola tovarštva, boja proti mračnjaštvu, način osveščanja, vera v človeka. Stena je sredstvo naše zmage, našega duševnega ugodja. Vse to dosežemo, če smo duševno in fizično dovolj vzdržljivi in če sledimo naravi. In steno je treba ubogati: V takih in podobnih mislih nama mine noč.

»Dobro jutro!« skuša Bojč obuditi najino običajno vedrost, »vse najboljše k tvojemu godu, izvoli naslednji raztežaj!« Moram priznati, res lepo darilce. Celo noč mi je hodilo po glavi in mi ni dalo spati. Prvi metri v tem ključnem delu previsne, mokre in krušljive stene so najtežji. V starem klinu se mi ponuja preperela vrstica. Zgrabim jo – ostane mi v roki. Opazim staro zagozdo, vso razmočeno od vode. Zabijem klin. Obremenim, toda klin se samo povesi, uho se nasloni na skalo. Bo vzdržal? Mora! Previdno vstopim v lestvico, Bojč me z vrvo vleče k steni. Mora vzdržati vsaj toliko, da zabijem novo zagozdo. Ko to opravim, se oddahnem. Zabijem si še nekaj klinov zgolj za napredovanje, kajti padca verjetno ne bi vzdržali. Ko je nekoliko lažje – normalno plezanje v lestvicah – se ozrem navzdol: kakih 200 m visoko nekje nad meliščem uživaško manevriram z lestvicami. Bojč se prikaže iz votline in fotografira. Kmalu dosežem varovališče, zabijem nekaj klinov in potegnem nahrbtnik. Bojč je kmalu pri meni. Najtežjega še ni konec, od tu sledi težavna prečnica v levo, mokra in gladka. Bojč jo premaga z zagozdami in specialnimi klini. Starim klinom ne zaupa, saj jih je nekaj izpulil kar z roko. Ko je na varovališču, postane stvar nekoliko lažja. Za drugega v prečnici je težje. Izbijati je treba kline, oprimkov pa skoraj nič. Izbijem vse kline, le zagozde ostanejo. Po dveh nekoliko lažjih raztežajih izstopiva iz stene. Po 35 urah, ki sva jih preživela v steni, se razveževa, še kaki dve uri pa je minilo, preden sva po šodru in gruščnatem svetu prišla na vrh Jalovca. Stisneva si roke. Srečna sva. Bilo je težko, toda znosno. Kolikor težje je bilo, toliko slastnejši je občutek zmage. Kar sva čutila ob tem, si ohraniva vsak zase.

V pločevinasti škatli dobiva pozdrave mengeških planincev, ki so bili prejšnji dan na vrhu. Še dobro, da jih ni sedaj tu, sem si mislil, sicer bi se še izživljali nad mojo zadnjico, saj sem prvič na vrhu Jalovca. Bojču, ki običajno vrši ta posel, pa sem se očitno zasmilil.

Pot po ozebniku se je zelo zavlekla. Na dnu sva morala še enkrat do vstopa oziroma do najinega bivaka pod steno, da sva pobrala še nekatere stvari. Še enkrat se ozreva navzgor, gledava smer, ki nemo pričakuje novih ponavljalcev.

V Tamarju se pokaže najina napaka, ker se nisva vpisala v vpisno knjigo. Tone, ki je smer pred nama ponovil, je razmere v steni dobro poznal, zato se je tudi pozanimal, če sva že izplezala. Toda o naju, vstopila sva dan kasneje, kot je bilo prvotno rečeno – niso vedeli nič. Čim sva zvedela za poizvedovanja, zdirjava iz Tamarja. Bilo je že pozno zvečer. Nekaj mi je dalo slutiti, da bo Tone na poti v Tamar. In res. V predoru na magistrali se srečamo. Kakšno naključje! Signaliziramo si in kmalu za tem že klepetamo na prvem parkirnem prostoru. S Tonetom sta bila še Metod in Mihol, vsi izkušeni alpinisti, gorski reševalci in prijatelji. Misel na to, da se nama je utegnilo kaj zgoditi, jim ni dala miru. Kakšno tovarštvo! Težak vzpon je vzpon celega odseka. Vsi si podelimo radost in skrb. Takšni moramo postati. Tako hočejo in želijo od nas naši starejši učitelji. Dolgo v noč smo še klepetali, toda nama se je mudilo domov, da sva čimprej pomirila svojece.

KDAJ SPET

BORIS MLEKUŽ

B

ela strmina se lesketa nad nama v tisočih kristalih. Oči božajo in pijejo belo opojnost. S spoštljivo zagnanostjo se lotiva strmega snežišča. Hitro in lahkotno napredujeva. Sneg je odličen. Ali nisva tatova, ko motiva tišino, spokojnost pobeljenih vrhov? Ne! Samo v najinih srcih želiva odnesti s seboj delček najlepšega.

Snežišče nama je izpilo precej moči, vendar volja je močnejša. Najin cilj že vidiva. Vrh Malega Draškega vrha nama je čisto blizu. Ogromne opasti na grebenu, ki so jih izoblikovali snežni viharji in meteži, naju preženejo nekoliko nižje na varno. Prečiva pod grebenom proti vrhu. Tu pa tam se prav nerodno »kobacava« z derezami na nogah, čez skalovje, kjer sta veter in sneg že odpihnili snežno odejo. Vrh. Stisk rok, nasmeh, prijateljstvo, sreča! Življenje!

Prvič sva tukaj. Pozabljava, da sva vojaka. Na Rudnem polju, na robu poključskih gozdov služiva domovini. Neopazno sva se zjutraj izmuznila iz kasarne, da bi doživela spet nekaj tistih lepih trenutkov, sama med vršaci. Dobra vojaka sva, a za takšno sončno nedeljo v gorah postaviva tudi najin vojaški ugled na kocko.

Dolina Krme je globoko pod nama, vsa v senci. Iz nje navzgor ob severnih vetrovih vlečejo hladni, neprijetni vetrovi. Ti naju spodijo z vrha. Spodaj med skalami si urediva prijetna ležalnika za sončenje. Vojaški »ranac« nama služi za vzglavje, ko se nastavlja blagodejnim sončnim žarkom. Leživa brez besed, vsak s svojimi mislimi. Spet se zalotim, da sanjam o tistem, kar je še daleč, vsaj še sto dni »in še malo«. Zagotovo bo prišel dan, ko se bom poslovil od vojaškega stanu. Potepal se bom zopet po gorah, kadar se mi bo zahotelo.

Pred dobro uro sem zrl z Viševnika tja na domači Krn. Megla in dež sta naju spremljala takrat, ko me je oče prvič popeljal tako visoko v gorski svet. Bil sem še majhen. Moči so mi pohajale, a očetove spodbudne besede so mi vlivale toliko volje, da sem le prišel na vrh. Potem sem obiskoval Krn v poletnih vročinah, pozimi s smučmi, v težkih pomladnih snegovih, leto za letom sem se podajal na njegov vrh. Sončni Krn, ponos Primorske.

Kdaj bom spet brezskrbno lazil po grebenih Kanina? Z očmi bom objemal rezijanske vasice in zaselke, daleč spodaj pod seboj. Revščina je doma tod, a dobrodušnost teh ljudi odtehta marsikaj v današnjem zlaganem svetu. Črn novoletni dan na Kaninu! Koča je bila v plamenih, z njo so goreli moji načrti. Jokal sem takrat, zakaj se to dogaja ravno meni? Nič več ne bomo v topli izbi na Kaninu peli nam Bovčanom ljube pesmi:

Trnaj, trnaj Rezjansčica,
Trnaj, trnaj rezjanska vas...

Prišlo je poletje. S prijateljem bova sedela v hladni senci v Možnici in zobala borovnice. Počitek se po turi vedno prileže, kot takrat, ko sva bila v steni Jerebice. Gori v steni so nama s travo porasle police dajale občutek nezanesljive varnosti. Goljufala sva v počeh. Kamin sem si še posebej zapomnil. Tam so šli rakom žvižgat vsi moji tetrapaki alpskega mleka. V nahrbtniku sem potem imel čudno zmešnjavo vseh mogočih in nemogočih reči. Vsepovsod pa je bilo samo ljubo mleko. Kot da sva v kamnolomu, sva se počutila v izstopu. Kar sem prijel, mi je ostalo v rokah. Prečila sva pravcate plaziče kamenja. Kako neusmiljeno je žgalo sonce, ko sva sestopala. Da bi bil ostal vsaj en »tetrapak« mleka cel, sva si tedaj želela.

Vračal sem se z Mangarta. Sedel sem na obcestnem kamnu pod Strmcem, pod vasjo črnih rut. Skoraj sem hotel, da se mi vsaj še nekaj časa nihče ne ustavi. Večerni žarki so božali vrhove Loške stene in njene najbolj izpostavljene stebre. Gledal sem, kako

počasi zagrinja mrak mogočno steno. Njeni obrisi so bili vedno manj jasni. Stala je pred menoj ponosna v svoji večerni obleki. Bila sva sama, stena in jaz!

»Stoji pred menoj, kot da se tukaj končuje svet,« je zapisal nekje Kugy. Mogoče se res kdo vpraša: »Ali je še kaj življenja za to tisočmetrsko pregrado?« Lepi gorski pašniki so na njeni južni strani v planini Bali. Dve skrajnosti!

Trenta, hiša »mehkih src«. Trentarji, ljudje širokega srca, ki so jih izoblikovale gore, preprosti, prijazni Trentarji.

»Zrasli v trentarskih strminah,

ki so postale pesem njihovega življenja ...«

bere popotnik s plošče, vzdane pod previs ob cesti, blizu Špikove komačije. Nižje doli ob šumeči Soči, v objemu neizprosni gora, ki so jih vedno vabile, so našli svoj zadnji dom tisti, ki so jih prvi osvajali. Pavr, Mota, Špik, Štrukelj, Kapišar in drugi so bili sinovi teh gora. Malo jih je umrlo v postelji. Vzele so jih gore. »Tri lune poletja, devet lun snega«, pravi Rudolf Baumbach v svoji pesmi. Trdo življenje so imeli Trentarji, a bili so ljudje.

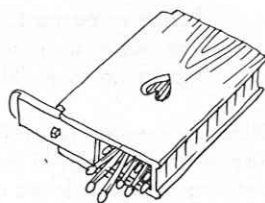
Najraje sem zahajal Za Poden, na planino Zapotok in spet se bom vrnil. Trentarski Pelc in Srebrnjak me vabita. Neusmiljeno naju je s Silvom takrat v steni Zapotoškega vrha močil dež. Vztrajala sva. Na vrhu sva bila otročje vesela. Večeri v pastirski staji na Zapotoku so nepozabni. Klici pastirjev, pesem zvoncev, meketanje ovac, stari, betežni sirar v coklah – pravi Trentar, ta idilika me je vedno prevzemala. Žal so to stvari, ki izginjajo z zadnjimi pastirji.

V hladnih vodah Krajcarice smo si hladili žuljave noge, ko sem bil prvič na Triglavu. Na vrat na nos sem potem hitel vsakomur, ki me je hotel poslušati, pravil, da sem bil tudi že na Triglavu. Jeseni, ko se je spet pričel pouk v šoli, sem se imel za največjega junaka med sošolci.

Bližali so se prvomajski prazniki. Kam bomo šli? Na Mangartsko sedlo smučat! Dnevi, ki jih ne pozabljaš zlepa, sončni, jasni. Sneg kot nalašč za smučarski užitek. Visoko v strmo snežišče, ki se dviga med našo in italijansko potjo na vrh Mangarta smo nosili smuči. Na pol goli smo bili, saj je bilo toplo. Ko se nam je zdelo, da smo dovolj visoko, smo si malo oddahnili in si pripeli smuči. Potem se je pričela dirka. Startali smo vsi naenkrat. Kdo bo prvi pri koči? Pognal sem se navzdol. V dolgih zavojih sem smučal niže in niže. Naenkrat tista nesrečna luknja. Uh, kako grd, neroden padec je bil to. Tovariši so švigali drug za drugim mimo mene. Preden sem se izkopal iz snega, so bili že globoko pod menoj. Spet si bom moral zvečer sam plačati pivo.

Ob večerih, ko je sonce tonilo za masivom Kanina in se stapljalo z zemljo v furlanskih nižinah, smo sedeli pred kočo. Prijatelji so kovali načrte za poletje, ki je prihajalo. Jaz se jim pri tem nisem mogel pridružiti. Doma me je čakala plava kuverta, na kateri je čitljivo pisalo, da grem k vojakom.

Toplota jenjava. Janeza že zebe, mene tudi. Z martinčkanjem je konec. Kosilo v kasarni sva že zdavnaj zamudila. Spustiva se na planino Konjščico. Večerni mrak je najin zaveznik, ko se vtihotapiva v kasarno. Vzorna vojaka! Kljub vsemu bodo ostali tudi spomini na vojaške dni, ki sva jih z Janezom štela na Pokljuki, lepi, nepozabni.

NEKAJ POVEDK IZ GRINTOVCEV

Dr. TONE CEVC

T

ele izbrane povedke sem zapisal v letih 1971–1973 pri domačinih v dolini Bistričice, tam, kjer so po sončnih pobočjih razprostrte vasi Županje njive, Kregarjevo in Bistričica z zaselki Slevo, Okroglo in Zakal. Domačini v tem kotu so kmetje, mlajši tudi delavci, ki hodijo na delo v rudnik kaolina v Črno ali v tovarne v Kamnik. Nekoč so ti gorjani mnogo drvarili, plavili les po Bistrici, zahajali celo v daljno Romunijo, poleti planovali po Veliki planini in Osredku, ogljari in v odročnih bistriških gozdovih in tako do dobra spoznali svet okrog sebe. Ta spoznanja in verovanja so ohranili v »resničnih« zgodbah, v katere pa današnji skeptični in racionalistični človek ne verjame več kot nekoč.

Povedke povzemam v knjižnem jeziku, a pri tem poskušam ohraniti vse bistvene lastnosti preprostega pripovednega sloga, vedno jedrnatega, brez literarnih okrasov. Povedke, v nasprotju s pravljicami, pripovedujejo vedno o »resničnih« dogodkih in so vezane na realen kraj in znane osebe. Morda bo kdo sodil, da so brez literarne vrednosti, drugi pa bo pravilno ocenil prav to značilnost ljudskega pripovedništva, ki pove bistveno brez ovinkov in nabreklosti. Le gorjani vedo, da gorski svet ni mrtev: skale, robovi in vrhovi izpričujejo s svojimi imeni večtisočletno povezanost človeka z gorami. Osamljene pečine človeških in živalskih oblik niso navadne skale, kot jih razlagajo povedke, a tudi notranjost gorā je živa in nagrmadeni kamniti plazovi kažejo, kje so se premikali velikanski zماji.

»Na takšno izročilo radi pozabljamo; če pa ga obujemo, težko najdemo način, s katerim bi današnjemu človeku dopovedali njegov pomen za znanje o naravi in človeku.«¹ In vendar vemo, da so veliki alpinisti in srčni gorniki spoznavali gore in njene skrivnosti s pomočjo gorjanov, drznih lovcev, pastirjev in kmetov. Najlepše je morda orisal to razmerje do domačinov poet Julijcev, dr. Julius Kugy, ko je odkritosrčno priznal: »Pogosto se sprašujem, ali bi pač postal tak poznavalec Julijskih Alp, ko se ne bi bil kot zvest hribovski tovariš vsakokratnega vodnika z razumevanjem približal tudi narodu, ki prebiva ob vznožju tiste gore. Kako bi mogel do konca dojeti čudovito, globoko resno peziyo Kanina, ne da bi poznal Furlane iz Reklanice, Bovčane, Rezijane? Kako bi mogel videti svetli sij gloriye nad vrhom Triglava, ne da bi vedel, s kakšnimi očmi gleda Slovenec k svoji sveti gori?«²

Stopimo sedaj v svet kamniških gora in jih pogledajmo z očmi domačinov ter prisluhnimo nekaterim njihovim pripovedim o Grintovcih.

Če gremo po pešpoti proti Krvavcu iz Stahovice po dolini Bistričice, vidimo na desni mogočen kamniten plaz, ki se spušča po grebenu Kamniškega vrha proti dolini. Razbrazdano pobočje, prekrito z velikimi skalami, je vidno daleč naokoli in nosi več imen: Kamniška ali Slevska roža, pa tudi Monštranca. Gorjani si razlagajo takole:

V starih časih so bili nekakšni lintverni. Tam nekje je lintvern ven skočil. To so prej vedeli, da bo nekje skočil, da so ga slišali, ko je bil notri, da je žvižgal ali kaj, ne vem. Na eno stran bo prišel ven: na ono stran na Korošico ali bo pa tukaj (na kamniško) ven prišel. To so vedeli, da bo prišel nekje ven, niso pa vedeli kam.

Potem je pa na to (kamniško) stran prišel ven. Včasih so pa takole rekli, če je ven skočil, da je vse za njim drlo, toliko časa, da ga je podsulo.

Na ta način je (Slevska) roža nastala.³

Blizu znamenite srednjeveške božjepotne cerkve svetega Primoža in Felicijana nad Kamnikom je skala, ki ima v očeh domačinov podobo lovca, kako strelja na divjega petelina. Zakaj je lovec okamnel in kako se je to zgodilo, pripoveduje povedka:

Na kvatrno nedeljo so bili na lovu. Je pa gori stal en grof ali kaj je bil, gori nad Kamnitim robom, gori je stal na štantu. Je pa dol gledal k svetemu Primožu. Doli so pa ljudje bili. Je že morala kakšna maša biti.

Je pa zavpil: »Ljubi sveti Primož,« je rekel, »ti meni daj lovce, jaz« – pravi – »rabim lovce, ne svetnike!«

Dvakrat, v tretje zavpije, je pa okamnel.

Saj so ga hodili gledat potem ljudje, tja gor. So rekli, da je res tam ena skala gori taka. Ne vem, ali je bil v resnici okamnel. Gori je pa Primoški mežnar bil, jim je pa hodil kazat tja gor. Enkrat je pa ene pijance dobil.

Je rekel: »Ne bom hodil kazat tja gor njim!« Je pijance dobil, so pa tja gor odšli, so pa tisto skalo nekako v dolino zvalili. So mi še stari pripovedovali, da je v Kropivnem ležala tista skala. Sedaj je pa vse zasuto.⁴

O kamniški grajski gospodični Veroniki pripovedujejo, da se je spremenila v kačo in da v grajskih razvalinah varuje zlati zaklad.⁵ Po novi verziji, ki sem jo poslušal leta 1972, pa je kamniška Veronika okamnela, ker je bila trdosrčna. Kako je okamnela, je pripovedoval Jerišov oče Tone iz Županjih njiv takole:

Nekdaj so bili graščaki prav hudobni. Notri v Kamniku je Mali grad in Stari grad, gori na vrhu. Drugače je bilo jezero, notri tja do Kamnika.

Na gradovih so bili graščaki in plemiči. Pa so šli na lov. So morali kmetje s psi preganjati zver, kakor psi tudi. Pse so spustili, kmet pa je moral za njimi teči.

Potem je pa videla (grajska hči) – takrat so še medvedi hodili, pa volkovi, morebiti je še leopard bil, ne vem: zver je trgala starčka. Je pa videla grajska hči Veronika, da ga trga, starčka. Je pa stala na varnem kraju, bi lahko rešila ga, pa ni hotela. Je uživala, ko je zver trgala. Hipoma je okamnela, grajska

Dr. BIBA KLINAR

S POTI

PROVANSA

Črne roke
iz rdeče zemlje Provanse.
Zelene roke
iz zelenih trebuchov Provanse
na belem nebu Provanse.
Beli cvetovi
na črnih rokah,
zeleni kresovi
na zelenih rokah
v drevoredih Provanse.

KATALONIJA

Svileni cvetovi
vonja pomarančevcev
v kamnitih vrtovih Katalonije.

SIERRA GUADARRAMA

Sneg izginja
s pobočij Guadarrame.
Črni biki
na pobočjih Guadarrame
med deževnimi oblaki
v krošnjah plutovcev
na pobočjih Guadarrame.

GRANADA

Samo nebo
je nad Granado
in modre zvezde
— grenki cvetovi pelina.

ANDALUZIJA

Žametna vrtnica
na tvojem čelu.
Bil si hraber črni brat z Guadalkivira,
ko si stal
z dvignjeno glavo
in predrtim srcem.
Črno meso je trepetalo
pod kožo riževega polja
in cvetovi divjega maka
so se osipali
na rumeni pesek arene.
Korida je končana.
Bil si hraber črni brat z Guadalkivira.
Nikoli več se ne vrneš
v strugo Guadalkivira.

hči. In še danes stoji skala gori, tam pod Malim gradom notri v bregu. To pravi jo in piše, da bo tam do sodnega dne. Takrat bo rešena.⁶

Stopimo iz Kamnika proti Kamniški Bistrici! V dnu doline šumi Kamniška Bistrica, stisnjena med strme bregove. Narava se je tam posebej poigrala in pri Prédoslju zgradila nad globokim kanjonom naravni most. Ta naravni most je skala, ki jo je bistriški ledenik prinesel na svojem hrbtu na sedanje mesto, kot je to naravno redkost lepo opisal Ferdinand Seidl v svojem geološkem opisu Kamniških ali Savinjskih Alp.⁷ To naravno posebnost pa so opazili tudi domačini, ki so si nastanek mostu razložili po svoje:

Enkrat so živeli Ajdovci. Kakšen narod je bil? To so rekli, da je bil vélik narod. Še sedaj, v Bistrici, tamle na Predoslju, tisto se nekaj sliši, da so Ajdovci tisto reč čez dali, da so čez vodo hodili. To je naraven most. To je res: tam je široko – od tukaj do vrat – (pri tem je pokazal z roko približno 3 metre) pa plošča debela, mislim, en meter. Ravno čez je položena.⁸

Le malokdo ve, da je pod Mokrico zasut zaklad in da je v Koncu zaprta votlina, kjer vise s stropa velike zlate krogle. Za zlato so vedele živali in si pri zlatem izviru namakale parklje, kot triglavski Zlatorog svoje rogove. Takole so mi pripovedovali:

Čez en plaz je hodil gams. To je bilo v Bistrici. Tam je bil ovčar mladoleten deček, ki je že lahko pasel. Je pa videl, da so hodili (tja) srnjaki in gamsi, ki so imeli zlate parklje. Seveda, ko so stopili tja, kjer je bilo zlato! Je pa bilo sólo zlato. Ko je prišel srnjak ali gams, je tja stopil in se mu je toliko posedlo, da je takoj dobil zlate parklje. In potem je šel pastirček gledat, kje bi se tisto zlato dobilo. Res ga je našel. Bilo je sólo zlato! O tem je povedal fajmoštru.

Rekel mu je: »Nekaj vam bom povedal, samo vam, drugemu nobenemu!« Toliko je bil deček že pameten, da je vedel, da je zlato vrednost.

Fajmošter je šel res gledat in je tam videl sólo zlato.

Zagrabila ga je hudobna želja in je fanta zaklal. Tisti trenutek se je utrgal plaz. Pobral je fajmoštra in vse zlato se je skrilo, da ga ni bilo več. Še danes se reče Pod farjevim plazom v Bistrici. Tam na koncu Bistrice, nasproti Zbirkarja, tam je Farjev plaz.⁹

Lovci in pastirji so srečevali na Podih pod Skuto belega gamsa z zlatimi parklji.¹⁰ Žal danes o tej živali domačini ne vedo kaj več povedati, pa čeprav je morala nekda divja koza z zlatimi parklji močno burkati domišljijo lovcev in pastirjev.¹¹

V Koncu Bistrice so srne in gamsi z zlatimi parklji nehoté pokazali pot do zatega zaklada, a ga divji lovec iz Luč ni znal pravi čas odnesti. O tem mi je pripovedovala 85-letna Katarina Jerin, po domače Bernardova mama:

Je eden bil iz Luč, ki jim je pripovedoval:

»Tukaj so tekli gamsi in srne. Pa so imeli zlate parklje!«

Je pa rekel: »Kaj je pa to?«

Tam je bila votlina. Je pa šel noter (lovec), so pa bile velike krogle (zlata), tako! »To so bile težke, bunke!«

Pa je rekel: »Ali bi vzel?« Je pa tako deževalo. »Ah, kaj bom danes to jemal, bom prišel drugi dan!«

Je pa prišel drugi dan, pa ni bilo nič. Seveda, ker je bila jama že zaprta.

Bil je iz Luč tisti divji lovec, ki je bil na divjem lovu. Potem je pripovedoval lovcem, pa mojemu očetu in doktorju Šmidingerju, ki je bil z Dunaja in so tukaj v Bistrici imeli turistično kočo in lov na srne in gamse, na vse. Potem je doma velikokrat pripovedoval.

Oče (mu) je rekel: »Zakaj si pustil (zlato)?« – »Ja«, je odvrnil, »nisem vedel,« je rekel, »da bo drugi dan zaprto.« Potem ni pa nič bilo. »Potem,« je rekel, »ni bilo pa nič.« Potem je pa prazen odšel.

Pa so ljudje tam iskali, že ti, pa niso mogli več tiste votline najti. »Ja, ko bi takoj vzeli!« Potem je pa bila zaprta tista votlina. Je pa tukaj nad Bistrico, zgoraj, kakšnih osem metrov visoko (tam) je tista votlina.¹²

Ob koncu tega bežnega sprehoda med našimi gorjani v kamniškem kotu, bodimo hvaležni, da so nam ohranili dolga stoletja podedovano izročilo. Čas neusmiljeno melje in pobira, kar ni več vraslo v tla. Zato ne zavržimo in ne omalovažujemo, kar je med našimi očanci uživalo spoštovanje in ljubezen skoraj do praga današnjih dni! Tudi še danes nam bo njihovo izročilo marsikaj povedalo in nas bo še bolj povezovalo z zemljo in našimi gorami.

Opombe:

¹ Prim. Tine Orel, Pripovedke z gora. PV 12 (1972) 598.

² Dr. Julius Kugy, Delo, glasba in gore. Prevedla L. in F. Avčin. Maribor 1966, 70.

³ Povedal Tone Kuhar, po domače Svatenšek (1902). Zapisal v Zakalu 1972. Izvirnik tega in vseh nadaljnjih tu navedenih zapisov hrani Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU (ISN).

⁴ Pripovedoval Tone Kuhar (1902) v Zakalu 1972. – Kot zvemo iz povedke, danes ni več skale, ki naj bi predstavljala v kamen ukletega lovca. Po drugi verziji naj bi bili pri svetem Primožu okamnili tudi Turki, ker so hoteli onečastiti cerkev, a so zato za kazen okamnili. Ustni podatek rajnega prof. dr. F. Steleta iz leta 1972. V slovenskem pripovednem izročilu imamo več kot 30 povedk o okamnelih, pripovedujejo jih v goratem svetu Gorenjske, Primorske, Dolenjske in Štajerske. To izročilo je večkrat prav staro, to pove na primer tudi Valvasorjev zapis povedke o okamnelem vitezu pri svetem Primožu nad Kamnikom. J. Valvasor, Die Ehre des Herzogtums Krain. Laibach-Nürnberg 1689. Knjiga 8, 811.

⁵ Obširneje se je motiva o kamniški Veroniki dotaknil E. Cevc v študiji Veronika z Malega gradu. Kamniški zbornik 4 (1958), 111–195.

⁶ Zapis dolgujem Tonetu Komatarju (1896), po domače Jerištovemu očetu Tonetu. Zapisal v Županih njih 1972. – Podobno povedko pripovedujejo na Gorenjskem o »Babi« in jo vidimo, če gremo po poti z Javornika čez Poljane na Bled. M. Tonejec, Baba na Poljanah. Gorenjec 3 (1902), št. 28, 270.

⁷ Ferdinand Seidl, Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in lice. 2 zv. Ljubljana 1908, 156–157; 207.

⁸ Povedal Tone Kuhar (1902). Zapisal v Zakalu 1972.

⁹ Pripovedoval Tone Komatar (1896) v Županih njih 1971.

¹⁰ O belem gamsu z zlatimi parklji je pripovedoval arhitektu Vlastu Kopaču še pred zadnjo vojso rajnik Peter Uršič, doma iz Konca v Bistrici. – Hvaležen bom vsakomur, ki ve še kaj več in bi to ljubeznivo sporočil na uredništvo PV.

¹¹ Pripovedovala Katarina Jerin (1888), po domače Bernardova mama, rojena v Tunjicah pri Kamniku. Zapisal 1973 v Kamniku. – Več o motivu gamsa z zlatimi parklji bom objavil v Zborniku inštituta za slovensko narodopisje v Traditiones 2 (1973).

GROZO IZZIVAM, V DUŠO JO VABIM

Ing. MATIJA TUMA, FISLISBACH

M

atterhorn! Kaj naj še napišem o tej gori, ko pa je že toliko ljudi pred menoj prišlo za pero in opisalo to goro vseh gora ne samo, ko je bila dobre volje in obsijana od sonca, ampak tudi njen jezni obraz, razbičan od vetra in leda. Kaj naj še napišem, ko pa je že toliko ljudi doživelo in opisalo njeno dobro in slabo voljo, njeno milost in njeno jezo.

In kakšno sem jo doživel jaz? Enkratno in samotno, spokojno dremajočo, a vendar nevarno, samo samcato v vsej njeni veličini.

S Petrom Magajno sva kovala načrte za vzpon na Matterhorn od poletja sem, za vsak konec tedna pridno študirala vremensko sliko, sem in tja celo telefonirala v Zermatt, vendar je bil odgovor vedno enak: Ne priporočamo. Minil je avgust, začel se je september, vreme se pa ni in ni hotelo ustaliti – nasprotno, muhasto poletje je poskrbelo, da so bile Alpe že v sredini septembra dodobra pobeljene z novim

snegom. Proti koncu septembra sva nad vremenom obupala: čvrsta snežna odeja se je na obojih straneh ustavila na 2500 m višine, gore so se pripravljale na prezimovanje in misliti je bilo le še na kakšne ledeniške ture. O najinem načrtu sva prenehala razmišljati, na tihem sva ga prestavila na naslednje leto.

V oktobru sem popeljal manjšo skupino planincev Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici na Allalinhorn, 4027 m; medtem ko so drugi uživali v toplem in sončnem vremenu, so moji pogledi uhajali k Matterhornu. Ni mi bil ravno čisto pred nosom, vendar Matterhorn ne more biti nikoli daleč. Gora je preveč samosvoja, da se oko ne bi ustavilo na njej in se ne pomudilo na njenih strmih stenah, vsaj na vzhodni steni in še posebej na grebenu Hörnli, po katerem teče normalna pot na vrh. Da bi se vsaj vreme zvedrilo, sem premišljeval.

Res, prva polovica oktobra je bila sijajna, vreme lepše kot v avgustu ali septembru. Že več kot tri tedne v gorah ni več snežilo. Sredi oktobra sem telefoniral Petru, če še kaj misli na Matterhorn. Oživel je in v hipu sva imela izdelan načrt. Dogovorila sva se za sredo popoldne.

Točno ob 12. uri sva se usedla v Petrov avto in ubrala sva najhitrejšo, čeprav ne najcenejšo pot: po avtomobilski cesti do Berna in Thuna, z vlakom skozi železniški predor Lötschberg v Wallis. Časa nisva imela na pretek, žičnica do Schwarzsee-a v tem času ne obratuje več, torej bo treba peš iz Zermatta. Da bi pridobila na času, sva se zapeljala z avtom po dolini Mattervispa prav do Zermatta po cesti, ki še ni odprta za javni promet. Morda bo pa le šlo brez kazni.

A glej ga spaka! Na prvem ožjem delu ceste sva se morala umakniti nasproti vozečemu taksistu. Ustavil se je in začel odvijati stransko steklo svojega avtomobila. Propustnica? Kar pri zaprtem oknu sva pokimala, gledala predse in premišljevala: Kaj pa njega to briga? Mislim si pa, da se to ne bo končalo brez posledic, saj sva švicarskega voznika zadela na njegovi občutljivi točki: pregrešila sva se proti redu in mu odžrla eventualno »stranko«, dva potnika, ki bi ju sicer on lahko odpeljal do 5 km oddaljenega Zermatta. Pred vasico sva parkirala vozilo na najbolj neopaznem mestu, med jato drugih vozil. Kar bo, pa bo.

Takoj za vasjo sva se v nastajajočem mraku začela vzpenjati in prisopihala k hotelu Schwarzsee v trdi temi. Vse na okrog je bilo tiho, niti najmanjša sapica ni motila večerne tišine in nikjer nisva srečala žive duše. Usedla sva se v čakalnico žičnice in razvezala nahrbtnike.

Mraz in pozna ura sta naju kaj kmalu pognala na noge in še vedno dobro razpoložena sva pri meščevi luči pohitela naprej, po dobro shojeni poti, kar je bilo zanesljivo znamenje, da ima kočja Hörnli – čeprav neoskrbovana – kljub jeseni še dovolj obiskovalcev. Sredi noči sva že malo naveličana dosegla kočjo. Vrata so bila od zunaj zapahnjena, kar je pomenilo, da bova to noč edina obiskovalca. Oba sva se na moč razveselila, saj sva vedela, da bova naslednjega dne sama na gori.

V blaženem miru sva si skuhalo toplo večerjo, in vmes poslušala na malem radijskem sprejemniku, ki ga je Peter privlekel s seboj, poročila in vremensko napoved. Naposled sva se vpisala še v planinsko knjigo, pri tem pa radovedno prebirala pripombe v njej: nič kaj preveč vzpodbudne niso bile, nekateri so bili celo prisiljeni bivakirati. Svetlikalo se je, ko sva zjutraj sama samcata odrinila iz kočje. Kaj se pravi iti na Matterhorn sam! Na goro, na katero se sicer ob lepih sončnih nedeljah odpravlja 150 in več ljudi, vam preti nevarnost, da vam dobrodušni zgornji sosed proži kamenje na glavo ali pa vam spodnji sosed s svojo čelado nepotrpežljivo buta v vaše gojzerje. Lahko si mislite, da v takih okoliščinah vaša dobra volja kmalu splahni in da se kaj kmalu tudi vi spremenite v malo, sitno človeško mravljjo, ki leze gor in dol po grebenu Hörnli in ne vidi ne naprej ne nazaj. Vaša zbranost, vaše tekmovanje z naravo, vaša želja premagati goro, vse se razblini v nič, postanete podobni uradniku, ki se po končani službi na vso moč rine v mestni avtobus in ko sedi v avtobusu, samo čaka, da vozilo potegne.

Tako daleč je prišlo, da oskrbnik zjutraj razdeli krop za čaj najprej gorskim vodnikom in njihovim klientom, šele nato ga dobijo tudi drugi gorniki. Vodniki odrinejo proti vrhu, preden si brezvodniška raja priveže dušo. In tako se pozornemu opazovalcu nedeljo za nedeljo ob dveh zjutraj odpira taka-le slika: Najprej se zapodijo proti stenam nad kočo vodniki z varovanci, še kar spočiti, saj jim je oskrbnik odkazal za spanje najboljša mesta. Za to skupino se prikažejo najbolj zagnani planinci, spotoma pospravljajo zadnje grizljaje in oprezajo, da ne izgubijo izpred oči svetilk prve skupine. Dobro vedo, da vodniki odlično poznajo pot in da za svoje varovance vedno izberejo najkrajšo in najlažjo pot. Na dlani je torej, da se za vodniki splača hoditi: pridobiš čas in varnost, ne stane pa nič. In na koncu te človeške karavane planinci, ki nimajo vodnika in niso člani švicarskega planinskega društva ali pridruženih društev. Ti so najslabše razpoloženi, odkazano jim je bilo najslabše prenočišče, pa tudi pri zajtrku se jim ni godilo dosti bolje. Ker so zadnji, morajo na vseh težjih mestih, na vseh ozkih grlih čakati, da vsi drugi pridejo mimo.

No, vseh teh težav midva nisva imela. Zavila sva okrog koče in kmalu dosegla steno, kjer pride po navadi do prvega zastoja. Mesto je deloma zavarovano z vrvo in sva ga brez večjih težav premagala ter kmalu dosegla mesto, kjer so najbrž prespali na 14. julij 1865 nesrečni prvi osvajalci Matterhorna. Povsem se je že zdani, sonce je vzhajalo izza Monte Rose in rdečkasto-rumeno osvetlilo vrh Matterhorna tik nad nama, pa vendar neskončno daleč, medtem ko je dolina Matervispa okrog 2000 m pod nama še mirno spala v jutranjem somraku. In vse na okrog sama tišina. Pot od spodnje Hörnli – pa do zgornje Solvay-koče ni utrudljiva, greben je še najbolj podoben kupu skupaj nametanih skal. Kaj ne bi bila srečna! Daleč od pisalnega stola, s kupom papirja pred seboj, daleč od vsakodnevnega življenja! Tiho in vztrajno sva plezala, zatopljena vsak v svoje misli. Pot je bila res pravi balzam: ne pretežka, pa vendar dovolj naporna, da sva si temeljito prezračila pljuča. Kljub temu pa na pogovor: previdnost je mati modrosti, nisva pozabila. Plezala sva s skale na skalo, nekajkrat zašla preveč v vzhodno steno in pridno rinila proti koči Solvay. Stopinj na snegu med skalami nisva opazila, najbrž so bile izpihane, zanesljiv kaži-pot pa so bile stare konzervne škatle ter sem in tja kak v skalo zabiti klin. Sanjamo, pišemo, se razgovarjamo o čisti in neomadeževani prirodi, pri tem pa take prirode sploh ne maramo, saj nismo niti več sposobni v taki živeti.

Okrog desetih dopoldne sva dospela do koče Solvay, 4003 m visoko. Previdno sva odprla vrata in pri tem pazila, da se nisva skotalila navzdol po vzhodni steni, saj okrog koče res ni dosti prostora. Privezala sva si dušo in se pripravila za zadnjih, vendar najtežjih 470 m vzpona. Iz previdnosti sva v koči pustila kar najmanj stvari, saj pri kratkih jesenskih dnevih človek nikoli ne ve, kje ga zaloti tema ali kaka druga nepravilika. Iz vodiča sva si še hitro prebrala opis zadnjega dela vzpona, polna pričakovanja in z malo tesnobe v srcu, in zapahnila vrata koče.

Premagala sva strmo ploščo nad kočo, kmalu za tem dosegla Ramo, prečkala snežišče in se znašla pred 100 m visoko steno. Vse natančno po opisu, poti tu ni več mogoče zgrešiti, saj poteka vzpon večinoma po grebenu: na desno severna stena in globoko doli ledenik Z'Mutt, na levo vzhodna stena in pod njo ledenik Furgg. Pravo višino pa so mi pričarala šele lovska letala švicarske vojske, ki so na moje veliko začudenje letela precej nižje od naju, pa vendar tako blizu, da sva kljub zvočni hitrosti letal lahko razločila pilota v kabini.

Motilci miru so kmalu izginili in s Petrom sva ostala na gori sama. Spet sva si odpela dereze, jih s cepinom vred zataknila za nahrbtnik, se obrnila k steni in hrabro začela premagovati prve metre. Stena pred nama je bila res precej strma, vendar dobro zavarovana z visečimi vrvmi ter sem in tja še s kakim klinom. Izmenoma sva se začela vleči po teh vrveh, eden je plezal, drugi ga je pa varoval. Vrvi so prosto vpete, včasih sem se počutil kot Tarzan na ovijalki. Bingljaj sem naokoli, iskal stop za nogo ter se kot pijanec plota krčevito oklepaj vrvi. Vzpodbujala me je zavest, da do vrha ni več daleč. Da le pridem do konca teh vrvi, ostanek poti je pravi

počitek. Kmalu za steno z vpetimi vrvmi sva si še zadnjič navezala dereze, vzela v roke cepin ter se po strmem snežišču odpravila proti vrhu.

Srce mi je začelo hitreje biti in pri duši mi je postalo podobno slovesno kot pri poslušanju posebne lepe glasbe. Zdajci sem ga zagledal čisto blizu, le nekaj deset metrov nad seboj. Ni se bleščal v soncu, saj sva prihajala po severni strani, le njegov ledeni rob je sijal v zlati barvi in se ostro odbijal od modrega nebesnega svoda. Pozabil sem na utrujenost, na večurno hojo, umiril sem se, zavedal sem se slovesnosti trenutka, hotel sem, da ga ne pozabim, da si ga za vedno vtisnem v spomin. Kakor da grem po široki beli cesti naravnost v nebo, veter pa igra mogočno simfonijo. Čutil sem, da še nikoli nisem bil tako blizu naravi, še nikoli tako neločljivo povezan z neskončnostjo.

Ob dveh popoldne sva stala na vrhu, 4477 m visoko. Zadovoljen, potešen: Ničesar več nad menoj! Dosegel sem tisti vrh, na katerega sem mislil vedno znova, skoraj že napravil križ čezenj. Tisti vrh, o katerem sem tako slisal in bral, pa se mi je vendar zdel tuj. Utaborila sva se na ledenem grebenu med švicarskim in malo nižjim italijanskim vrhom, pridno iskala motive za najini kameri in v miru uživala čudoviti razgled. Nihče naju ni preganjal z vrha, nihče ni segal v najine misli, sama sva bila z najlepšo goro v Alpah.

Vedela sva, da zaradi pozne ure spodnje koče ne bova več dosegla. Zaradi vetra in ledu je šlo navzdol prav tako počasi kot navzgor. Raztežaj za raztežajem sva se spuščala, prišla do stene, se oprijela vrvi in previdno drsela navzdol. Nahrbtnik je neprijetno zvonil okrog mene. Pri snežišču sva s presenečenjem ugotovila, da se spodaj v dolini že prižigajo luči – torej ne bova za dne dosegla niti koče Solvay.

Čim bolj se je večerilo, tem previdneje sva štorkljala z derezami po snegu in po skalah nazaj v dolino. Po temi navzdol je šlo kljub čelnima svetilkama in kljub ščipu na nebu le po polžje, saj nikoli nisem z gotovostjo vedel, kam stopam: na suho ali ledeno, na trdno ali na krhko. Vse pogosteje sva gledala na višinomero, pa se kazalec ni in ni hotel premakniti na 4000 m. Strmo pod seboj sem končno zagledal kočo, pokrito z debelim snegom in rahlo razsvetljeno v lunini svečavi. Ker sta bili najini svetilki že zelo na koncu svojih moči, saj so se zaradi mraza baterije prav hitro praznile, sva morala biti še posebno previdna. Spustil sem se po strmi plošči za pol raztežaja, Peter me je varoval. Ugotovil sem, da do koče zadostuje res le pol vrvi.

Kmalu sva zavila okrog skale in vsa premražena padla v kočo.

V koči, kjer se sicer ne sme prenočevati, sva najprej poiskala rezervne baterije. Za pijačo je ostal samo led, ki sva ga v ustih topila skupaj s čokolado. Naveličal sem se tega čokoladnega sladoleda, se preselil na pograd in se skoraj izgubil v gori odej. Tudi Peter mi je z vrečko ledu v roki kmalu sledil.

Drugo jutro so se okrog vrha že podile megle, Zermatt je bil pokrit z oblaki. Prav gotovo sva bila v tem letu ena od zadnjih planincev na vrhu Matterhorna.

Pri spodnji koči sva se malo oddahnila, in se odpravila naprej proti hotelu Schwarze-see. Oziral sem se nazaj proti vrhu, ki ga nisem mogel več videti, saj so ga že zakrivali oblaki in poslušali dobiti odgovor na vprašanje, ki so si ga pred menoj zadali že tisoči in tisoči planincev: Zakaj v gore, zakaj na vrh? – Krepim s tem svojo voljo? Oblikujem svoj jaz? Uživam v podvigu, v doživetju? Hočem biti z duhom bliže naravi? Odgovora sam nisem našel, našel pa sem ga doma, v knjigi svojega deda:

»Pred neskončno in veličastno narodo človek ali ponižno kloni glavo v zavesti omejenosti svojega uma in svoje moči... ali pa dvigne svoj um v visokem poletu, v zavesti, da je neločljiv del neskončne narode, ... da smo poklicani bojevniki v radostni borbi in zmagi, težeč vedno globlje, stremeč vedno više – v tem je naše in večno življenje.« (Pomen in razvoj alpinizma.)

Lahko si mislite, kako sva si postregla v Zermattu.

Na parkirnem prostoru naju je čakala še »nagrada«: listek s pozdravom kantonske policije, zataknen za brisalec... – finis coronat opus.

PTICA

META ROTOVNIK

Oblaki niso razumeli mojega rojstva.
Nastala sem iz meglenih trav, sredi vej blizu neba,
iz semen zemlje in lakote po svetlobi.

Morala sem na pot, proč od trav in vej.
Nastajala je iz belih sledi nad ptičjimi obzorji,
nad jesenskimi deževji.
Bila je taka kot moje rojstvo,
sam začetek, preprost v vetru in jati nagonov.

Zakaj je toliko skrivališč?
Zakaj mežikajo te oči?
in se kotljajo po kamnih v potok,
ki razsipa svetlobo na oba brega
in gladi robate obraze mojih kamnov.
Daje jim novo pot v zeleno bukovje z glasovi in tišino.

Vodi me proč od varnega
v težke sanje pečin.
Začutila sem, da sem dovolj stara za sence.
Bile so oglašeni kamenčki,
padali so počasi in se drobili v vodo.
Vsa moja pot se je izgubila vanje.
Bilo je dobro počivati v senci.

Žitno polje je dozorelo.
in sonce je segalo do potoka.
Potok je prinesel odsev gore. To je bila moja smer.
Peščena krila so se začarana vrтела.
Bila sem polna umirajočih semen
in pripravljena na goro.
Pod drevesi so molile žene
... Daj nam dobro žetev...
Stopale so v krog, žito pa je gorelo.

Klicala sem jih, dvigale so glave,
oblaki so trgali potok
in smrt v žitih se je dvignila k vejam.

Vsi so pripovedovali, da sem ujeta.
Pesek na mojih krilih se je sprijel
in tema v očeh je jokala zaradi zmedene poti.
Bili so samo oblaki.

Stikali so se v perutih in me potiskali k tlom,
potok je spet prinesel odsev gora.
Spoznala sem, da je bila moje rojstvo,
žene so ji šepetale svojo žalost
ali pa so samo molčale in so bile njihove oči cvetoč travnik.

Zbirala sem živa semena
in jih použivala za njeno bližino.

Moje prizadevanje je spreminjalo blato na krilih v daljavo.
Žalosti utrujenih stark in mrtve zemlje
v bele oblačke nad njo, v moje trave in veje.

Postala sem plod
odložen na rob zadnje pečine.
Tam ga je zapustil prvi trenutek življenja,
za njim drugi...
Beli oblački so trosili veter.
Drevo je prestrašeno molčalo smrt,
le ptice so jo razkričale.

VIPAVSKI PLANINCI NA IZLETIH 1972

NADA KOSTANJEVIC

P

1. Planica

razvzpostav se je vse skupaj začelo že kmalu potem, ko smo oličkali vso koruzo in ko so najstarejši prenehali pridelovati po poljih karkoli, najmlajši pa so se lotili pridelovanja cvekov v šoli. Branko je prvi odkril, da bo v marcu 1972. leta prvenstvo v smučarskih poletih na Planici, Bine je vedel povedati, da avtobusov ne bo moči v marcu dobiti, učenca Stane in Branko sta prepričala vodstvo šole, da je ogled smučarskih poletov koristen za dušo in telo – in tako je kmalu po Novem letu naša Ančka stopila v pisarno podružnice Avtoprometa v Ajdovščini. Pisarne je komaj za za dobro kamrico, v njej stolujeta prijazni Pavla in Sonja, okrog njih se vedno tare sprevodnikov in šoferjev, ki jima natresajo na mizi drobiža, vozovnic, potnih nalogov – včasih pa tudi cvetic, ki jih naberejo na svojih potovanjih.

No, takrat pa od cvetic ni bilo ne duha ne sluha, zunaj je brila ledena burja. Pavla je zopet preštevala kupe drobiža, ko ji Ančka pove:

»Zopet mi boste natlačili avtobuse...« vzdihne Pavla. A ker je pri Avtoprometu pač vsega vajena, je le vzdihnila in vse skupaj prepustila nam.

Predplaniška vročica ali mrzlica je bila v Vipavi huda. Zmanjkale so objave za nižano vožnjo, v Ljubljano je bilo treba ponje, in neki tujec, ki sem ga kar na avtobusni postaji poprosila, nam jih je preskrbel. Dober človek. Matere ene tretjine prijavljenih osemletkarjev – in sicer manjših, so mi osebno izročile svoje otroke z dolgim seznamom vsega, kar bi si morala o njihovem Jožku, Janezu, Drežčku ali Peterčku zapomniti. Vendar sem se spomnila svojega brata, ki je bil večkrat mladinski brigadir, in svoje sestre, ki je večkrat vodila otroške kolonije. Oba sta si vedno prizadevala, da bi takoj za prvim vogalom prav vse pozabila, kar jim je bilo o otroku povedanega in naročenega, razen njegovega imena. Samo tako ne boš Petru dajal tablete proti bruhanju namesto Janezu, in ne boš tlačil Jožku kapo na glavo, ko pa Drežčka ušesa boli, ravnan boš po svoji presoji in razmerah in najbolje bo tako. Večje osemletkarje mi niso izročali, ker sta se za izlet javili tudi dve predmetni učiteljici, Cveta in Vera, in sta jih oni vzeli v varstvo. In tako sem se znašla

svetlega pomladanskega jutra v gruči čebljajočih osemletkarjev in tarnajočih upokojencev, z vsemi razpoložljivimi klopami v rokah, na vipavski avtobusni postaji. Seveda, Avtopromet je dobil za vsak avtobus le 40 vstopnic. Kako bomo še druge spravili v planiško dolino, je bila naša reč. Kaj Planica, ta je velika, kako se bomo spravili vsi na avtobus, je bil problem.

Miro je pripeljal našo potegavščino. Bila je videti precej razmajana – upala sem, da je temu primerno tudi raztegljiva... najprej sem vanjo spravila upokojence, ženske spredaj, Jožka Strgarja, Berta Peka in Janeza Zavarovalnico zadaj. Janez je rekel, če je Zavarovalnica Sava z nami, se nam nič ne more zgoditi. Nato smo začeli tlačiti noter otroke. Posedali so zraven, izpod, iznad, prek, mimo, skozi in okoli drug drugega. Videti je bilo kot velikansko skladišče zeljnatih glav, iz katerega je sem ter tja štrlela kaka noga, roka ali ritka. Da so te glave človeške, se je poznalo le po trušču, ki so ga zganjale.

Sedaj smo še me tri morale v avtobus. Vera je imela hčerki, in sta jo sprejeli kar medse, jaz pa sem se spravila na molznec, ki sem ga pol ure poprej pobrala v hlevu, Cveta pa se je ustavila pri vratih, in mi je takoj pri prvem Mirovem manevru zgrmela v naročje.

Miro je sicer debelo gledal to gnečo, a ker se je pri Avtoprometu vdinjal le kratek čas, si je mislil, da tako mora biti. Skriva se je pokrižal in vžgal motor. Skozi Ajdovščino, pa na Col – zadaj za Colom, tam pri Velem in Malem Polju smo zagledali nekaj svežih lis. Miro je predlagal, da ga vzamemo s seboj, češ, na Planici ga itak primanjkuje. Pepca je pa prva zagledala teloh, ki so ga otroci pozdravili z veselimi vzkliki. Tudi zajčka smo prepodili v teh zgodnjih urah. Črnovrška pobočja so se ponašala le z redkimi snežnimi lisami in počivajočimi vlečnicami. Otroci so se namestili in jeli preepvati. Z Vera sva obe drgnili klopi še za stare Jugoslavije (sicer vsaka na svojem koncu), in sva vedeli povedati, da je takrat na izletih bilo nezaželeno prepevanje popevk ljubzenske vsebine. »O, ne!« je veselo dejala mala Jelka »peli bomo po svoje.«

Na Vrhniki smo se ustavili le toliko, da smo si privezali dušico, saj je natovarjanje gostega prebivalstva obeh avtobusov vzelo več časa kot zajtrk sam. Skozi Ljubljano smo jo mahnili kar se da hitro, saj nas je pozdravila z ljubeznivo meglo. Onstran Medvod pa se je kazal jasen in sončen dan, venec gora se je lesketal v večnem snegu. Gorenjska magistrala niti ne preveč prometna (saj smo bili nekoliko poznejši) se je mehko vdajala gumam naše ropotulje. Vendar brez težav ni šlo. Pri Zirovnici je Mirko naglo, a prepozno zavrl. Poljubil je nasproti vozeči avto. Mrtvih ni bilo, ranjen, le prav lahko, je bil samo naš avtobus, a dosti, da smo morali čakati prometno milico. Janez Zavarovalnica je svetoval, naj kogarkoli poprosimo, da jih obvesti. Na bolj pametnem mestu se nismo mogli zaleteti. Pri cesti je bilo gradbišče, seveda prazno, saj je bila sobota, preproste lesene mize in klopi za obede delavcev, in na koncu celo potrebna utica s srčkom na okencu. Razgled na Stol in Begunjščico pa, da ga ni lepšega. Uprizorili smo piknik, medtem ko se je ubogi Miro potil in spravil potegavščino v red. Medtem je prišel miličnik in naredil kar se da lakoničen zapisnik, Miro pa je podpisal.

Mnogi otroci so bili prvič v gorenjskem kotu. Vera, profesorica zemljepisa, ne skopari z razlago, ki jo tudi odrasli radi poslušamo. Sedaj pa še jaz moram razložiti, da nas je pač 57, in da imamo le 30 vstopnic za Planico. Vsak naj mi plača vstopnino, šop vstopnic bom imela v roki, če vstopimo z njimi, dobro, če pa ne, bomo doplačali. »In kaj bo z denarjem, če zvižga uspeš?« je hotela vedeti Slavkica. »Ostali denar bomo zapili!« je moško predlagal Jordan. »O, ne!« sem ga zavrnila. »Ostali denar bomo zakulturili.« Obe profesorici sta kar poskočili ob nenavadnem glagolu, a Albert, Jordan, Robi, Slavkica, Jožek in Karmen, pa tudi Jelka, so takoj razumeli, in dali na glasovanje vse kulturne objekte Gorenjske. In smo se odločili, da ob vrnitvi obiščemo Vrbo in Blejski grad. No, ker smo že bili na Jesenicah, so se naše misli usmerile bolj h krajem, skozi katere smo se vozili. Jesenice so se nam zdele vse

čemerne, temačne in okajene, veliki kupi žlindre, kadeči se dimniki... Vera neutrudno razlaga. A ko pridemo mimo železarskega območja, vsi svobodneje zadihamo. Nismo več na magistrali, temveč na nekoliko ožji, a vendar lepi in dobri cesti. Lepa pokrajina, divji potoki, visoke gore, čedna naselja... In že smo ob pokojni postaji majhnega in nepozabnega planiškega preminulega vlaka. Tam parkiramo avtobusa.

Razporedili smo naše enote. Naprej sem hodila jaz, za menoj gruča otrok, v sredo katerih smo spravili tiste ljudi, ki niso imeli preveč prosvetne podobe, (saj smo imeli le mladinske vstopnice), na koncu pa obe profesorici ter Janez Zavarovalnica, ki smo ga proglasili za šolskega ekonoma. Ko smo se bližali kontroli, sem začela mahati s šopom in kričati: »Šola, šola!« »Ali ste tudi ve šolarke?« je blagajnik začudeno vprašal Pepco in Gabrijelco. »Seveda smo bile! Mar mislite, da smo nepismene?« je bevsknila Pepca. »V Vipavi je šola že stodvajset let!« je dopolnila Gabrijelca. »To so verjetno bile prve učenke,« je zamrmral blagajnik, a mi smo že bili pri prvobitni velikanki. Zopet malo Verine razlage in že nas je množica razdvojila. Večji šolarji so ostali z učiteljicama, manjši in upokojenci pa z menoj.

Otroci veselo vzdikajo, ko zagledajo vrsto skalalnic, nekatere so brez snega, na zadnjo pa so sneg nanosili. Prerivamo se med pisano množico ljudi in avtomobilov in se utaborimo na gričku nasproti skalalnici, kjer se je tekmovanje že začelo. Kar žal mi je, da je tako malo snega, spominjam se še let, ko je tukaj skakal Poldi in Tschannen, ko smo prtili sneg do kolen. Sedaj pa je bilo toplo, od skalalnic pa tudi iz vseh kotov, koder je bilo še nekaj preperlega snega, je teklo. Uvesti se ni bilo kam, odkrili smo pa nekaj grmičevja in korenin, na katere sem se utaborila z desetimi fantiči, desetimi upokojenci in Strgarjevo družino. Fantiči so vneto spremljali tekmovanje, premlevali rezultate, in mi celo vedeli povedati, da se Pudgar meni z neko deklico iz našega kraja. Seveda so se med tekmo vztrajno prepirali in pretepali kot jata petelinčkov. Starejši možakar, ki je stal zraven nas, me je končno le vprašal: »Tovarišica, ali ne mislite malo pomiriti te otroke?«

ČLOVEŠKI DUŠI DOBRO DE...

D. H. Lawrence, avtor slovite in slavne Lady Chatterly, je napisal knjigo »Etruscan Places« zelo cenjeno sporočilo o vsem mogočem, kar človeku pomeni etruščanska kultura, katere kamenite priče leže med Rimom in Firenzami. Njegova knjiga izzveni: »Človeški duši dobro de, če je tu!« Švedski kralj je v letih 1960–1963 na Monte Fortino odkril svetišče, ki odtlej velja za najstarejšo monumentalno zgradbo na italijanskih tleh. Svetišče je nastalo pred Etruski, v poznorimski dobi pa je bilo spremenjeno v krščansko cerkev. V zgodnjem srednjem veku so Monte Fortino ljudje zapustili. Gosto grmovje je preraslo svetišča, etruščansko nekropolo, fasade, reliefe, kariatide. Osem km od Monte Fortino je prva naseljena hiša. Danes etruščanska kultura »fascinira« vrsto ljudi, tudi pri nas (prim. delo Mateja Bora). Naj zato zapišemo nekaj vtisov, ki jih je v NF 1973/1 zapisal dunajski planinski pisatelj Lukan. Tudi on je bil fasciniran, ves prezet nad dihom okamenele zgodovine, ki jo je prerasla trava in grmovje, tako da je danes tu idealna paša za ovce. Kar preseneča, so predvsem grobovi. V grobovih so Etruski videli trajnost, v smrti večnost. Vse nekropole so izredno zgovorne. Tarquinia ima vrsto poslikanih nagrobnih kamnov. Slike kažejo življenje Etruskov: ples, šport, gostije. Edinstvene so nekropole v vulkanskem tufu, ki jih je že pred 120 leti raziskoval Anglež George Dennis: Savona, Castel d'Asso, Norchia, Zlera, Barbarano Romano. Norchia ima 100 m visoko steno, v kateri so grobovi v tri nadstropja. Biti moraš že kar plezalec, da prideš v zgornja nadstropja. Ogled etruščanskih spomenikov zahteva od človeka gibanje, treba je vzeti pot pod noge, z avtom ni vse dosegljivo. Kjer je cesta, je skoraj gotovo že iz rimskih časov. Pol metra pod njo pa so odkrili etruščansko.

Posebna uganka je labirint Cuccumella, gora, ki so jo postavile človeške roke. Ne vedo, ali je to grob kakega imenitnika ali žrtvenik, ali so hodniki v notranjosti gore sakralnega značaja ali pa so nastali pozneje, ko so ljudje grebli v goro, iskali kraljev grob. Neizčrpne so zanimivosti, ki jih ponujajo kraji med Rimom, Viterbom, Orvietom, Grossetom, Firenzami in morsko obalo med Pyrgijem in Palamonejem.

»Mi ne pride niti na misel, dragi prijatelj! Dokler se pretepajo in prepirajo, se vsaj skupaj držijo!« Med odmori smo si željno ogledovali vrhove, Ponce, Jalovec, in tako naprej. Razlagala sem toliko, da mi je zmanjkovalo sape. Poslušamo napovedovalca, občudujemo pogum skakalcev, poizkusimo, a bolj brezuspešno, prešteti strehe avtobusov, kupujemo značke, a namesto kokte, ki je res zelo »slana«, rajši poskusimo izkopati kaj čistega snega. A ga ne dobimo, le gledamo ga lahko tam na vrhovih Ponc in Jalovca.

Skoki se počasi iztekajo, zopet gremo skozi pisano množico proti opuščeni postaji. In medtem ko Cveta zaman poskuša naložiti vse otroke, ki se podijo okrog avtobusa in okrepčevalnice, ugotovimo, da smo izgubili enega učenca, in sicer Bogdana Ježa. Imeli smo seveda Ježev, Ferjančičev, Curkov in Turkov kar od vsega po več izvodov, celo še enega Ježa Bogdana smo imeli, a oni je bil s Slapa, pogrešani pa iz Lozic. No, nekaj časa smo čakali, nekaj časa vzdihovali, na kar je prisopihal tudi Jež. Obe profesorici sta ga hoteli pograjati, a naši fantiči so ga kar vzeli v tehnično predelavo in ga spravili v lunohod, mi pa za njim. Pregovor pravi, da se vrag gre očitati na kup. In tako smo v naš do vrha nabit avtobus sprejeli še dva Srba, ki sta nas prosila, da bi ju vzeli le do Martuljka.

Pokazalo se je takoj, da to ni tako slabo, začela sta veselo in čisto užitno prepevati »U gori raste zelen bor«, in smo vsi poprijeli. Živahna pesem je odmevala, ko je končno Miro poprosil, če bi lahko le malo tišje peli. Namreč, glava ga boli, jutri bo pa zopet vozil... kam? – V Planico.

In že smo pri Vrbi. Kar hitro smo dobili hišo, saj jo tako dobro poznamo iz slik. A je vse nekaj drugega v naravi. Prva stopim pred vrlo oskrbnico in ji ponudim plačilo za vse nas. »Osnovna šola smo,« povem, in da ne bi plačevala posebnih vstopnic za upokojence, naredimo kar vsebinsko, in začnem dopovedovati: »To je naš ekonom... to naš knjigovodja, to vodja mlečne kuhinje, to kuharica, to snažilka...« Vera in Cveta se komaj še resno držita, in me imenujeta za razpisno komisijo.

Posebej očarljiva je krajina: globoki kanjoni iz vulkanskega tufa med Blero in Barbaranom, rimski most, neprodorna divjina, desno in levo stometrške stene, v njih mračne luknje – grobovi, vse diha skrivnostno prvobitnost. Za ljubitelje narave in človeške kulture zares čudovito doživetje!

T. O.

IZ PRESTOLA BOGOV TELOVADNO ORODJE

Z geslom »Quo vadis, homo alpinus?« (Le kam, alpinist?) in s citatom iz Sokrata razmišlja v »Les Alpes« 1972/III Conradin Steiner iz Luzerna o sedanji problematiki in razvoju alpinizma. Skupni, integralni pojem alpinizma Steinerju pomeni fizično osvajanje gora obenem s sublimacijo duhovnih impulzov, turistično opremljanje gora in artistično tehnično plezanje, ki vidi pred seboj predvsem težavnost in »ključno mesto«. Iz teh treh sestavin, v tem problemskem krogu nastaja dilema, ki jo že nekaj časa doživljamo: tam, kjer iščemo »zatočišče miru,« čestokrat naletimo na »gnečo«. Poleg tega je ogrožen idealizem prvotnih in nekdanjih obiskovalcev, težnjo po razvrednotenju nekdanjih alpinističnih vrednot srečujemo v »kramarskem duhu« izkoriščanja gorskega sveta in v profanaciji, ki se kaže v ekstravertirani plezalski akrobatiki. CAS (SAC) ima ogrožene vrednote v svojem statutu in jih še visoko čisla, čeprav tudi vanj vdira poplitenje duha, površnost in modernost za vsako ceno. Da je duhovna kultura zares bistvena sestavina alpinizma, se vidi iz obsežne, pestre in večji del kvalitetne literature, poezije in proze – ki je nastala iz alpinističnih stvarnih osnov. To daje alpinizmu kulturnozgodovinski značaj poleg vseh značilnosti telesne kulture. Če pravimo »quo vadis«, s tem ne mislimo vse iz včerajšnjega dneva zabetonirati v jutrišnji dan. Stvari se razvijajo, prihodnost mora »preseči« preteklost, ni pa prava slepa vera v napredek, ki vse pretekle osnove maže, jemlje ali odriva in postavlja na noge novo potrošniško civilizacijo, ki je v bistvu le prikrit lov za denarjem, dobičkom, za špekulacijo, za »panem et circenses«, za kupčijo in razvrat, ki je, tako uči zgodovina, čestokrat tudi pot k samouničenju.

Rojstna ura športa je odbila takrat, ko telesno gibanje ni bilo več tako tesno pove-

Obmolknemo pred borno rojstno hišo tega velikana duha. Gledamo rokopise, predmete, ki jih je uporabljal kot otrok, in tiste, ki jih je rabil kasneje. Otroci recitirajo njegove pesmi, gugajo njegovo zibelko, občudujejo vezanine... Deklice, ki večji del sobotnega popoldneva prebijejo »na kolenih« in ribajo domačo kuhinjo, se ne morejo načuditi tlom, ki so vzorno bela in čista kljub številnim obiskom. Hiša nas je navdušila. Svet Marka pa je bil zaprt, mežnar je najbrž šel gledat tekmo v Planico. V skromni gostilni si z obema učiteljicama privoščimo končno težko zaslužno kavico.

Skozi labirint lepo oskrbovanih in urejenih cest, podvozov in nadvozov se prebijemo na Bled in zapeljemo na Blejski grad. Letos smo prvi avtobus, ki je gor zapeljal, zapeljali smo celo skozi veliki snežni zamet, ki bi bil v Planici dosti bolj dobrodošel. Sonce ravno zahaja, pod nami počiva jezero v tihoti, starodavna graščina nam je odprla svoja gostoljubna vrata, ogledali smo si staro pohištvo in predmete, čudovite dvorane nekdanjih grofov. Še okrog jezera z avtobusom – in naprej, ljudje! V neki gostilni ob poti poskusimo zapiti denar z nekaj litri malinovca. Gostilna je bila hudo nabita. Ko so domači razboriteži zagledali deklice v našem avtobusu, so poskušali vdreti vanj. Ne vem, ali so jim tudi naše deklice z nežnimi nasmehi dale kaj povoda – Vera in Cveta poskušajo stvar urediti – a skoraj brezuspešno z blagimi in omikanimi opomini. Fantičem je dovolj, začnejo razboriteže kar obdelovati, nekoliko jim pomagam, »na levo tri, na desno tri!« in zopet smo na poti. In ko se lunohod začne po Rebrnicah spuščati v Vipavsko dolino, začnemo odlagati otroke drugega za drugim po okoliških vaseh... doma smo že.

Miro mi je pravil, da se je s parkeljni drugi dan prav dobro imel. Celo Tamar so obiskali. Bil je edini oženjen na avtobusu, prepeval, norel in radoval se je lepega dne skupaj z mladinci. »Še bom vozil planince,« in nekoliko tišje dodal »če mi bodo ukazali...«

zано z eksistenco, z obrambo življenja, z obrednimi gibi, torej takrat, ko se je človek začel trgati od materinskega naročja narave, ko je ugotovil svojo notranjo razklanost, tisto faustovsko stanje, »ach, zwei Seelen« v svojih prsih. Veliki spoznavalci narave 18. in 19. stoletja so meščanskega človeka vodili nazaj k naravi in pri tem posegli tudi po gorskem svetu, ki se ga je človek vse dotlej bal in se ga zato izogibal.

ln bila je že rojstna ura alpinizma konec 18. ali sredi 19. stoletja, kakor pač pogledamo. »Preprosto naravnost gorskega sveta imam raje kakor vse drugo ugodje in obilje,« je zapisal pred 150 leti švicarski planinski pionir Placidus a Spescha. V tem življenjskem paradoksu je velika resnica. Bolezni današnjega časa so v izkoreninjenosti, z dolgočasenosti, v odtujenosti od narave. Bodočnost človeštva ni v veselju pa tudi ne v visokih gorah, bodočnost je v ohranitvi naravnega, tvornega, zdravega življenja, v zblizanju z naravo, v občutku za preprosto naravno življenje. Človek se ne more zadovoljiti s tem, da bi ga zazidali v vedno višje in širše gruče nebotičnikov, v koreninah ostaja del narave in v svojem prostem času nagonsko hrepeni po praviru življenja, pripravljen je doseči ga z napori daleč od tehničnega šundra. V tem smislu je alpinizem v svojem nastanku dejavnik za ohranitev kulturnega, neizmalice-nega življenjskega okolja in posebej gorskega sveta. Ni čudno, če sta si planinstvo in turizem vedno nekaj navzkriž, kadar gre za ureditev in turistično izkoriščanje gorskega sveta.

Steiner v naslednjem obravnava »alpinistično gladiatorstvo« in za zgled navaja naslednja pretiravanja, nekatera s tragičnim koncem: Od rekorderstva obsedeni oče Roy Clarkson je hotel videti 8-letnega sina na vrhu Matterhorna in je sina žrtvoval na oltarju Matterhorna; 21-letni vodnik je takoj, čim je dobil vodniški patent, z vodnikom stopil v severno steno Matterhorna, oba je dohitela v steni smrt; japonski alpinisti so bili 32 dni v severni steni Eigerja »v sekularnem vremenu« sicer, a vendarle 32 dni! Istočasno je nekaj metrov stran preplezalo steno brez reklame 50 navez, ena celo brez bivaka.

»Vse je dovoljeno, da se le posreči!« je dejal Guido Rey, pionir ekstremizma in filozof. Ali naj mu pritrdimo? So še druge stvari v alpinizmu, ob katerih nam gre na

GORSKI VODNIK

CIRIL PRAČEK

Č

lovek, ki vodi ljudi (lepše se reče kliente) po gorah, se imenuje gorski vodnik in ker je zato plačan, mora biti s klienti silno prijazen. Navadno se pri turah s klienti ne dogaja nič nenavadnega, toda navkljub vsem običajem sem nekoč le doživel kup neobičajnosti.

Verjetno je bil diplomat, uvideven vodnik ne sprašuje klientov, kaj so po poklicu. Diplomati iz Zambije, morda tudi atomski strokovnjak iz Peruja. Diplomati so zato na svetu, da delajo probleme, te probleme rešujejo potem vojaki s svojim življenjem. Vojak sem bil jaz, gorski vodnik. Bil je neskončno dolg, zgoraj ozek, v sredi debel, spodaj suh. Nekako tak, kot steklenica, ki bi imela tudi vrat spodaj. Še nikdar v življenju ni stopil v breg in sedaj je hotel teden dni z menoj plezati. In seveda, natančno mene je moral dobiti, da sem »užival« teden dni lepote gora z njim.

Imel je s seboj spremljevalca, ki je bil vedno tiho in skrbno pazil, v glavnem name. Zato sta mi bila oba zelo sumljiva.

Jalovec naj bi opravili prvi dan. Za uvod z lažjo plezarijo. Imel sem namen, da ju peljem čez Mali Kot nad Ozebnik in on tam po polici nad Okno in po razu na vrh. Vstali bomo ob štirih zjutraj, sem naročil zvečer, da bomo šli čim prej naprej. Res smo vstali ob štirih, toda delal sem račun brez diplomata. Imel je svoje navade, ki sem jih šele do konca tedna spoznal. Že v pižami je zložil vse stvari iz nahrbtnika na mizo, natančno jih je poravnal in zložil nato v najlepšem redu ponovno v nahrbtnik. Isto je storil tudi z vsebino svoje denarnice. »Vidite,« mi je pripovedoval z diplomatsko umirjenim glasom »to ima svojo dobro stran v tem, da vedno kon-

smeh. Npr. Neka trgovska hiša v Tokiu je na tovarniški fasadi uredila »Mummeryjevo poč«, po kateri se zvirajo japonski kandidati pred tisočglavo publiko. V Veliki Cini so plezalcem, ki so viseli v zankah in lestvicah, »asistenti« iz vznožja pošiljali tople obroke, po želji klobase, hrenovke itd.; vse ekstremne modne smeri morajo danes dobiti svoje »prime«, svoj prvi zimski vzpon, prvi ženski in pri vseh je zraven še bulvardni tisk. Publiciteta ima pri vsem tem precejšen delež: »Dvoboj s smrtjo«, »Smrt je bila v navezi, je plezala vstric!« Če gre vse po sreči, ima te vrste tisk manj deleža, manj naklade, manj drobiža, odpade pač junaška »story«. Kaj so torej alpinistični gladiatorji, se vprašuje Steiner. »To so plezalci, ki nastopajo v javni areni s kupljivo senzacijo, ki se posojajo reporterjem, njihovemu številu vrstic in managerjem, ki iščejo best-sellerje«, samovšečneži v izložbi lastne nečimernosti in pohlepa po denarju, kakor tudi tisti, ki se radi vidijo tiskani na borzi plezalske elite. Guido Rey je zapisal, da ima alpinizem svoj stil kakor arhitektura, poezija, likovna umetnost in glasba, in v tem istovetjenju z umetnostjo ni ostal sam. Moderni avantgardisti izzivajo sleherni toleranco in slede modernim postavam kvantitete in tempa, vendar so povsod na svetu ljudje, ki se upajo oporekati zoper ekscentrične novotarije v znamenju uveljavljenih vrednot in kvalitet. Pri alpinizmu ni takih ostrih nasprotij, vendar ne kaže, da bi klasični alpinizem in njegov današnji antipod lahko prišla na isti imenovalec. Pred 50 leti, pri nas morda pred 40 leti, se je smučarstvo začelo ločevati od planinstva, ker je postalo plen industrije, kupčije in direndaja po trdih progah s prometnimi predpisi. »Dolgočasne« vzpone, garanje v breg je prevzel vertikalni »bus« = žičnica, zračni taksi ali kakor ga že imenujemo. Steiner pravi, da bi se utegnili pripetiti podobno z ekstremnimi ultraalpinisti. Vendar to ni edini izhod: Morda pa bo le zmagala osnova alpinističnega duhovnega izročila, poganjek modernega časa pa se bo sčasoma »posušil«, ker ne bo človeštvu dal tistih sadov, kakršne je dolgo dajal množicam ta najimenitnejši šport 19. stoletja. In končno: Nobena še tako lepa ideja nima jamstva, da bi je človek ne izrabil, zlorabil, popačil. Na nas je, da napačne poganjke onemogočamo s tem, da jih ne pospešujemo, ne »kujemo v nebo«.

troliraš stanje svojega imetja, slabo stran pa v tem, da drugi vidijo, kaj vse imaš in te okradejo«, pri tem je pomenljivo pogledal svojega spremljevalca, ki je bil vedno tiho. Bil sem že nestrpen, celo uro je trajala ta inventura. Nato se je spravil nad zajtrk. Pri tem je tako temeljito kradel bogu čas, da je s pravo grozo gledal na uro. Od štirih do šestih smo opravili šele inventuro in zajtrk. Ob pol sedmih smo odšli naprej.

Ta stvar me je dražila. V bodoče, sem rekel, gremo ob petih. Poklical sem ga ob pol treh in nato zaspal do pol petih. In še sem bil prvi z nahrbtnikom pri vratih.

V breg je noge dobesedno prestavljal. Izračunal sem hitrost premikanja, deset centimetrov na sekundo. Vse mi je bilo jasno. Do vrh Jalovca bomo vsaj trikrat bivakirali. In rekel sem mu, da je do vrha kvečjemu pet ur.

Po osmih urah smo bili na snegu pod ozebnikom. Navezal sem ga, v prvi snežni strmini je že ležal na trebuhu in zdrsnil. »Hvala,« se mi je zahvalil, ker sem ga obdržal.

»Koliko je še do vrha?«

»Dve uri,« sem mu odvrnil »če bomo šli počasi, bo pa več.«

Nisem mu upal reči, da je pri takem tempu dva dni ali pa tri dni do vrha.

Na Kotovem sedlu – na Malem kotu – nas je ujela tema.

»Kje je kočica?« me je vprašal.

Sitno, strašno neprijetno vprašanje. Kako naj mu pričaram kočico? Nekako diplomatsko sem se izmotal.

»Nazaj do kočice smo lahko v eni uri, če bi hodili, kot se hodi.«

»Dobro, in koliko računate zame?«

»Ne vem, kako hodite navzdol, in sedaj je tudi že noč,« sem se izmotal.

Ponovno sem povzel besedo: »Predlagam bivak, nimamo svetilk s seboj, ker nisem računal, da bomo tako počasi napredovali.«

Nič ni sitnaril, revež še ni vedel, kaj je bivak brez opreme. K sreči so poleti noči kratke. Zjutraj me je najprej vprašal, koliko je še do vrha. Nisem mu smel lagati:

»Približno še dvakrat bomo bivakirali.«

»In koliko je do Vršiča?«

»Pa bi morda šlo z enim bivakom.«

Odločil se je za en bivak. Zanimivo, čas smo pričeli meriti z novo »atomsko« enoto – bivakom. Upam, da mu je ta pojem kot konstanta delal težave, kajti časovna enota je takemu učenjaku variabilna.

Seveda sem imel ves čas navezanega. Navzdol bi moral pravilno hoditi tako počasi kot on, pa sem bil takoj pred njim in sem ga vlekel kot kozo za seboj.

Imel je še eno svojevrstno navado, zaradi katere sem v začetku, dokler se nisem navadil, parkrat prestrašeno odskočil s steze, ker sem mislil, da je za menoj tovorni avto. Zaradi strahu pred strmino je vsakih nekaj sekund živčno potegnil sapo skozi nos in pri tem do popolnosti oponašal piskanje zračne zavore pri tovrstnem avtu. Počasi sem se navadil tudi na to.

Vedno je našel na stezi vsak kamenček, vsako vejico, vsak najmanjši rob, da se je spotaknil obenj. Pri tem me je spraševal, kaj mislim, ali je to dobro ali slabo. Bila sva neprestano v nekakšnem prepiru. On s svojo veliko, atomsko ali diplomatsko glavo, veliko kot svisli, jaz pa s svojo slamnato črepinjo.

Prigal sem ga do teme na Vršič. Šestnajst ur smo hodili od Malega Kota do Vršiča. Spotoma smo osušili menda vso vodo in izpraznili nahrbtnike, da so nam lahko plapolali v vetru.

Naslednje jutro se ni prebudil. Spal je ves dan in še vso noč. Torej skupno 24 ur in še 12 zraven.

Potem smo se usedli v avto in se odpeljali v Vrata. Hotel je v triglavsko steno. V mislih sem že izračunal bivake in za en teden hrane. Bivaki me namreč ne motijo, samo da nisem lačen.

Nalahno je rosilo, ko smo prišli pod steno.

»Ali imate rezervni pulover s seboj, če nimate, pomeni premočena obleka smrt, če bi morali v steni bivakirati,« sem ga opomnil.

»Nimam,« je povedal. »Ne grem v steno v dežju.«

Tisti hip bi bil dal za mašo, tako sem se oddahnil.

Gorski vodnik lahko svetuje, toda zadnjo besedo ima vedno klient, on je namreč tisti, ki ima denar. Šli smo nazaj, zabili spotoma pri sestopanju po markirani stezi nekaj klinov in srečno prispeli v Aljažev dom. Sicer mi je bilo zelo nerodno srečavati znance, ko sem peljel moža po ravnini na vrvi, toda kaj morem zato, sem pač gorski vodnik, in klient ima denar. To ima pač dobro in slabo stran.

Naslednje jutro je bilo zopet oblačno. Predlagal sem, da gremo na Staničevo kočo in od tam splezamo na Triglav skozi Müllerjev kamin. Bil je takoj za to.

Z enim samim bivakom smo prišli v dveh dneh na Staničevo kočo. To sem štel že za velik uspeh. Spotoma so bili v neprestani smrtni nevarnosti vsi, ki so bili za nami, kajti oba sta bila mojstra v proženju kamna. Ta sem potem preprečeval na ta način, da sem vsak kamen prestavil na rob steze. Na stezi je bilo veliko turistov in gorski vodnik odgovarja za početje svojih klientov. Imela sta čelade, sicer bi drug drugega ubila.

Zelo, zelo rad bi prikazal dogajanje pri vzponu skozi Müllerjev kamin, toda kaj hočem, duh je voljan, glava pa ne zmore delati čudežev.

Bil je čudovit sončen dan. Sneg je bil v senci zmrznjen, zato smo vstopili šele ob pol osmih. Vedel, oziroma slutil sem, kaj bo moj mož počel na snegu, zato sem si naredil zasilen cepin. Prav mi je prišel ročaj metle dolg pol metra. Na koncu sem ga dobro ošpčil. Navezal sem oba že pri koči in šli smo.

Na snegu v strmini sem delal dobre stopinje, ob izteku vrvi sem zabil metlo v sneg, se krepko uprl v to stopo in vrgel čez ramo. Zdi se mi, da je mož natančno vedel, kaj ne sme delati, kajti ko sem pričel molsti vrv čez ramo, je stopil zdajci tako hitro in živahno, da je vrv ohlapnela, moral sem jo vreči z rame in molsti hitro z obema rokama. Na ta način pa dosti težje obdržiš padec. Zato sem se popolnoma ulegel na sneg, oprt na metlo, in res mi je na vsakem raztežaju vsaj dvakrat zdrsnil. Napenjal sem fiste tri svoje mišice do konca, brenkale so visoki c in še sem komaj obdržal okoli sto kg teže. Mož je pač imel izreden posluš za plezanje, nekako kot jaz za diplomacijo.

Toda bil je fin in umirjen v vsaki situaciji, še na trebuhu ležeč ob napeti vrvi se mi je vdano zahvaljeval, da sem ga obdržal.

Tistih sto metrov lahke plezarije v skali je bilo zanj pravo doživetje. Nekoč pred stoletji je morda že plezal, kdo ve? Edina težava je bila v tem, da mi je vedno zmešal vrv, ko je varoval spremljevalca. Vedno sem moral nazaj razvozlat »solato«. Potem sem raje še tretjega sam varoval.

Čez gornji sneg je še bolj nevarno. Tu sem moral pazljivo pritegniti vrv, ko se je oddrsaval v globino. Bil je od umazanije na snegu kakor dimnikar. Vprašanje je, če ne bo umazanija na snegu nekoč prišla na dan kot problem v Združenih narodih. Do teme smo prišli brez bivaka do Staničeve koče. Naslednji dan je vprašal, kje je najkrajša in najlažja pot v dolino. Če si v družbi tako pametnih ljudi, se ti počasi zbistri razum in sedaj se mi je ponudila priložnost, da mu malo, vsaj čisto malo, povrnem in nenadoma mi je udarilo v slamo kakor sosedu ob nevihti strela v svisli. »Najkrajša in najlažja pot drži mimo Vodnikove kočice na Rudno polje in čez Mrzli studenec na Bled.«

Vse na svetu bi dal, da bi zvedel, kolikokrat je bivakiral do Bleda, kajti na Staničevi smo se poslovili.

Vse na svetu bi dal, če bi ga tam nekje okoli Mrzlega studenca lahko vprašal, kaj misli, kje neki je dobra in kaj slaba stran takega pohoda.

RAZ V KLINU – »ZA HUNIKO«

BORISLAV ALERAJ

P

revisni raz Klina v severozahodni steni Aniča kuka v Paklenici je že dolgo časa mikal plezalce. Vabil je s svojo ostrino, vendar kljub temu doslej ni nobeden vstopil. Za to je bilo več vzrokov. Nekateri so mislili, da zaradi njegove previsnosti vrnitev ni mogoča, da v velikem odlomu v razu (v žlebu) ni razčlemb in bi bilo zato treba uporabiti zelo mnogo ekspanzivnih klinov. Neko vlogo je igrala tudi oddaljenost Paklenice.

Pred nekaj leti je zagrebški alpinist Smerke plezal dva raztežaja po stolpu levo od plošče, po kateri poteka smer »Klin«. Z vrha stolpa je mislil preko previsne plošče levo od raza prestopiti na raz. Pozneje je to zamisel povsem opustil. Ta »Smerketov stolp« plezalci sedaj uporabljajo pri vstopu v novo, še nedovršeno smer skozi previsni kamin levo od raza.

Z Marijanom sva si smer zamislila drugače. Hotela sva slediti raz od njegovega začetka na vrhu strme plošče, po kateri teče smer »Klin«. Z daljnogledi sva natančno proučila steno in ugotovila, da v žlebu razčlemba obstoje. Seveda pa nisva mogla zanesljivo ugotoviti, ali so dobre ali morda zasigane. No, v vsakem primeru je bilo vredno poskusiti. Za sestop sva napela 5 mm debele vodilne vrvi. Pokazalo se je, da ta stvar zelo dobro funkcioniira pri spustu z vrvjo.

Prvikrat sva vstopila v steno prvega maja 1972 in splezala zaradi slabega vremena samo prvi previsni raztežaj. Pred zadnjim poskusom v steni sva bila še trikrat, napredovala pa sva samo pri dveh poskusih. Lani sva se namreč vrnila s prvega bivaka po nesrečni smrti mariborskega plezalca Miha Robnika. Iz pietete do planinskega tovariša sva prenehala s turo.

Že pri prvih poskusih sva videla, da bova imela prav toliko problemov s prtljago kot s previsi in napušči (strehami). Morala sva si marsikaj izmisliti, potratila pa sva s tem tudi neverjetno mnogo časa. Kaj hitro sva videla, da se ne splača sestopati iz stene in ponovno vstopati, saj je to pomenilo izgubo enega ali dveh dni. Ker pa nisva imela dovolj prostega časa, v glavnem samo državne praznike, sva morala ponovno v steno.

Letošnjo pomlad sva imela k sreči petnajst prostih dni, tako da sva mogla najprej brez skrbi čakati na boljše vreme, potem pa ostati v steni, kolikor je bilo potrebno. Vstopila sva 26. IV., na rob stene pa sva prišla 3. V. Raz Klina je bil preplezan. Težavnost je v vsej smeri enaka, smer je zelo lepa, ponavljanje bo užitek. Nama ga je kvarilo šestdeset kil nujne opreme. Vodo, hrano, opremo za spanje, nahrbtnik poln najrazličnejših klinov, sveženj lesenih zagozd, vse to sva morala po vsakem raztežaju spraviti z varovališča do prvega plezalca. Stena je tako težka, da sva dnevno napredovala samo po en raztežaj (40 m). Ko je prvi plezalec potegnil k sebi vse stvari, je bil navadno že mrak. Tedaj sta prišli na vrsto najini acetilenski svetilki, iz katerih sva potegnili instalacijo na čelade. S pomočjo te sijajne razsvetljave je plezal drugi plezalec včasih tudi do dveh ponoči. Zadnje dni sva bila zato že zelo zaspana. Ko sva zadovoljna in trudna stala na vrhu in gledala globoko dol na pozlačeno morsko gladino, sva se spomnila davne nedelje, ko je Marijan preplezal svojo prvo smer. Bilo je na Kleku, trije smo bili v navezi: Hunika, Marijan in jaz. Ane Klasinc-Hunike ni več, vzela jo je prometna nesreča. Sklenila sva, da to smer posvetiva njej.

ING. JOSIP TERŽAN – SEDEMDSESETLETNIK

N

e čutimo se krive, če smo prezrli ta jubilej. Predobro skriva svoja leta, inž. Josip Teržan, markantna osebnost ruškega društva.

Rodil se je v Petrovčah, v kmečki družini, njegov oče je bil hmelnjar. Gimnazijo je obiskoval v Celju, kjer se je včlanil v planinsko društvo. Po maturi 1921 je študiral kemijsko agronomijo na gospodarsko-gozdarski fakulteti v Zagrebu in se specializiral za hmelnjarstvo.

V Ruše je prišel spomladi 1930; v tovarni dušika je prevzel mesto vodje kmetijskoanalitskega laboratorija, obenem pa se je vključil v delo podravske podružnice SPD, ki je bila od svoje ustanovitve žarišče planinske in narodnostne ideje v vsem širnem Podravju od Boča do obmejnega Kozjaka. Njen načelnik Davorin Lesjak je bil doma iz Slivnice pri Celju; nič čudnega, ako sta se z inž. Teržanom takoj spoprijateljila in združila svoje sile v planinskem delu.

Planinstvo v Rušah je imelo tedaj za seboj že 30 plodnih let, korenine pa segajo še nekaj desetletij nazaj, v l. 1864. Tedaj se je maloštevilna družba, v kateri so bili navdušeni narodnjaki Jožef Glaser in Davorin Grizold, župnik Wurzer in Hlebovi, odpravila od Smolnika čez Klopni vrh, Planinko in Veliko Kopo v Slovenj Gradec. Wurzer je zanimivo opisal ta izlet prek tedaj še zelo težko prehodnega Pohorja; naslednje leto je osnoval v Rušah bralno društvo, katerega predsednik je postal D. Grizold. Začelo se je narodno prebujenje. L. 1891 je prišel v Ruše 19-letni učitelj Davorin Lesjak, ki je začel hoditi v gore že kot učiteljščnik; 1893 je bil navzoč pri ustanovitvi SPD v Ljubljani, 1901 pa je ustanovil podružnico v Rušah in ji stal na čelu 40 let. L. 1902 so markirali prvo planinsko pot – k šumiku, 1903 postavili Žigertov stolp, uredili zavetišče na Klopnem vrhu, 1907 odprli kočo itn.

Inž. Teržan je postal odbornik podravske podružnice l. 1932, tri leta nato pa njen podnačelnik. L. 1933 so začeli graditi cesto Ruše–Areh, 1934 popolnoma obnovili Čandrovo kočo, 1935 pa Ruško kočo in Planinko ter začeli širiti cesto Ruška koča–Mariborska koča. V spominsko knjigo v Ruški koči se je tisto leto vpisalo 3668 planincev. V jubilejnem letu 1936 so bile januarja pri Ruški koči državne smuške tekme, spomladi so nanovo markirali poti, septembra pa odprli avto cesto Areh–Mariborska koča. Začeli so tudi pripravljati jubilejno publikacijo. Urednik inž. Teržan je na podlagi sejnih zapiskov in poročil na občnih zborih napisal kroniko 35-letnega dela, zanimivo gradivo pa so prispevali dr. Josip Tominšek, Janko Glazer, Davorin Lesjak, dr. F. Kovačič in Ivan Robnik. Zbornik je natisnila Podravska tiskarna, katere lastnik je bil Lojze Strašnik, izšel je pod naslovom »Slovensko planinsko društvo. Podružnica Ruše«. Bogato ilustrirana publikacija je danes velika redkost, čeprav je izšla v na-

kladi 5000 izvodov. Neprodani izvodi so l. 1941 končali na grmadi, prav tako ves arhiv in velika, v usnje vezana kronika, na katero so bili odborniki posebno ponosni. Ob okupaciji je bil inž. Teržan že tretje leto predsednik ruške podružnice. Planinska dejavnost je morala takoj prenehati, planinci so bili kot zavedni Slovenci žrtev preganjanja. Častni predsednik Davorin Lesjak je bil izseljen v Srbijo, prav tako inž. Teržan. Vendar niso klonili. Vsako leto so se pregnani planinci sestajali v Beogradu v gostilni Lovrenčana Pernata, obujali spomine in kovali načrte za prihodnje dni.

Ob prihodu v domači kraj je ruške planince čakalo ogromno dela, zlasti njihovega predsednika inž. Teržana. Treba je bilo začeti od kraja. Že l. 1948 je bila odprta obnovljena Ruška koča, planinsko delo se je nesluteno razmahnilo, mladinski odsek je bil kmalu med najboljšimi v Sloveniji.

Natančno 30 let po izidu jubilejnega zbornika, leta 1967, je inž. Teržan uredil zbornik »Turizem na Pohorju«; izšel je v okviru publikacij »Po Jugoslaviji«, ki jih izdaja Turistično društvo Lovrenc na Pohorju. V prispevkih številnih sodelavcev se kaže pomen Pohorja kot središča letnega in zimskega turizma. – V teh letih je izšlo tudi večje število njegovih člankov v Planinskem vestniku; v njih razpravlja o Pohorju in dejavnosti ruških planincev. Inž. Teržan je tudi sodelavec mariborskih Planin ob meji.

V zadnjih letih je inž. Teržan kot predsednik ruške krajevne skupnosti priča razmahu pohorskega turizma, ki se je začel pred 16 leti z zgraditvijo Pohorske vzpenjače. Potem so se začele vrstiti smučarske vlečnice, za bližnjo prihodnost pa se obetajo velikanski večstoposteljni hoteli, široke asfaltirane ceste, velika parkirišča in igrišča ter nove vzpenjače, in to ne samo na mariborskem, ampak tudi na ruškem Pohorju. Sodobna turistična industrija je daleč od nekdanjega pohlevnega planinstva; nekoč so planinci izključno hodili peš, nikamor se jim ni mudilo, bili so z majhnim zadovoljni in so uživali v tihoti pohorskih gozdov. Zdaj pa ruški planinci že razpravljajo o tem, da bodo prodali Ruško kočo in se umaknili v »rezervat«. Tudi neplaninci imajo resne skrbi; v Ruše se zaradi razredčenih gozdov zlivajo ob večjem deževju pravi hudourniki. Kaj šele bo, ko bodo začeli načrte uresničevati in bodo začeli Pohorje striči na balin! Prav nič lahka naloga ni, če moraš braniti interese svojih krajanov in izražati pomisleke pred velikopoteznimi načrti, ki so že do podrobnosti izdelani. Inž. Josipu Teržanu, dolgoletnemu vodilnemu ruškemu planinskemu in turističnemu delavcu, uredniku in publicistu, čestitamo ob njegovem visokem jubileju in mu želimo še mnogo zdravih in srečnih let!

F. V.

MIROSLAV GUTMAN

SKOZI MOJE PRSTE

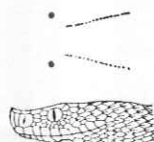
*Skozi moje prste so šli
vsi vetrovi sveta
na dlani sta ostala
dva rumena lista.
Skozi moje prste
so šle vse nevihte sveta
na dlani sta ostali
dve debeli kaplji.
Skozi moje prste
so šle vse ljubezni sveta,
na dlani sta ostala
dva nežna poljuba.
Skozi moje prste
so šle vse žalosti sveta
na dlani sta ostali
dve grenki solzi.*

KAKO JE S KAČAMI

ING. PETER STARIČ

Pik strupene kače je za planinca zelo neprijeten, če ne celo usoden. Zato je bolje, da se strupenjačam izogibamo, kolikor le moremo. Razen strupenih kač srečujemo na izletih in turah tudi nestrupene. Razliko med njimi spoznamo iz naslednje razpredelnice:

Strupene kače

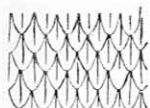

Ugriz. Za pik strupenjače sta značilna dva, včasih tudi en sam vbod strupnikov in dva niza vbodov drugih zob.

Zenica. Strupenjača ima eliptično in pokončno zenico.

Glava. Pri strupenjačah je glava trikotna in ploska, precej širša od vratu, gobec je top, luske na glavi so majhne in nepravilne oblike.

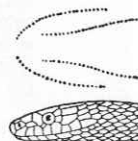
Luske na telesu. Strupena kača ima grebenaste luske.

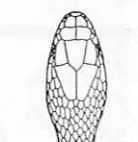
Telo je kratko, čokato, rep še krajši. Večinoma ima na hrbtne strani vzorec iz črnih romboïdov.

Nestrupene kače

Ugriz. Samo vbodi manjših zob.

Zenica. Nestrupena kača ima okroglo in polno zenico.

Glava. Ovalna glava, le malo širša od vratu, in velike simetrične luske na glavi so značilne za nestrupene kače.

Luske na telesu. Nestrupena kača ima gladke luske.

Telo je dolgo približno toliko kot rep.

Razpredelnico je prijazno dal na voljo prof. dr. Antonio Raitano z »Istituto Erpetologico Italiano«, Verona.

Prva pomoč pri kačjem pik

Proti pik strupenjače pomaga serum, ki ga je treba hraniti pri temperaturi 4⁰ C. Ker planinci ne nosimo hladilnikov s seboj, serum v gorah praktično ne pride v poštev. Pač pa se dobi – zlasti v inozemstvu – komplet za prvo pomoč pri kačjem pik. Komplet, ki ga veliko uporabljajo, vidimo na sliki. Nožiček, vrvica in steklenička s tekočino za dezinficiranje,

Pribor za prvo pomoč pri kačjem pik.
Cutter laboratories, inc. Berkeley,
California, 94710, USA

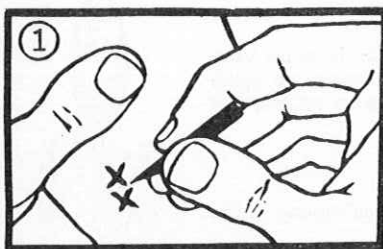
obenem z navodilom za uporabo, se lahko zlože v kupico za sesanje iz prsta, vse skupaj pa se zapre v obe večji kupici, tako da zavzema komplet izredno malo prostora.

Če nas piči strupenjača, spoznamo to po ugrizu (glej zgornjo razpredelnico!) in po tem, da pičeno mesto zateče in boli. V tem primeru je treba ravnati takole:

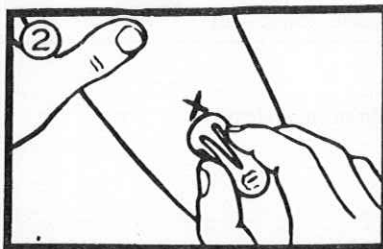
Sedi in miruj. Pičeni ud spusti čim nižje. Stisni kupico za sesanje, ji zmoči rob in jo nastavi na ugriz. Če je pri roki čisti led ali sneg, ga polagaj okoli rane.

Če lahko dosežeš bolnišnico v 15 minutah, ni treba storiti nič več. Če si kačo ubil, jo odnesi s seboj, da bo zdravnik vedel, kakšen protistrup naj ti da. Najbolje je, da tudi tebe odnesejo v bolnišnico, če ni na voljo konj ali motor. Prevelik telesni napor pri hoji v bolnišnico bi preveč pospešil kroženje krvi, strup bi se prehitro razširil, kar ne bi bilo koristno. Ker alkohol širi žile in na ta način »pomaga«, da se strup hitreje razleze po telesu, **ne smemo piti alkoholnih pijač**. Strup hromi delovanje srca, zato je koristno piti kavo.

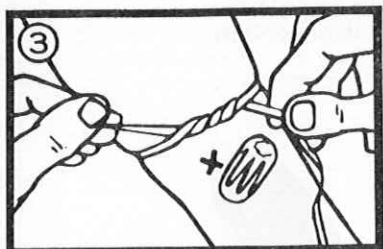
Če ne moreš doseči bolnišnice v času in na način, kot je omenjeno zgoraj, nadaljuj s prvo pomočjo in sicer:

1. S tekočino za dezinficiranje razkuži pičeno mesto in nožiček. Nato naredi na vsakem vbodu strupnika navzkrižen rez. Vsak rez naj bo kakih 7 mm dolg ter 3 do 6 mm globok. **Ne delaj rezov tam, kjer je kaka večja žila!**

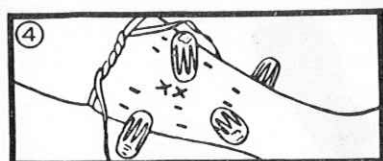

2. Stisni spet kupico in po postavi na prerezano pičeno mesto. Ko se kupica prisesa, je ne stiskaj, kajti stalno sesanje je boljše.

3. Približno 4 cm nad ugrizom podveži z vrvico, kot kaže slika. Stisni samo toliko, da se podveza vtisne v kožo. Namen podveze je, da prepreči tok mezigovnice, ki se pretaka pod kožo. Če preveza boli, če postane ud bled, rdeč ali »gluh«, pomeni, da je preveza pretesna. Vsakih 10 minut pomakni podvezo malo višje. Če moraš hoditi, hodi počasi. Poskusi priti do zdravnika, da ti da serum.

Če lahko prideš do zdravnika v naslednjih 24 urah, si lahko potolažen, da si storil vse, kar je bilo mogoče. Dostikrat pa zdravnika ni mogoče doseči tudi v naslednjih 24 urah. Če pri tem pičeno mesto zelo zelo boli in močno zateka, se izplača narediti še dodatne reze po oteklini:

4. Dodatni rezi naj bodo kakih 6 mm dolgi in največ 2 mm globoki. Potekajo naj vzdolž mišičnih vlaken. S kupicami za sesanje je treba izmenično sesati okoli otekline. Na dodatnih rezih sesaj najprej 2 uri, nato pa po 30 minut vsako uro, do 15 ur. Če nastane pri rezanju kaka večja krvavitev, jo prepreči tako, da pritisneš na žilo. **Izogibaj se rezom v bližini večjih žil ali celo preko njih!**

DRUŠTVENE NOVICE

ČEMŠENIŠKA PLANINA JE DOBILA NOV PLANINSKI DOM

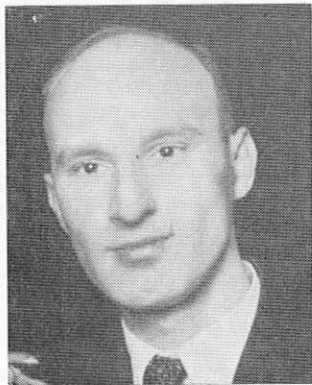
Nedeljsko jutro 24. junija 1973 so se na Čemšeniški planini začeli zbirati planinci vseh generacij. Praznično vzdušje je bilo pristno, več kot tisoč obiskovalcev je prišlo k slovesni otvoritvi planinske koče in razvitju društvenega prapora. Slovesnemu vzdušju je prispeval svoj delež bogat kulturni program s pevskim zborom »Loški glas«.

Na slavnostni tribuni so se zbrali: Sergej Kraigher, predsednik skupščine SRS, Lidija Šentjura, članica sveta federacije, Tone Bole, predsednik gospodarskega zbora skupščine SRS, Marjan Orožen, član IS in republiški sekretar za notranje zadeve, in dr. Miha Potočnik, predsednik PZS.

Predsednik PD Zagorje Ivan Fink je v svojem govoru opisal vse težave in uspehe pri gradnji doma, v imenu PZS je zbranim gostom in planincem spregovoril član GO PZS in predsednik MDO Zasavja Marjan Oblak.

Med izvajanjem pesmi »Triglav, moj dom« je tov. Franc Zrnec kot boter prapora pričel razvijati društveni prapor na drogu, na katerem se je bleščalo 232 spominskih žebličkov.

Franci Golob

Predsednik PZS dr. Miha Potočnik je odkril spominsko ploščo in s tem počastil slovesno obljubo zasavskih planincev, da dr. Franciju Golobu postavijo trajen spomenik – planinsko kočjo na planini, ki je bila njemu najdražja in je najlepša v Zasavju.

Lojze Sajevec, tajnik društva, ki je pri gradnji koče opravil največ prostovoljnih ur, je prerezal trak pred vhodom v kočjo in povabil udeležence k ogledu.

Marjan Oblak

FRANCI GOLOB NA ČEMŠENIŠKI PLANINI

Tu, kjer zasavski Kum v nebo kipi.
in urna Sava si na vzhod želi,
kjer Sveta gora, Partizanski vrh in Gure,
Čemšenik, Kopitnik, Mrzlica in Kal,
če gledam jih, kako vrste se: ocean
in kot za valom val –
tu bil je pravi dom planinca Francija Goloba.

Že dolgo ga ni več med nami.

V grobu mirno spi.

A danes se nam zdi, da srečati ga težko ni

in da nas spet sprašuje in hrabri:
»Kako je z vami, so noge še močne
in srce kot njega dni?«

»Kje bili ste, ko smo na Janjčah in
na Gurah, Lisci, Bohorju planinsko
zborovali?«

»Gre dom od rok, kaj je z zidarjem,
kaj s kleparjem in z mizarjem
in – oho – kako bo z d'narjem?!«

Kdo bi naštel vseh sto in več skrbi,
pred ko bi zmagoslavno mogel reči:
»Naš dom stoji!«

Dom Francija Goloba!

Odnesel v grob je misel, željo in načrt.

A glej, vse troje je na novo vzkliko,
sodelavcev, prijateljev dobilo.

Drevo je novo okrasilo naš planinski vrt.

Tovarišem v čast in vsem,
ki so zgrabili kramp, lopato.

Odrezali so se možato!

Pa tudi tistim hvala, ki so

posegli globlje v žep,

kot tam, kjer čaka jih krčmarjev čep!

Pozabljena le niso bila in ne bodo
ne dejanja, ne besede in ne podoba
Francija Goloba.

Evgen Lovšin

IZ GOVORA PREDSEDNIKA PD ZAGORJE OB OTVORITVI

Povrnili bi se nekoliko nazaj v leto 1932, ko so na tem mestu postavili planinci in smučarji svoje zatočišče. Na Čemšeniški planini, 1206 m visokem hrbtu na severu naše kotline, so postavili leseno zavetišče. Vse nedelje so oboroženi z orodjem in navdušenjem gradili: Veko Korošec, brata Dolinšek, Vinko Podjed in drugi. Zemljo in les jim je lastnik odstopil za 55 dinarjev.

Leta 1937 je bila na Čemšeniški planini dograjena Čoparjeva kočja. Koča je stala kakih 20 minut hoda od sedanjega doma. Marljivi Tine Čopar, brat Alojz in ostali njegovi sovrstniki iz Lok in Kisovca pri Zagorju so na svojih ramenih nosili potre-

Dom dr. Francija Goloba na Čemšeniški planini

ben material na Čemšeniško planino. Koča je bila med vojno požgana. Sovražnik je vedel, da naši borci dobivajo zavetišče v raznih planinskih kočah. Enako je storil s Tomažinovo kočo na Zasavski gori. Graditelj Tine Čopar je dal življenje za domovino.

V juniju leta 1942 je padel zadet od okupatorjeve krogle na tem mestu junak-borec Franc Dolinšek.

Naše društvo praznuje v tem letu 27-letnico svojega obstoja. V stari Jugoslaviji je bilo članstvo včlanjeno v PD Litija.

V istem času ko se je gradil novi dom na Zasavski gori je skupina marljivih planincev iz Kotredeža pričela graditi pod vodstvom dentista Franca Brena kočo na Čemšeniški planini, ki še danes stoji, in kljubuje vsem časom od leta 1949 do danes. Koča je dobila ime po Tinetu Čoparju, graditelju koče v letu 1937.

Leta 1964 je bila poleg stare koče postavljena depandansa.

V nekaj letih je naše društvo izgubilo več zaslužnih članov UO, kot so bili Mirko Weinberger, Ludvik Likar, Albin Kovač, Rudi Kovač in drugi. 27. 1. 1971 pa nam je smrt iztrgala iz naših vrst predsednika društva, ki je polnih 25 let opravljal to funkcijo, dr. Francija Goloba.

Meseca marca 1971 je bila seja MO Zasavja na Zasavski gori. Sklep seje je bil, da naj novi dom na Čemšeniški planini nosi ime po dr. Francu Golobu. V ta namen je MO sklenil nakazati PD Zagorje 6000 din. Tov. Alojz Sajovic in Grebenc sta odstopila svoji skromni nagradi, ki jima jih je podelil meddruštveni od-

bor za njihovo 9-letno dela. Prvi 250 din, drugi pa 500 din. To so bila prva sredstva za novi dom. Nadaljnji sklep seje je bil, da vsa zasavska PD nakažejo po 500 din. To so društva tudi storila. Upravni odbor PD je uredil glede zemljišča tako, da je sedanji prostor cca 2800 m² last PD Zagorje. Ogled za žičnico in traso je bil opravljen 12. 5. 1971. V tem mesecu so bile poslane vloge za pomoč pri gradnji in podjetjem v Zasavju. Odzivi niso bili spodbudni. Močno nas je podprla PZS.

Podjetja v Zagorju so nam priskočila v pomoč po svojih močeh – vendar ne vsa enako in z ljubeznijo. Zahvaliti se moramo za pomoč PD Kamnik in podjetjem v Hrastniku.

Bonov po 5 din so največ odkupili Zagorjani.

Gradnja doma dr. Franca Goloba je trajala v letu 1971 3 mesece, v letu 1972 5 mesecev in v letu 1973 2 mesece, torej je skupno trajala komaj 10 mesecev. V tem času je bila dograjena žičnica v dolžini 1400 m z višinsko razliko 417 m. Novi dom ima tloris 9 × 8 m, rezervoar z vodo ima 45 m³. Akcija je močno odmevala, zabeležili smo preko 5000 prostovoljnih ur dela, sodelovalo je več kot 150 ljudi. Navedel bi le eno od akcij: V četrtek popoldne smo pričeli voziti betonske votlake iz Kisovca, v večernih urah je bilo na Razborju pri žičnici vseh 2500 komadov. Prevoz na Čemšeniško planino po žičnici se je začel v petek. Z eno vožnjo je šlo 25 kosov, vožnja pa je trajala 30 minut.

Vozili smo vso soboto do enih ponoči in v nedeljo nadaljevali. Ob 15. uri v nedeljo je bilo na vrhu Čemšeniške planine vseh 2500 kosov betonskih votlakov.

Predsednik PD Zagorje
Ivan Fink

GOVOR TOV. MARJANA OBLAKA NA ČEMŠENIKU

»Leto 1973 je leto tako številnih planinskih jubilejev, da bi bilo preveč, če bi jih naštevali. Pomembno pa je, da so še številnejše naše delovne zmage, da je naša organizacija vsak dan številnejša in močnejše povezana z družbo.

PD Zagorje slavi danes v zgodovinskem jubilejnem letu 80-letnico slovenske planinske organizacije prav posebno zmago. Otvorja nov planinski dom. Vanj je bilo vloženih mnogo prostovoljnih delovnih ur, marsikdo se je odpovedal prostemu času, izjemna je bila organizacija dela.

Pomembno je, da so za ta planinski objekt prispevali premožnejši občani Zagorja, Zasavja in vsa slovenska planinska organizacija. Taka delovna vnema, ki so jo pokazali člani planinskega društva Zagorje, zasluži širše družbeno priznanje.

Planinski dom na Čemšeniški planini bo nosil ime Francija Goloba, čigar plemenito srce je prenehalo biti v poznih urah januarskega popoldneva leta 1971. Več kot štiri desetletja svojega aktivnega dela je Franci Golob podaril planinski organizaciji. Bil je naš vzornik. Danes odpirajo Zagorjani njegovemu spominu posvečeni nov planinski dom, ki stoji na razpotju številnih partizanskih poti med Štajersko in Dolenjsko in na planini, kjer so padali borci za časa narodno osvobodilne vojne v boju za svobodo slovenskih planin. Danes preko Čemšeniške planine vodijo transversala kurirjev in vezistov NOV Slovenije, zasavska in savinjska planinska pot.

Planinsko društvo danes razvija tudi društveni prapor kot simbol tesne povezave članstva z društvom, prapor, ki bo združeval planince-ljubitelje narave, domače zemlje in gora, ki bo simbol nesebičnega in požrtvovalnega tovarištva, pravih človeških odnosov in sožitja med ljudmi. Ob vseh teh uspehih lahko ugotovimo še nekaj več. Planinska organizacija je dosegla družbeno afirmacijo, postala je nepogrešljiv družbeni dejavnik in mobilizator pri vzgoji mladine, pri vzdrževanju duhovne in telesne kondicije delovnega človeka, ki ga usposablja za jutrišnji delovni dan in pripravlja na splošni ljudski odpor, pri vzdrževanju in označevanju več sto km gorskih poti, pri gorski reševalni službi in končno pri upravljanju in oskrbi planinskih postojank,

ki so integralni del slovenskih rekreacijskih objektov.

Materialni in duhovni napredek v izgradnji socializma in borbe za humanizem, vse večja možnost delovnih ljudi, da izkoristijo prosti čas v gorskem svetu, vse to terja od planinske organizacije nove napore, nova vlaganja.

Če je planinska organizacija nepogrešljiva, je to tudi rezultat aktivnega delovnega članstva, ki zasluži vse priznanje, pa tudi materialno podporo za svoje aktivnosti, saj se vsak dinar, dan iz družbenih sredstev planinske organizaciji, za nekajkrat oplaja z rezultati prostovoljnega dela in pri skrbni vzgoji mlade generacije.

Še dvojce nalog nas čaka v sedanjem obdobju, sodelovanje pri oblikovanju programa telesno kulturnih skupnosti na vseh ravneh od občine do republike. Uveljaviti se mora samoupravno sprejeti program, zagotoviti se mora množično udejstvovanje občanov v vseh telesno kulturnih aktivnostih. Drugo: Vsi se moramo mnogo bolj zavzemati za ohranitev prvobitne narave.

Naša domovina je prekrita z naravnimi lepotami, bistrimi potoki, gozdovi, travniki in številnimi potmi. Vprašujemo se, ali smo res storili vse, da to naravo obogateno prepustimo našim potomcem. Če temu ni tako, pohitimo, da ne bo jutri prepozno.

Potem je govornik, predsednik meddruštvenega zbora zasavskih društev, čestital PD Zagorju in zaželel njemu in Domu Francija Goloba lepo uspevanje.

DVAJSET LET PD KRIŽE

PD Križe praznujejo letos dvajsetletnico obstoja. Dvajset let je minilo tudi od takrat, ko so vaščani s prostovoljnim delom zgradili na Kriški gori majhen, a prijeten planinski dom.

Društvo je v tem času bolj ali manj uspevalo, zadnja leta pa so ga precej mučile poslovne težave. Te so se z letošnjim letom končno uredile. Društvu je že nekaj let primanjkovalo tudi pomladka. Učenci osnovne šole v Križah so bili prav zaradi prej omenjenih težav včlanjeni v sosednji PD Tržič.

Ker se je sedaj poslovanje uredilo in ima društvo tudi materialne pogoje za pomoč pri vzgoji mladih planincev, se je mladinski odsek na osnovni šoli priključil PD Križe, ki mu tudi pripada. Ob tem so člani PD Tržič, predvsem alpinisti, še vedno pripravljeni pomagati na izletih.

Tako so letošnji občni zbor pripravili skrbneje. Da bi popestrili dejavnost, so člani upravnega odbora pripravili pred občinim zborom še predavanje o IV. JAHU. Predaval je Danilo Cedilnik-Den.

Znal je že na začetku ustvariti prijetno razpoloženje z lepimi posnetki in zanimivim pripovedovanjem.

Predavanju je sledil občni zbor: PD Križe bo skušalo dobiti v najem enega od družbenih prostorov v združenem domu, da bi imelo svoj sedež.

V koči na Kriški gori bodo dogradili prostor za oskrbnika. Ob dvajsetletnici bodo pripravili družabni večer za člane, ki so sodelovali pri gradnji koče. Poti na območju Kriške gore in Tolstega vrha bo treba obnoviti. Pri tem naj bi sodelovali tudi pionirji-planinci.

Ker so upravni odbor sestavljali le starejši člani, so letos izvolili tudi tri člane mladinskega odseka.

Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen Lovro Česen, ki je bil tudi pobudnik ustanovitve pred dvajsetimi leti.

M. K.

OBČNI ZBOR PD DOMŽALE

23. februarja 1973 je bil 25. redni letni občni zbor PD Domžale. Predsednik tovariš Mitja Zupančič je poročal: Leto je bilo precej kritično, delo pri novi stavbi je skoro počivalo. Društvo slavi jeseni 25-letnico obstoja in 20-letnico Doma na Veliki planini. V starem domu je bilo zapisanih 1618 nočitev. V letu 1972 je imelo društvo 713 članov, 256 odraslih, 94 mladincev in 263 pionirjev.

Predsednik je pohvalil delo odsekov, poseben alpinističnega. Tov. Janez Lenček je poročal o tekočem obnavljanju starega doma. Nabavljen je tudi že skoro ves gradbeni material in večji del tudi že pri Domu na Veliki planini za končna dela v novi stavbi. Električna instalacija je gotova, vsa vhodna vrata so na mestu, novi dom je že »pod ključem«.

Za markacijski odsek je poročal tov. Franci Vesel. Očiščena je bila pot Črna-Jurček-Podkrajnik-Gojška planina-Velika planina. Kažipotov je bilo zamenjanih 8. Na Konju so bile popravljene varovalne vrvi. Na nevarnih mestih je bilo nameščenih 10 varovalnih klinov. Očiščena je bila tudi pot po dolini Bele proti Presedlaju in dalje na Korošico. Novembra je bilo prebarvanih 14 drogov zimske markacije.

Značilno je, da so bili zelo delavni tudi alpinisti, ki so opravili 99 vzponov (zimski alp. tečaj v Kamniku, zimski tabor v Kamniški Bistrici, Jugoslov. alp. tabor v Paklenici, letni alp. tabor v Tamarju in zimski tečaj na Kokrskem sedlu, zbor alpinistov v Martuljkovi).

Tudi mladinski odsek dobro nadaljuje. Izletov se udeležuje vedno več mladincev in pionirjev. Tako so imeli mladinci izlet Jalovec-Golica-Triglav, pionirji pa Velika planina-Konj, Sv. Trojica-Men-

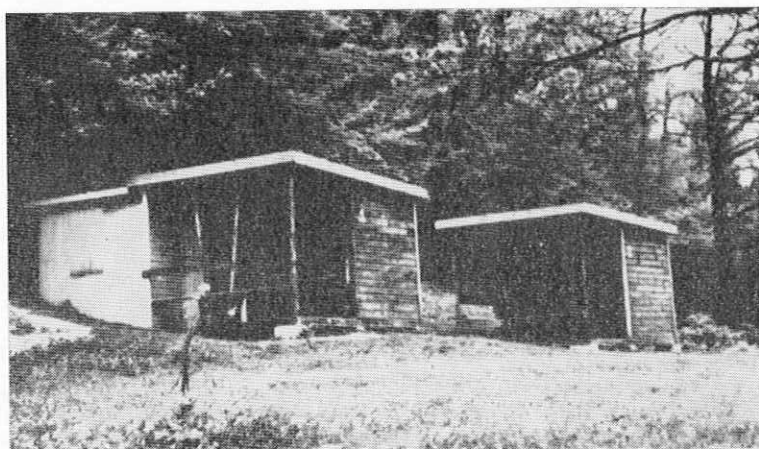
geška koča. Mladinci iz šol v Moravčah in na Brdu so šli na Veliko planino. Ti in drugi izleti seveda štejejo za značke, o njih se pišejo šolske naloge. Najboljše pionirje je društvo obdarilo s knjigami. Ob 20-letnici Doma na Veliki planini še nekaj besed o tovarni žičnici. Delala je več kot 15 let in služila vsem, ki so gradili na Mali in Veliki planini. Težko bi bilo oceniti vso vrednost prevozov. Toda vsake reči je enkrat konec. Delna dotrajanost, nepazljivost pri obratovanju, preobremenjenost in njeno izkoriščanje brez društva je pospešilo polom. Nekaj zim so ležale žice pod snegom. Na Kisovcu je najbolj kritično mesto, ker se tam žice močno približajo zemlji in imajo opornik šele na Krvavi peči in potem zopet zelo daleč v dolini. Ko sta se zrušila dva stebra od treh na Kisovcu, je odpovedal tudi tisti na Krvavi peči. Na Kisovcu so napravili nove lesene, toda na Krvavi peči ni hotel nihče delati. Odločili so se za železni stolp. To je bila res Krvava peč, težko dostopen kraj. Zato so člani UO PD in drugi na hrbtih znošili vse po kozjih poteh in čez brv ter pripravili svet za betonski podstavek. Ker je na eni strani prepad, je bilo treba odbiti skalo. Cement so mešali na Kisovcu in z vitlom po žici spuščali na Krvavo peč v kovinskih posodah, enako železne dele stolpa.

Pridnosti in vztrajnosti članov gre za sluga, da je bil stolp postavljen. Ves ta trud je pokazal, koliko je vredna žičnica, kako koristi društvu in domu. Strokovnjaki žičničarji so nataknili žico na čevlje na stolpih in vse je bilo pripravljeno. Tudi spodnja postaja je bila popravljena. Na zadnji pregled je šel tov. Janez Lenček, gospodar in najbolj izkušen na žičnici, in še en član odbora. Doživela sta porazen pogled, bila je zopet na tleh. Nova stolpa na Kisovcu sta se zrušila nekaj dni poprej. Težke žice so skrivile železni stolp na Krvavi peči. Stotine trdih delovnih ur in vsi stroški, vse za prazen nič. Vzroki? Slab les, slaba izdelava.

Nekaj mesecev po tem polomu se je prelomil strohneli sidrni tram na zgornji postaji in težke žice so potegnile barko proti dolini, dokler se niso žice zavrle na tleh. Tako je bila katastrofa popolna. Vse to je oviralo delo na novi stavbi. Ali naj se postavi nova žičnica, vsaj v lažji obliki? Več vzrokov govori za novo gradnjo. Vse se je ustavilo pri denarju. To so bili težki pretresi za domžalsko planinsko društvo, ki ni dobilo nobene denarne podpore. Mnogo težav je bilo z oskrbniki, veliki so stroški za dostavo. Pa vendar je vsako leto poslovanje aktivno. Vse to pričuje, da upravni odbor skrbno gospodari.

A. Š.

Zavetišči na
Donački
gori

ROGAŠKA GORA – 883 m

V počastitev 80-letnice planinstva v Sloveniji in Dneva mladosti se je na Donački gori, ali kakor jo tudi imenujemo Rogaški gori, zbralo lepo število planincev. Že v zgodnjih jutranjih urah lepe majske, sončne nedelje smo srečevali staro in mlado, ki so iz vseh strani »lezli«[»] proti štajerskemu vršaku, da si v zelenem pragozdu navžijejo svežine, čistega zraka ter odpočijejo svoje telo. Mnogi so se povzpeli na sam vrh, drugi so ostali pri zavetišču in si pripravljali specialitete na žaru, najboljše pa je delovala samopostrežna iz nahrbtnika. Uf! žeja pa taka...

Ob 10. uri so se zbrali pred zavetiščem, kjer je bila majhna slovesnost. Točno ob določeni uri so prispele prve patrole iz orientacijskega pohoda. Nastopili so mladinci in pionirji planinci iz šmarske osnovne šole s svojim programom. Vse navzoče pa je pozdravil predsednik PD Rogaška Slatina tov. Jože Mecilošek; mladini je čestital k njihovem prazniku, v nekaj besedah orisal pomen planinskega jubileja, vsem pa zaželel prijetno počutje na Gori.

Potem so bili razglašeni rezultati orientacijskega tekmovanja. 1. mesto je pripadlo pionirkam osnovne šole Šmarje pri Jelšah. Poleg že tako običajnega papiirnatega priznanja so sprejele v trajno last kristalni pokal. Predsednik iniciativnega odbora za gradnjo zavetišča je podelil priznanja zaslužnim planincem, ki so za gradnjo zavetišča izvršili mnogo prostovoljnega dela. Po končanem programu in pozdravnih govorih predstavnikov sosednjih planinskih društev so si obiskovalci ogledali ti dve skromni zavetišči.

Obiskovalcem štajersko-zagorske transverzale in vsem tistim, ki želijo doživeti edinstveni razgled iz tega vršaka, pa je to zavetišče v veliko pomoč.

F. Komerički

IZLET PD TOMOS, KOPER

Planinsko sonce je tako neizrekljivo prijetno sijalo, ko smo rahlo zmučeni od štiriinpolurne hoje skozi Robanov kot končno vendarle zagledali pred seboj težko pričakovani Kocbekov dom na Korošici (1808 m) in ko nas je na stropnem tramu domače dnevne sobe pozdravil ta napis.

Leto dni približno je tega, kar smo ustanovili v TOMOSU planinsko društvo. S ponosom lahko rečemo, da je naša, glede na čas kratka, glede na prehojene planinske poti pa že dolga pot.

Nekaj čez štirideset nas je bilo. Slavnikov avtobus nas je potegnil do Rogovilca ob Savinji med Lučami in Solčavo. To je bila naša izhodiščna točka. Že takoj na začetku, komaj smo stopili na brv čez Savinjo, nas je presenetila Bela z lepimi brzicami. Že smo bili skozi ves Robanov kot in čez hudourniško strugo visoko gori ob čudovitem vitkem slapu, ki se je iskril v soncu. Spremljalo nas je ptičje petje, prelepo pisano cvetje in dišeči planinski zrak. Po klinih in ob jeklenih vrveh smo kmalu prispeli na Molčko peč. Prijetno zelenje in položna pot nas je nato pripeljala na visokogorsko kotlino Korošice s Kocbekovim domom. Tu smo počili, spremljali s pogledi skupino naših plezalcev na plezalni vaji, se sprehodili na Dedca, se podrsali po snežni moreni pod Ojstrico, nekateri med nami pa so se celo na glavo postavili v mehki preostali sneg. Sledil je večer poln humorja in planinske razposajenosti, s krstom novink in več ali manj

neprostovoljno budno prenočitvijo na prepolnih pogradih preobljudenega planinskega doma. Vendar vse to stokrat odtehta ponoven jutranji pogled na ponosne vršace vsenaokrog, ki se še skrivajo za tančicami prozornih meglic in vabijo k sebi...

Naslednji dan smo že navsezgodaj hiteli strmo vkreber nad domom, med rušjem in po žlebu do vrtače in nato spet strmo navzgor na vrh Ojstrice (2349 m). Gora zasluži svoje ime glede na svojo ostro, koničasto obliko. Odprl se nam je nepopisen razgled. Globoko pod nami že znana in draga nam Korošica s Kocbekovim domom, na drugi strani, še globlje, ko na drugem svetu, prelepa Logarska dolina.

Po sestopu z Ojstrice smo splezali na Škarje, obšli tik pod vrhom Lučko Babo, previdno premagali vsa melišča in snežne plazove in nanose ter se vsi skupaj srečno povzpeli na Planjavo (2399 m). V planinah človek pozabi na čas. Hodi in hodi in se ne more načuditi in navžiti njihove veličastnosti. Pohlepne oči te vlečejo naprej in naprej. Tako se nam je nepričakovano odprl nepopisno lep pogled na Kamniško sedlo s Kamniško kočo na njem (1884 m). In vendar je bilo treba premagati še mnogo težav, prepado, melišč in snežnih plazov, prijeti za mnoge kline in »pocukati« še za dokaj metrov jeklene vrvi. Toda za vsako skalo, za vsakim grebenom ali previsom so se nam odkrivale nove lepote. Videli smo celo dva muflona, kako sta se mirno pasla na skromni zeleni krpi visoko gori v nedostopnem skalovju.

Kako prijetno je gredo blago planinsko sonce utrujene ude na lepem zelenem pasu Kamniškega sedla pred Kamniško kočo!

Sledil je še zadnji kos poti: navzdol proti Okrešlju. Še en pogled nazaj na silovito Planjavo, na romantično leseno kočo, na čredo miroljubnih in idiličnih ovac pred njo in na planoto, polno cvetja. Človeka stisne pri srcu od miline in trdno sklene: Še bom prišel!

Naša zadnja postaja je bil Frischaufov dom na Okrešlju (1378 m). Nato smo se še spustili mimo veličastnega slapa Rinke do avtobusa, ki nas je že čakal, in spet domov, nazaj v Koper.

Ivan Mesarec
PD TOMOS

PLANINSKA SKUPINA LOČE V ŠOLSKEM LETU 1972/73 1972/73

Ni čudno, če nas pot skoraj vsako nedeljo zanese na kakšen oddaljen ali bližnji hrib. Ni lepšega občutka, kot hoditi s prijatelji po ozkih stezah in občudovati naravo. Obenem pa se marsikje zgroziš,

ko opaziš, kaj je napravil človek. Povsod sami odpadki in smeti. Toda kaj, malo je treba dobre volje in ljubezni do neoskrunjene narave in že se lahko vsaj delno zakrijejo, če ne že odpravijo napake, ki so jih napravili drugi.

Ker smo prejšnje leto že osvojili Triglav, smo se lani odločili, da bomo na prvi počitniški turi šli na Grintavec, najvišji vrh Kamniških ali Savinjskih Alp. Na to dvodnevno turo nas je odšlo deset. Na Zoisovi koči smo doživeli svojo prvo nesrečo v gorah, čeprav v malce smešni obliki. Eden od naših je preprosto pozabil, da spi na zgornjem podgradu. Ko je hotel stopiti na tla, so bila nekam nizko in si je malce presekala kožo nad ušesom. Drugi dan smo vsi stali na Grintavcu.

Najlepša tura je bila gotovo petdnevna tura preko Karavank. Obiskali smo vse vrhove in domove v delu Kamniških Alp in v Karavankah, ki sodijo v slovensko planinsko pot, razen tega pa so se povzpeli še na najvišji vrh Karavank, na Stol. Prvi dan smo odšli na dom Koroškega odreda na Kališču pod Storžičem. Naslednji dan smo preko Storžiča po prelepi poti čez Žrelo odšli na Dom pod Storžičem, od tam pa preko Male Poljane in Tolstega vrha na Kriško goro. Tretji dan smo se spustili v Trzič, nato pa krenili na Kostanjevo kočo na Dobrči. Četrti dan smo preko vrha Begunjščice odšli na Roblekov dom, od tam pa na Valvasorjev dom pod Stalom. Tu smo že pozno popoldan pustili prtljago in se povzpeli na vrh Stola. V temi smo se vrnili v Valvasorjev dom.

Zadnji dan smo preko Pristave na Javorniskem rovtu odšli v Slovenski Javornik pri Jesenicah, od tam pa smo se z vlakom odpeljali domov.

Avgusta smo imeli prvo poletno srečanje loških planincev na Boču. Jeseni smo organizirali še nekaj izletov. Najprej smo obiskali Kum, nato krenili iz Boča preko Pečice, Šmihela in Dolge gore v Loče. Tretji jesenski izlet je bil izlet v neznano, ki ga je lani po dogovoru organiziral MO PD Poljčane. Obiskali smo Resevno nad Šentjurjem. Spomladi smo obiskali Janče, nato Boč, Titov rojstni dan pa smo proslavili s trodnevnim pohodom preko Pohorja od Maribora do Slovenj Gradca.

Jesen smo se udeležili dveh tekmovanj. Na dan planincev smo tekmovali na Milovanovičevem memorialu v Završnici. Pionirji so bili četrti, mladinci pa šesti. Na Šmohorju, kjer je bilo republiško tekmovanje v orientaciji, smo se zelo dobro odrezali, saj so bili pionirji in mladinci drugi. Že pozimi so pričeli trenirati orientacijo novi tekmovalci. Spomladi smo sodelovali na dveh tekmovanjih. Na Boču smo se udeležili tekmovanja planinske

šole MO PD Poljčane, sodelovali pa smo tudi na tradicionalnem tekmovanju na Kozjaku, nad Mariborom. Mladinci so bili odlični drugi (Dušan Galackaj, Vili Kovačič, Oto Reš), pionirji – a so se slabše uvrstili.

Vso pomlad je 11 naših pionirjev obiskovalo planinsko šolo v Poljčanah in se v njenem okviru udeležilo dveh izletov (Boč, Golica). Naša kroničarka Gizela Štefančič je vse leto zelo lepo urejala kroniko. Urejati smo začeli tudi svoj album. Loški planinci smo imeli tri skupne sestanke. Na enem od njih nam je o držnem podvigu v Eigerju pripovedoval alpinist Ivan Šturm iz Slovenske Bistrice in predavanje popestril z barvnimi diapozitivi. Odbor se je sestel štirikrat. Redno so se naši predstavniki udeleževali sestankov odbora MO PD Poljčane, naš član pa sestankov UO PD Poljčane. Na občini zborih MO PD Poljčane in PD Poljčane smo se predstavili s poročilom in recitalom. Jelka Voh in Franci Štefančič sta se lani poleti udeležila tečaja za mladinske vodnike in zelo uspešno opravila izpite. Imeli smo tudi intervju za Radio Šmarje.

Še nekaj besed o finančnem stanju. Kot že vsa leta nazaj, so nas tudi letos finansirali nekateri krožki na šoli in tudi sama šola, zato se jim za pomoč iskreno zahvaljujemo. Letos smo prodrli v proračun občine Slovenske Konjice, saj nam je bilo odobrenih 2000 din.

Naša skupina šteje že okoli 150 članov.

Vili Kovačič

ZBOR PIONIRJEV PLANINCEV JUGOSLAVIJE NA TARI

Letos je že tradicionalni zbor pionirjev planincev Jugoslavije organizirala PZ Srbije. Za dvodnevno bivanje mladih planincev v Srbiji si je izbrala lepo goro Taro nad Bajino Bašto.

Naj najprej opišem pot, ki jo je slovenska delegacija opravila do Titovega Užica, kjer se je pridružila delegacijam iz vseh bratskih republik in avtonomnih pokrajin Jugoslavije. Slovenski predstavniki smo bili zbrani iz vseh strani Slovenije, zato smo imeli mi najprej svoj zbor, ki je bil v Ljubljani 21. VI. 1973 ob 8.30 uri pred poslopjem PZS. Ker smo bili z vseh strani, smo se na začetku malo čudno gledali, toda po stari planinski navadi smo si segli v roko, se predstavili in že nas je vezala vez prijateljstva. Od Ljubljane do Titovega Užica smo se skoraj nepretrgoma vozili. Pozno zvečer smo prispeli v Titovo Užice, kjer smo utrjeni od vožnje zaspali v nekem internatu v Užicu.

Naslednji dan, 22. VI. smo imeli zbor vseh pionirjev planincev na trgu »Parti-

zan« v Titovem Užicu. Tam so se nam predstavili občinski možje, o zgodovinskih dogodkih med NOB v Užicu nam je pa spregovorila prvoborka tega mesta in predsednica ZB Titovega Užica Stanka Laković. Potem smo si ogledali eno najstarejših poslopij v Užicu, gimnazijo, kjer je bila ustanovljena tudi prva slovenska četa – Cankarjeva četa. Naslednja zanimivost, ki smo si jo v mestu še ogledali, je bil »Muzej upora«.

Zgrozili smo se nad tem, kar smo videli. Kaj vse je okupator počel nad našim ljudstvom! Iz Titovega Užica je kolona avtobusov krenila proti zgodovinski Kadinjači. Tam je za svobodo dala življenje skoraj vsa delavska četa iz Užica. Skupina mladih umetnikov iz Titovega Užica nam je recitala pesnitev »Kadinjača«, edini preživeli borec bitke na Kadinjači nam je pa povedal, kako so potekali boji in kako se je on rešil iz pasti in ostal živ. Iz Kadinjače smo krenili v Bajino Bašto, kjer so nam občinski možje zaželeli dobrodošlico in čim lepše bivanje na Tari. Tako smo zgodaj popoldne le prišli na Taro. Tabor je bil že postavljen. Ko smo se razporedili, nas je v taboru pozdravil tudi predsednik PZS dr. Marijan Brecelj. Zvečer smo imeli zbor sredi tabora.

Naslednji dan smo imeli orientacijsko tekmovanje. Slovenci smo sodelovali s tremi ekipami. Dve ekipi sta se udeležili tekmovanja v moški konkurenci, ena pa v ženski. Tekmovanje ni bilo naporno, čeprav je bilo šest kontrolnih točk s ciljem. Med peto in šesto kontrolno točko je bila celo hitrostna etapa. Tekmovanje se je zavleklo tako, da po programu nismo mogli obiskati hidroelektrarne Bajina Bašta in Kozje stene, ampak smo obiskali samo Kozjo steno. Iz te stene smo imeli lep razgled na hidroelektrarno Bajino Bašto in umetno jezero, ki se vleče 40 km daleč vse do Višegrada. Odpiral se nam je pogled na BiH. Po ogledu Kozje stene smo se preko »Dečjega odmarališta« Mitrovac vrnili nazaj v tabor in si po večerni slovesnosti ogledali kulturni program in dva filma. Prvi nam je prikazoval boje v Užicu in tistih predelih Srbije, druga pa turistične zanimivosti Tare in Zlatibora.

Četrty dan smo uporabili za družabne igre. Igrali smo največ nogomet, toda tudi skupin, ki so igrale odbojko, ni manjkalo. Na opoldanskem zboru so bile tudi razglasitve rezultatov orientacijskega tekmovanja. Bilo je popolno zmaganje nas Slovencev, saj smo v moški konkurenci zasedli 1. in 2. mesto, v ženski pa prav tako 1. mesto. V popoldanskem času so na Taro prišli tudi novinarji iz Titovega Užica. Kot predstavnik Slovenije sem moral odgovoriti na nekaj vprašanj za radio Titovo Užice.

Naslednji dan smo se vsi poslovili. To slovo je bilo zelo težko, saj smo v tem kratkem času postali veliki prijatelji. Tako smo peti dan popoldne prišli v Sarajevo in si ga ogledali.

26. VI. smo se vozili od Sarajeva do Ljubljane. Med potjo smo si v Jajcu ogledali dvorano, kjer je bilo II. zasedanje AVNOJ, jezera, slapove in vodenice na Pivi. Na poti smo videli tudi Banja Luko, kjer je še polno sledov potresa. Zvečer smo prispeli v Ljubljano. Bilo je žalostno slovo, saj smo v teh petih dneh skupaj preživeli toliko lepega, da tega zlepa ne bomo pozabili.

Vsi smo hvaležni tudi našim spremljevalkam, ki so nas tako lepo vodile vso pot. To so bile tov. Dragica Onič kot vodja, Boža Leskovec kot pomočnik vodje in Ksenija Ogrizek kot naš zdravnik. Hvaležni smo tudi PZ Slovenije, PZ Jugoslavije ter PZ Srbije, ki so nam omogočile to enkratno doživetje.

Vili Kovačič

OBČNI ZBOR PD ROGAŠKA SLATINA

V mesecu marcu t. l. so se sestali planinci Rogaške Slatine na IV. rednem občnem zboru. V nabito polni dvorani hotela »Bohor« so poslušali izčrpno poročilo o delu v dvoletni mandadni dobi, ki ga je podal predsednik Jože Mecilošek.

V obdobju 1971–73 je planinsko društvo imelo nekaj lepih uspehov, med katere štejemo postavitev dveh zavetišč na Doniški gori. Zbrana sredstva od prireditve in prostovoljno delo posameznih naših članov se je postavil ta prepotrebni objekt. Društvo je priredilo več izletov in pohodov. V lanskem letu smo organizirali pohod 70 članov na Triglav, žal pa ni uspel, ker nas je v Staničevi koči zajelo neurje in smo se morali po dolini Krme umakniti, ne da bi se povzpeli na vrh. Bilo je več pohodov na bližnje vrhove, posebno so za nas primerni zasavski in mozirski. Nekateri pa naskakujejo vrhove na slovenski transversali in druge. Zelo uspeli izleti so bili izlet v neznano, obisk bolnice »Franje«, na Gorjance, na Kočevski rog in drugi.

Mnogo pozornosti smo posvetili mladinskim in pionirskim skupinam na šolah. Tako sta bili formirani dve sekciji in sicer na osnovni šoli v Šmarju p. Jelšah s 55 člani in na osnovni šoli v Rogaški Slatini s 25 člani. V letu 1971 je društvo štele 461 članov, v letu 1972 pa 617 članov. Po odcepitvi članstva na področju Rogatca in ustanovitvi novega društva s 140 člani je 436 članov, od tega 39 mladincev in 112 pionirjev. Ugotovljeno je bilo, da je vse premalo predavanj posebno na šolah. V letu 1972 je bilo predavanje o naši alpinistični odpravi na

Hindukuš, ki se ga je udeležilo okrog 350 članov, predvsem šolska mladina. Precej prostovoljnega dela je bilo pri izdelavi in obnavljanju planinskih poti, kot so štajersko-zagorska transversala in mnogih drugih dostopov na Boču, Doniško, Macelj, Dolgo goro in Pečico. V to delo je bilo vloženih preko 120 prostovoljnih ur in precej finančnih sredstev, saj so vse markacije izdelane s tesarolom, ki je zelo obstojen. Veliko prireditev je planinski ples, ki je vsako leto bolj obiskovana. V Rogaški je postal že tradicionalen.

Uredili smo tudi spomenik na Boču, ob Dnevu vstaje vsako leto polagamo vence in cvetje.

Občni zbor so pozdravili podpredsednik PZS, predstavniki sosednjih hrvaških in slovenskih društev kakor tudi drugi društveno-politični in športniki predstavniki kraja.

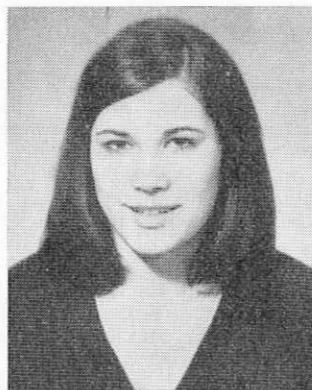
Po končanem občnem zboru je tov. Šostarič predaval o gorskem cvetju.

F. Komerički

JALOVEC O VSEM TEM MOLČI

V Tamarju je bilo polno planincev, alpinistov, smučarjev in prespati smo morali na podstrešju. Uspavale so nas dežne kaplje, komaj se je zdanilo, se nas je šestnajst odpravilo na pot proti ozebniku. Mokre veje so nas božale, iz ostenja Travnika je bilo slišati bučanje plazov. Nismo se bali ozebinka, vendar

Dragica Tavčar

je bilo v nas čutiti neko vznemirjenost pred tem strmim snežiščem, ki je lahko za neizkušenega planinca zahrbtno. Čeprav utrujeni, smo brez večjih težav prišli na vrh v gosti megli. Veter, ki je vso pot močno pihal, je razgnal oblake, na nas so posijali sončni žarki. To nam je vtilo novih moči. Prečkali smo plaz, ki drži v Loški žleb, obšli skalo in prišli na

Poštarji-planinci na Pokljuki

Foto Stane Košir

peščeno pot. Privedla nas je do strmega skalnatga sveta. Drselo nam je po snegu in kamenje se je rušilo. Prišli smo do kamnite plošče, ki je marsikomu pognala strah v kosti. Obšli smo jo in nadaljevali pot po grebenu na vrh Jalovca. Ko smo prispeli na cilj, je med tistimi, ki so bili prvič tukaj, zavladalo neizmerno veselje. S seboj smo prinesli novo vpisno knjigo in se vpisali vanjo. Člane, ki so se prvič udeležili tega pohoda, smo ponovno navezali in se začeli spuščati v dolino. Previdno smo prešli najtežji del in si oddahnili, ker je pred nami že bila peščena pot. Tedaj je v tišino odjeknil krik. Ko sem se obrnil, Dragice ni bilo več. Zaslísal se je še zvenket cepina, nato pa je bilo vse tiho. V nogah sem začutil utrujenost. A le za hip. Trenutek groze je bil za menoj. Spoznal sem, da moramo hitro ukrepati. Enega sem poslal po gorsko reševalno službo v Tamar, jaz pa sem se navezal na vrh in se začel spuščati po sledi navzdol. V žlebu sem se ustavil. Bilo je grozno. Ob spustu sem videl samo drsnino, prepad, rokavice, cepin in zopet drsnino v črno meglo. Ni sem mogel dalje. Premišljeval sem, da bi se odvezal in sam nadaljeval z reševanjem, a sem moral zaradi utrujenosti to misel opustiti.

Ko sem tri dni kasneje stal ob krsti, sem se vprašal, zakaj je morala umreti tako mlada. Zakaj ta žrtev? Res mora biti tako?

Dragica Tavčar se je rodila 22. II. 1953 v Postojni. Po poklicu je bila ekonomski

tehniki v službi v »Krasmetalu«. Osnovno šolo je končala v Sežani, ekonomsko v Kopru. Član PD Sežana je bila od julija 1970. Bila je pogumno, veselo dekle, polna planinskih načrtov. Prijatelji, sošolci in sodelavci vedo povedati o njej vse najlepše.

Ponesrečila se je 20. 5. 1973 pri sestopu z Jalovca. Pokopali so jo tri dni kasneje v Merčah pri Sežani.

Slavko Ogrizek

VI. ZBOR PLANINCEV PTT SLOVENIJE

V nedeljo, 10. 6. 1973 je Planinsko društvo PTT Ljubljana pod pokroviteljstvom Podjetja za PTT promet Ljubljana organiziralo VI. zbor planincev PTT Slovenije, s katerim je počastilo 80-letnico slovenske organizacije in 20-letnico PD PTT Ljubljana. Nekaj manj kot 2000 ptt delavcev-planincev iz vse Slovenije in iz bratske republike Hrvaške se je zbralo pri gostišču »Pri tabornem ognju« na Pokljuki. Razen predstavnikov Planinske zveze Slovenije in številnih planinskih društev in skupin iz SR Slovenije in Hrvaške, vidnih družbenopolitičnih delavcev z Gorenjske in od drugod so se zbora udeležili tudi direktor Združenega PTT podjetja Ljubljana tov. Jože Gerbec, direktor Podjetja za PTT promet Ljubljana – pokrovitelja zbora – tov. Dane Dovjak in direktorji nekaterih slovenskih PTT podjetij. S posebnim veseljem smo v svoji sredi pozdravili znanega slovenskega pisatelja Toneta Svetino.

Številne udeležence zbora so ob prihodu pozdravili člani planinske skupine PTT podjetja Kranj, oblečeni v gorenjske narodne noše. Na prireditvenem prostoru je bilo že zgodaj zjutraj zelo živahno; znanci-planinci so se po daljšem času spet srečali in pozdravljanju ni bilo ne konca ne kraja, tako da je marsikomu čas do pričetka slavnostnega programa kar prehitro minil.

V slavnostnem govoru je tov. Jože Dobnik, dolgoletni predsednik Planinskega društva PTT Ljubljana, orisal razvojno pot slovenskega planistva vse od leta 1893, ko je bilo v Ljubljani ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, pa do danes, ko imamo Planinsko zvezo Slovenije, ki vključuje že 126 planinskih društev s približno 75 000 člani.

V programu so sodelovali še godba na pihala Prosvetnega društva Poštar Ljubljana, moški in mešani pevski zbor Prosvetnega društva Poštar Ljubljana, dijaki-planinci Izobraževalnega PTT centra Ljubljana in pionirji-planinci PD PTT. Delegacija mladinskega odseka PD PTT

Ljubljana je prinesla na zbor pozdrav mladih planincev s Triglava, nato pa položila venec k spomeniku padlih borcev na Pokljuki. Avtor »Ukane«, pisatelj Tone Svetina, je udeležencem zbora pripovedoval o času NOB, o vlogi, ki so jo tedaj odigrale gore in slovenski planinci, ter o svojih spominih na junaško borbo III. bataljona Prešernove brigade na Pokljuki.

Na koncu programa je tov. Jože Dobnik izročil predstavnikom slovenskih ptt planinskih društev in skupin spominska darila: knjigo Toneta Svetine »Stena«, v katero sta se lastnoročno podpisala avtor in Joža Čop.

Za prijetno razpoloženje v popoldanskih urah je poskrbel narodno-zabavni ansambel Poštar iz Ljubljane. Organizator pa je pripravil tudi srečolov, katerega izkupiček je namenjen za adaptacijo in razširitev Poštarske koče na Vršču.

Slej ko prej je bil VI. zbor slovenskih ptt delavcev-planincev zelo uspešna in dobro organizirana prireditev.

Darinka Jereb

ALPINISTIČNE NOVICE

RAZ KLINA

Severozahodna stena Anič kuka v kanijonu Velika Paklenica (gl. PV 1973/9 str. 460)

Prva plezala Borislav Aleraj in Marijan Čepelak (oba člana AO PDS »Velebit« iz Zagreba) od 26. aprila do 3. maja 1973.

Opis: Vstop kot za smer »Klin« in po njej dva raztežaja do mesta, kjer se v levo cepi previsni raz Klina (tako domačini imenujejo srednji del stene v obliki črke »V«). Levo v previsni raz, ki sčasoma prehaja v streho, 25 m do trimetrške strehe (A 3 in 4). Štiri metre levo in prek strehe v navpično ploščo. Po njej navzgor, prečnica levo (5 m) pa zopet navzgor in okoli roba v plitvo vdolbino (»Žlica«). Dalje ves čas po razu mimo izrazitega nosu (obideš levo) in po zajedu v previsni plošči proti črnemu previsnemu kaminu. Desno ob njem ponovno na ploščo (A 3 in 4) in po njej en raztežaj do pod širokega previsa. Še nekaj metrov navzgor in levo okoli v plitvo vdolbino (»Pilkova gredinica« imenovano, čeprav je pravzaprav le strma površina velike luske) v dnu velikega od-

loma. Dalje navzgor po široki previsni poklini (zagozde) in levo skozi plitev previsen žleb v navpičen rumen odlom (slabo varovališče, klini slabo prijemljejo, A 3 do 4). Desno in navzgor do previsne zajedu in po njej prek sedemmetrskega previsa na rumeno lusko. Prek nje v navpično steno in po zasigani poklini na majhno polico (»Pipničarka« A 3 in 4, 7 svedrovcev). Z varovališča po počni navzgor in levo po previsni steni, prek najbolj izpostavljenega mesta v razu in ven na odprto navpično ploščo (A 3 in 4, pet svedrovcev). Zopet 15 metrov navzgor (A 1) do »Velike police« in levo po široki poklini ter desno nazaj na tenko lusko (V, svedrovec). Dalje prečnica v desno in nato 50 m navzgor proti veliki glavi (izstop je le 10 m levo od nje) na robu stene (IV, III).

Ocena prvih plezalcev: A 3 in A 4, višina stene 370 m, v steni je ostalo 160 klinov (13 svedrovcev), nekaj pa jih je še na varovališčih, zato ponavljalcem skoraj ne bo potrebno zabijati (nekaj profiliranih klinov in zagozd). Priporočata podaljševalne zanke za zmanjševanje trenja. Čas ponavljalcev bo verjetno dva do tri dni.

Od leve
proti desni:
1. Vražja smer
(ing. Peter Ščetinin)
2. Raz Klina
3. Klin

Severozahodna stena Anič Kuka v Veliki Paklenici

Foto Branko Šeparović

Ocena prvih ponavljalcev (7.–10. maja 1973: Ante Bedalov iz Splita in Žarko Gotović iz Beograda): zaradi že zabitih klinov znižujeta oceno na A 1 in A 2. Toda — »smer je prava poslastica, fizično naporna, toda skoraj brez objektivnih nevarnosti, istočasno pa zaradi previsnosti psihično vseskozi napeta. Izredno lepa!« Sporočila sta tudi, da bi verjetno lahko izplezala že v dobrih dveh dneh, če ju

ne bi silen veter tako oviral, da tretjega dne skorajda nista mogla napredovati. Naslednjim ponavljalcem verjetno tudi ne bo potrebno več zabijati (zagozde?), ker sta ponavljalca zabila in pustila v steni še vse manjkajoče kline. Ostane problem bivakiranja, saj je netopirski bivak skoraj nujen. V steni manjkajo celo stojšča, kaj šele udoben bivak.

B. Aleraj

ANIČA KUK (VELIKA PAKLENICA) S STENA

Vražja smer

Prva plezala Peter Ščetinin in Bešlin Zoran od 25. do 27. V. 1973. Višina stene 300 m, 9 raztežajev. Ocena težav: A₃, A₂, VI. Čas prvih plezalcev 23 ur.

Splošen pregled: Predel severne stene nad širokim skalnatim pragom je v spodnji tretjini močno previsen. Po vsej višini ga reže široka skoraj navpična poč, ki v zgornji polovici stene preide v izrazit kamin. Ta se konča na robu stene le nekaj deset metrov levo od vrha Aniča Kuka. Vstop: Z velikega skalnatega nastavka nekaj metrov desno od vpadnice velikega z bršljanom poraščenega previsa v poševno poč, ki se vleče proti desni.

Opis: Vstop v poševno poč in po nekaj metrih plezanja prestop iz nje (grm z debelim stebлом) v navpično previsno poč. Po njej do stojišča v stremenih (40 m, A₂, VI). Po poč naprej do bolj razčlenjene plošče pod velikim rumenim trebuhom. Dobro stojišče. (30 m A₃, V). S stojišča prestop na levo v navpično in previsno poč, ki se po nekaj metrih razcepi v dva kraka. Po desnem kraku navzgor do mesta, kjer se poč prelomi in zavije rahlo proti levi navzgor. Stojišče v stremenih. (35 m, A₃, VI). Sprva ob poč po rahlo nagnjeni plošči, ki se po nekaj metrih konča. Napredovanje je mogoče po previsni široki poč, ki kmalu preide v ka-

min. Na začetku kamina dobro stojišče. (35 m, A₂, V). Po kaminu navzgor 40 m do dobrega stojišča (35 m, A₂, VI, V). Po kaminu navzgor 40 m do dobrega stojišča. Kamin se tu razcepi v dva kraka v obliki poč. Navzgor po desni poč, ki kmalu preide v kamin. Po njem približno 4 raztežaje do roba stene (možic). Do vrha Aniča Kuka po razčlenjenem terenu nekaj deset metrov.

Opomba: V smeri je ostalo približno 15 navadnih in U klinov ter 15 lesenih zagozd. Za ponavljalce je priporočljivo, da vzamejo s seboj 15 navadnih, 15 U klinov in 15–20 lesenih zagozd (predvsem široke). Po 3 raztežaju je umik iz stene skoraj nemogoč (100 m spusta po zraku!)

Peter Ščetinin

NOVE SMUČARSKÉ VEZI

Od l. 1958 so se smučarski strokovnjaki prizadevali, kako bi prišli do vezi, ki bi avtomatično snemale smuči v primeru nesreče. V l. 1972 so dali izum v javnost (Les Alpes 1973/1). Imenujejo ga »ustavljaja« (ski stopper). Pravijo, da v trenutku smuči odpne. Če smučar pade, je to zelo veliko vredno, saj smuči padca ne komplicirajo in ne ogrožajo smučarja. Funkcionira tudi v največjih strminah. V Švici so opravili z njimi zelo intenzivne teste. Vsi so potrdili izredno praktičnost in smotrnost izuma.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO NARAVE V ANGLEŠKIH NACIONALNIH PARKIH

Anglija je glede poselitve zelo podobna Zahodni Nemčiji. V obeh državah živi 80% prebivalcev v mestih. Pošastna ugotovitev, na katero vse premalo mislimo, kadar se primerjamo z velikim svetom. L. 1971 je bilo v Angliji 15 milij. avtomobilov, v Nemčiji 14,4 milij.

Devet nacionalnih parkov v Angliji leži na severu in zahodu, deseti je na zahodni obali. V glavnem zajemajo neobdelani svet, to je kvečjemu še hribovske pašnike z višinskimi močvirji. Parki so različno veliki, od 583 kvadr. milj do 2245 (Lake District). Poseljeni so razmeroma redko – od 2600 (Northum Hegland) do 42 000 prebivalcev (Lake District). Obsegajo 9% angleškega prostora, na katerem je tudi nekaj ograjenih, obdelanih

polj, vasi in mest. Povsod je mreža javnih steza, poti za pešce in jahalnih poti. Načela varstva so naslednja: karakteristična pokrajinska lepota mora biti varovana; dostop za javnost mora biti zajamčen; divjina in zgodovinski spomeniki se morajo ohraniti; dosedanje obdelovanje sveta ostane neokrnjeno.

Vsak nacionalni park ima svojo upravo, dve tretjini članov je lokalnih, eno tretjino imenuje ministrstvo. Med drugim uprava zbira sredstva za odkup privatnih zemljišč, ki so interesantna za nacionalni park:

8% sredstev prihaja od campingov, 29% od centralne vlade, 63% pa od lokalnih oblasti.

Countryside Act iz leta 1968 je določil, kolikšno prometno obremenitev park prenese, če hoče še opravljati svojo socialno nalogo, kje bo treba ustanoviti še nove

parke in prostore za piknik. Kmet dobiva odškodnina, če dopušča ljudem pravico, da hodijo po njegovem posestvu, mnogi kmetje pa so v nacionalnih parkih zaposleni kot čuvaji.

Za nacionalne parke so odgovorni: Nature Conservancy, varstvo narave je lastnik in upravnik naravnih rezervatov; gozdne komisije skrbijo za gozdove, da so dostopni popotnikom in izletnikom; National Trust upravlja s spomeniki in prostimi površinami, uprava nacionalnega parka pa odkupuje privatna zemljišča, na katerih so razgledišča, vzpetine in druge zanimivosti. Vsi ti dejavniki imajo skupni delovni načrt, s katerim usklajajo interese različnih lastnikov.

T. O.

TURIZEM IN VARSTVO NARAVE

Turistična infrastruktura, pridobitev turistične »eksplozije«, posebne vrste industrije, brez katere se množični turizem ne more razvijati, mora žal zajeti tudi področja, ki so stoletja čemela v miru, neobiskana, neraziskana.

Razvoja seveda ne moremo obrniti, poskrbeti pa moramo, da gospodarske turistične poglede vsklajamo z imperativi varstva narave, pravi dr. Jean Friedrich iz Luxemburga (Natur und Nation. parke, 1972/38/39). Stvarno stanje pa je tako, da zahteva kompromis med turizmom in varstvom narave. Turizem ne sme riniti v vandalizem, varstvo pa ne sme postaviti rdečo luč pred vstop v naravo.

Luxemburg bi rad v Evropi za vselej ostal zelena oaza – podobno kakor Slovenija – in če bo to hotel ostati, bo moral omejitveni kompromis obzirno, z občutkom za sodobne potrebe uveljaviti. V interesu turizma je, da se ohrani pokrajina čista in čim bolj prvobitna. Ni dober turistični gospodar, kdor bi rad vse asfaltiral, zabetoniral, reguliral in pristrigel – na krtačko. Narava in tehnika si ne smeta postati sovražna, držati se je treba starega načela – starega Gottfrieda Kellerja: »Staro obdržati, novo oblikovati!« Turizem mora sodelovati z varstvom in svojem lastnem interesu. Pri ohranitvi turistično mikavne pokrajine ne zadostujejo posamezne izboljšave, gre za totalne varstvene načrte in akcije, ne za kozmetične občasne postopke.

T. O.

DVAJSET LET O GOZDNEM ZAKONU

Pravzaprav več kot 20 let v Zahodni Nemčiji razpravljajo o besedilu gozdnega zakona, pa razprave doslej še niso končali. Ustavljajo se predvsem pri vprašanjih, kakšne so dolžnosti gozdnih posestnikov, splošne in posebne, predvsem glede na varstvo narave, dalje glede stran-

skega izkoriščanja gozdnih tal, pri čemer gre predvsem za stavbni grušč, pesek in kamen. Posebno zapletena so vprašanja o pomenu gozda kot vzdrževalca ravnotežja v gospodarjenju z naravo: gre za obrambo zoper vetrno in vodno erozijo, zoper povodnji, gozdne požare itd.

Planince še posebej zanima stališče, ki ga bo zakon zavzel do gozda kot bistvenega prostora za oddih do občinskih in državnih gozdov. Zakon bo moral urediti tudi vprašanje o ohranitvi in varstvu gozda, o njegovem izkoriščanju, o gozdozgojbi, o krčenju gozdov, o ustvarjanju novih gozdov, o razmejitvi med zaščitnim, gojenim in izkoriščanim gozdom, skratka zakon bo v celoti upošteval zvezo med gozdnim gospodarstvom in gospodarjenjem s pokrajino nasploh.

V nekaterih nemških deželah gozdni zakoni že obstoje in bodo k zveznemu zakonu marsikaj prispevali. Rekreativna funkcija gozda je v njih poudarjena še posebej pri privatnih gozdovih, vendar obstoječi zakoni govorijo tudi o dolžnostih obiskovalcev, izletnikov, letoviščarjev. Ni dovoljeno hoditi po drevesnicah in gojiščih, po sečiščih, po specialnih lovskih področjih. Sporazumno z gozdnimi oblastmi ima privatni gozdni lastnik pri prepovedih velika pooblastila, med drugim pa tudi pravico do odškodnine, ki jo povzroči rekreacija, smeti in nesnago je dolžna pospraviti gozdna uprava, prav tako skrbeti za obrambo pred požari.

T. O.

STOLETNICA NACIONALNIH PARKOV

Ideja nacionalnih parkov je vzknila v Severni Ameriki. 1. marca 1872 je predsednik Grant podpisal zakon o nacionalnem parku Yellowstone, ki je zajel reko istega imena z vsem povodjem, toplimi vreli in gejziri. V tisto dolino so dotlej prišli le redki beli lovci na kožuhovino in zankarji. Nato je 1. 1890 prišla na vrsto dolina Yosemite, nato Sequoia, 1. 1899 s posebnim zakonom Mount Rainier. L. 1906 je izšel Antiquities Act, s katerim je kongres zavaroval zgodovinske in prazgodovinske spomenike. Po tem zakonu so najprej zaščitili »Devils Tower« v državi Wyoming, stolp, ki kipi iz vulkanske planote 300 m visoko.

L. 1916 je bilo v ZDA že 16 nacionalnih parkov in 21 nacionalnih spomenikov. Isto leto je predsednik Wilson izdal zakon o posebni službi za te parke »National Park Service« in jo priključil ministrstvu za notranje zadeve.

L. 1965 je bil uzakonjen National Wilderness Preservation System, ki je tako zaščitil »divjino«, imenovano »back country«. L. 1971 je bilo v ZDA 1% celotne površine zajete v 34 nacionalnih parkov od

Aljaske do Puerto Rico in Havajev. Za odkup tega sveta od privatnikov je največ denarja prispeval Rockefeller. L. 1970 so v teh parkih našli 172 000 000 obiskov. Isto leto je nastal program »Parks to the People«. Po njem ustanavljajo rekreacijska torišča v bližini velikih mest. Parki imajo 6200 stalnih nameščenecv in 7000 honorarnih sodelavcev.

Cilj centralnega urada za nacionalne parke je izredno visoko posajen. Amerikanci hočejo v kratkem imeti v teh parkih toliko prostora in take naprave, da bi z njimi zadovoljili vsaj 70 % meščanov, ki potrebujejo stika z naravo.

T. O.

SVETOVNA KONFERENCA NACIONALNIH PARKOV

V Yellowstonskem nacionalnem parku in nacionalnem parku Grand Teton je od 18.-27. sept. 1972 zasedala svetovna konferenca nacionalnih parkov. Ker je Amerika domovina teh ustanov, so poskrbeli za veliko udeležbo, saj se je zbralo 410 delegatov, ki so zastopali 82 držav in 8 mednarodnih organizacij.

Konferenca je delala v 15 sekcijah in je obravnavala zgodovino parkov, sedanje stanje, perspektive, odnos ljudi do parkov, načrtovanje in upravo, okolje parkov v različnih klimatih in zonah, obisk parkov, izobrazbo, personala, mednarodno sodelovanje, pospeševanje rezervatov idr. Konferenca je svoje sklepe oblikovala kot priporočila. Nekatera od njih so pomembna predvsem za države, ki za varstvo spomenikov nikoli nimajo dovolj sredstev. Posebno je konferenca podprla »World Heritage Convention«, ki jo je jeseni 1972 sprejela generalna skupščina UNESCO. Poleg WHC bodo kulturni spomeniki in naravni rezervati svetovnega pomena deležni mednarodnega varstva in bodo za to na razpolago tudi mednarodna finančna sredstva. Ker smo pri UNESCO utegnili že kaj zamuditi, bi bilo prav, da se pozanimamo za l. 1972 sprejeto konvencijo generalne skupščine.

Upravi Yellowstone in Grand Teton parka sta poskrbeli za sijajno organizacijo in vzorno postrežljivost napram množici gostov.

T. O.

GENERALNA SKUPŠČINA ICOMOS

ICOMOS je kratica za mednarodni svet kulturnih spomenikov in njihovo pokrajinsko okolje. ICOMOS deluje in to v najožjem stiku z UNESCO. 25. do 30. junija 1972 je ICOMOS zasedal v Budimpešti. Konference se je udeležilo 40 narodov s 500 zastopniki. Ogledali so si ogrske kulturne spomenike od rimskih do

današnjih, Blatno jezero, Sopron, Pecs, Eger.

Zvrstilo se je mnogo referatov in nekateri zastopniki varstva narave so imeli vtis, da je bilo po večini dežel več storjenega za mrtve spomenike kot za živo naravo. Razumljivo: človekovo zaupanje v živo naravo je neomejeno.

T. O.

HOTEL V MACHU-PICCHU

Machu-Picchu, mesto južnoameriške antike iz časa Ink, naj bi postalo stvar turistične industrije. Peru ima načrte, da zgradi nedaleč od teh zgodovinskih spomenikov stare indijanske kulture 12-nadstropni luksuzni hotel, ki bi se kaj malo prilegal tamkajšnji pokrajini. Svetovna kulturna javnost se realizaciji tega načrta upira. (Bilten UJAA 1972/12).

T. O.

UNESCO V MINSKU

Mednarodni simpozij o hidrologiji močvirnih področij je bil lani od 17. do 24. junija v glavnem mestu Bele Rusije, v Minsku. Simpozij je razpravljal o metodah in izsledkih hidroloških, klimatoloških, hidrogeoloških, botaničnih in pedoloških raziskovanjih zamočvirjenih področij na svetu. Posebno pozornost je posvečal metodam pri izračunavanju vodne bilance in človekovega vpliva na močvirja.

T. O.

MILIJARDA ZA VARSTVO OKOLJA

Iz neke tiskovne službe mesta Dunaja (št. 1-2/73 iz Wiener Notizen - uredništvo PV jih redno prejema od stika ob 75-letnici Naturfreunda) posnemamo, da bo mestna dunajska občina l. 1973 dala 1,1 milijardo šilingov za varstvo okolja. Orjaška vsota - blizu 100 milijard dinarjev. Župan Slavik, ki se je tudi ob 75-letnici NF izkazal kot velik prijatelj planinstva, je zapisal: »Dunaj ne bo samo mikavno delovno torišče, ampak bo svojim prebivalcem dobro prebivališče, ki bo razpolagal tudi z možnostmi za oddih in prosti čas.« Izrekel je tudi misel, na katero ljudje vse premalo mislijo: »Vsi se moramo zavedati dolžnosti do okolja, vsi moramo gledati, da ga ne poslabšamo, samo tako nam bo uspelo, da bomo od sebe odvrgli nevarnosti, ki nam groze.«

Smisel za okolje je dunajska mestna občina pokazala tudi z ureditvijo novega letališča oziroma pristajalne steze. Ne glede na povečanje stroškov bodo stezo zgradili v območju Gross-Enzersdorfer, tako da bo grmenje letal nadlegovalo le 11 000 prebivalcev. Če bi širili dunajsko znano letališče Schwechat, bi prizadeli

nove stotisoče prebivalcev, saj že zaradi obstoječega trpi 500 000 prebivalcev Schwechata in Dunaja. To obzirnost bo Dunaj drago plačal, saj bodo morali premakniti 4,6 milj. kubikov zemlje (če bi skopali jamo, bi se v njej skrilo devet stolnic – »Stephans domov«).

T. O.

GOZDARSKI KOMITE FAO

Pomen gozda za tvorbo ravnovesja v naravi je danes abeceda, brez katere ni pametnega, gospodarnega, kulturnega odnosa do gozda. V Rimu so pri FAO, organizaciji, ki je zelo pomembna za prehrano človeštva, lani ustanovili gozdarski komite, v katerem je zastopanih 61 držav. Komite se je doslej ukvarjal predvsem z gozdnimi požari in varstvom narave. Komite je razglasil načelo, da je varstvo okolja odločilni faktor dežel v razvoju, ne samo luksuz bogatih dežel.

T. O.

NOVI NACIONALNI PARKI

Avstralija ima 15 nacionalnih parkov s površino 875 200 ha, največji je narodni park Kosciusko. Poleg tega ima še 6 državnih parkov s 7000 ha. – Pakistan je na željo nizozemskega princa Bernharda razglasil za nacionalni park Lal Suhanra.

Princ Bernhard je predsednik organizacije World Wildlife Fund. Indonezija ima v načrtu 57 nacionalnih parkov in nacionalnih rezervatov s površino 2 373 284 ha. Iran je sklenil 130 000 ha ozemlja rezervirati za nacionalni park, obenem pa je razpisal visoke nagrade za varstvo narave.

Strokovnjaki UNESCO svetujejo Afganistanu, da ustanovi Himalajski park, ki bi veliko pomenil za razvoj turizma.

T. O.

KEMIČNA SREDSTVA ZOPER ŠKODLJIVCE

Po svetu je čedalje več sej in konferenc, ki se zavzemajo zoper uporabo raznih pesticidov, na katere so v prvem desetletju po zadnji vojni prisegali takorekoč skoraj vsi. Zdaj je na vrsti streznitev, znanstveniki že izračunavajo škodo, ki so jo zemljskemu zdravju naredila »zdravila« zoper razne ujme in nesreče. Ameriški znanstvenik, Nobelov nagrajenec dr. Norman E. Borlaug je izračunal, da so pesticidi v ZDA povzročili porast cen za razna živila in da je žetev za 50 % manjša prav zaradi njih. Komaj bi verjeli! Vendar za tem sodobnim bojkotom zatične kemije stoje velike avtoritete, ki jim najvidnejši varuhi narave radi verjamejo.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Rossi, Piero in Gilič, Stanislav: *Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (Vzhodne Julijske Alpe)*. Založba: Tamari Editori in Bologna, 1973. Cena: 3800 lir. Str. 183 + (56) str. črnbelih fotografij + 1 zemljevid. Na italijanskem knjižnem trgu gorniške literature je pri založbi, ki je v zadnjem času izdala tudi prevode nekaterih Kugyjevih del v italijanščino, izšla zanimiva vodniška publikacija z naslovom »Izleti v Vzhodnih Julijskih Alpah«. Gre za tisti del vzhodnih Julijskih Alp, ki leži v Jugoslaviji, medtem ko njihov italijanski del praktično ni obravnavan, enako ne jugoslovanski del Zahodnih Julijskih Alp. Če natančno premislimo, moramo priznati, da vodnika za jugoslovanske Julijske Slovenci niti še nimamo, saj jih Badjurove vodniške publikacije, Brilejev Planinski priročnik ali pa transverzalni vodnik obravnavajo le deloma ali pa v širšem okviru in zato manj podrobno. Če ne bi vedeli, da ni daleč do izida Strojinevega vodnika, bi nas lahko ob novem italijanskem vodniku

obdajali kaj žalostni občutki. Po drugi strani pa nas tujejezični ali od tujcev pripravljeni vodniki za Julijske navdajajo s ponosno zavestjo, da je ta gorska skupina, ta naš »raj pod Triglavom« vreden zanimanja tudi v širokem okviru Alp kot celote.

Rossi je prišel v Julijske Alpe kot narejen poznavalec Alp in posebej še Dolomitov, »obremenjen z vso nevednostjo in predsodki do teh gora in do ljudi, ki v njih prebivajo«. A kot še mnogim drugim se je zgodilo tudi njemu, da se je zaljubil na prvi pogled, pa se zdaj ne more več odločiti med Dolomiti in Julijci. Oboji so »kraljevski, podobni in različni«.

Vodnik uvaja splošni podatki o Sloveniji in njenem planinstvu, slovarčka pomembnejših izrazov v obeh jezikih, čemur sledi naravoslovna oznaka Julijskih, ki jih pisca (zdi se, da je delež hrvaškega soavtorja predvsem v tem delu) delita na Triglavsko, Razorsko, Škrlatiško, Jalovško in Krnsko-Bohinjsko skupino. Navedeni

so tudi podatki o naravovarstvenih objektih. Pred podrobnejšim opisom posameznih skupin so še opisi cestnih pristopov: iz Gorice v Kranjsko goro, iz Trbiža v Kranjsko goro, iz Trbiža čez predel v Bovec, iz Kranjske gore na Bled in v Bohinj, iz Vidma čez Čedad v Kobarid, iz Tarčenta na Žago in iz Mosta na Soči po dolini Bače v Bohinj in na Bled.

Ožji del vodnika je zgrajen po ustaljenem vzorcu: zavetišča, pristopi, vrhovi. Opisi so zgoščeni, kljub temu pa je med besedilom mnogo zanimivosti in primerljivih citatov (prevladuje seveda Kugy). Večkrat so dodani podatki iz vojnih časov (zlasti pri Krnu), omenjeni so pomembni alpinistični vzponi. Manj znani vrhovi so odpravljeni čisto na kratko, več prostora pa je namenjenega veljakom: Triglavu, Mangartu, Jalovcu, Škrlatici, Razoru, Krnu. Slikovni del je prav dober, kar odličen. Na fotografijah niso vrtane plezalne smeri, temveč markirane poti, kar se nam zdi prav posrečeno. Ker so označeni tudi vrhovi in drugi pomembni objekti, se bo hitro znašel tudi novinec. Tu in tam se je vrinila kakšna napaka: Črna prst pač ni »dito nero«, namesto Visoki rokav na eni od fotografij bi moralo biti Rakova Špica, pa še kakšno podobno drobno pomanjkljivost bi našli, kar pa vse daleč izravna siceršnja kvaliteta.

Za dosedanje prakso je nenavadna skoraj izključna raba slovenskih krajevnih imen. Nenavadna pač zato, ker smo vajeni, da si tuji vodniki naše imenoslovje bolj ali manj po svoje priredijo, medtem po je Rosi v največji meri zvest slovenskemu imenoslovju. Gre mu vse priznanje, ker je pogumno stopil na novo pot. Saj še l. 1957 Botteri v svoji »Guida alpinistica delle Alpi Giulie Occidentali« zatrjuje, kako da je ime Jof Fuart mnogo starejše od Viša, hkrati pa molči, da je Monte Forato za Prestreljenik čisto nova iznajdba.

Za osnovno orientacijo služi grebenski zemljevid z markiranimi stezami in kočami, narejen po Knafeljevi »maniri«. Prepričani smo, da sta avtorja za italijansko govorečega obiskovalca Julijskih Alp sestavila zelo uporabno vodniško publikacijo, ki smo je lahko veseli tudi Slovenci. Zato si zaslužita našo iskreno zahvalo in najboljše želje za še mnogo letnih doživetij na stezah naših Julijcev.

Tone Wraber

PLANINSKA SLIKARSKA KOLONIJA NA VRŠČU

Jeseniško planinsko društvo je leta 1970 pozdravilo pobudo domačih likovnikov, članov »DOLIK«, jeseniškega Prosvetnega društva Tone Čufar, da se izvede v čudo-

vitem okolju Vršiča prva planinska slikarska kolonija slikarjev krajinarjev. Zamisel znanega planinskega slikarja Tonea Tomazina je naletela na najširšo podporo.

Prvi slikarji in krajinarji so z okorno roko risali in uporabljali zemljevide, panorame in risbe gora iz Bohinja, pozneje pa so se opogumili in usmerili poglede vedno višje. Bakrorez Franca Ksaverja Baraga, objavljen v Hacquetovi knjigi, je prva podoba vel'kga Triglava in Kreterze (Kredarice), ki pomeni tudi skromen, a nadvse pomemben začetek našega planinskega slikarstva. Za temi prvimi upodablajočimi slikarji krajinarji so se v 18. stoletju zvrstili Lovro Janša, Andrej Herrlein, Franc Kavčič, Lajer in Hayne.

Sledili so Matej Langus, Josip Tominc in Mihael Stroj, Goldstein, Marko Pernhart in Anton Karinger, Pavel Kün, Josef Wagner, Ladislav Benesch, za njimi Matija Jama, Bavant Hodnik, Ivan Grohar.

Tri planinskoslukarske kolonije so obrodile lepe sadove. Prvih treh kolonij na Vršču so se udeležili:

1. oktobra 1970: Ljubo Ravnikar, Janez Korošec, Anton Lužnik, Janez Ambrož, Tine Markež, Franc Kreuzer in Tone Tomazin.

11. oktobra 1972: Izidor Mole, Nika Hafner, dr. Dana Bem, Boris Tavželj, Franc Godec, Franc Kreuzer, Tine Markež, Janez Ambrožič, Jaka Torkar, Tone Tomazin in Leon Koporec.

11. maja 1973: Peter Adamič, Janez Ambrožič, dr. Dana Bem, Leon Koporec, Izidor Mole, Milan Merhar, Tone Tomazin, Jože Terpin, Boris Tavželj, Franc Smole in Marjan Pliberšek.

V počastitev velikega jubileja slovenskega planinstva, osemdesetletnice in sedemdesetletnice planinstva v Gornjesavski dolini bo izbor najboljših dosežkov razstavljen na Jesenicah, v Kranjski gori in Mojstrani.

Planinskemu društvu Jesenice gre hvala za pomoč in podporo, ki jo nudi planinski slikarski koloniji na Vršču.

Uroš Zupancič

PLANINSKI BILTEN 1973

O planinskem glasilu PD »Delo« smo že poročali. Že iz njegove opreme, vsebine in grafične podobe lahko sklepamo, da je v tem uglednem grafičnem kolektivu vrsta vnetih in razgledanih planincev. Bilten izhaja dvakrat na leto – za člane brezplačno. Ko listamo po št. 7, se obenem spomnimo, da je dnevnik »Delo« pred leti odprl svojo športno stran tudi planinskim in alpinističnim informacijam, ki za planinsko propagando pomenijo ves čas lep dosežek. Razumevanje »Dela« je omogočilo izpopolnitev in razširitev

planinskega organizacijskega dela in je nedvomno prispevalo tudi k njeni rasti, o kateri govore zadnja leta naša poročila na občnih zborih.

Številko je uredil Jože Gašperič, pri tehničnem delu zanj pa so sodelovali Anica Merlak, Pavla Korošec, Janez Porenta, Viktor Stojč, Tone Galič, Tončka Lipovšek, R. Zor, Štefi Završan in Kati Ferdin. Vsebinsko je pestra in dobro pretehtana: Ob 80-letnici planinstva pri nas (E. G.), Naši jubilarci GRS (M. D., ing. P. S.), Leto varstva narave (Dušan K.), Planinsko izobraževanje (E. G.), Društvene vesti, Novi društveni organi, Program izletov, smučarskih tur PZS 1973, Osmi pohod »Dela« na Stol.

T. O.

WALTER PAUSE – POLDRUGI MILIJON NAKLADE

Poleti 1972 je dosegel 65. leto eden najpopularnejših avstrijskih planinskih publicistov, predvsem pisatelj vodnikov, planinskih in smučarskih izredno praktično pisanih priročnikov, ki jih uporablja še kak milijon več ljudi, kakor pa znaša število prodanih njegovih knjig. Pause v svojih knjigah popularizira izbore potovanj, izletov, vzponov na vrhove, plezalnih vzponov in smučskih tur. S svojim delom je močno vplival na rast množičnega turizma.

T. O.

WALTER FLAIG

Flaigovo ime smo desetletja srečavali v nemških in avstrijskih planinskih publikacijah. Bil je gotovo najzvestejši sodelavec planinske založbe Rudolf Rother, 50 let so pri tej založbi izhajale njegove knjige, 50 let je opravljal za založbo uredniško delo. Bil je velik strokovnjak za vodniško literaturo. Glede te se od njega lahko samo učimo. Rodil se je leta 1893, po poklicu je bil ekonomist, sicer pa planinec, planinski pisatelj in avtor planinskih vodnikov. V njih se bo ohranilo njegovo ime.

T. O.

SCHÖNERJEV VODNIK – ČETRTA IZDAJA

Sredi leta 1972 je pri planinski založbi Rudolf Rother v Münchnu izšel »Vodnik po Julijskih Alpah« (Führer durch die Julischen Alpen). Cena ni ravno nizka, znaša 18,80 DM. Kdor dela Hellmuta Schönerja pozna, bo vedel, da kupuje dobro vodniško literaturo. Schöner se je pri četrty izdaji tega vodnika, ki je za propagando naših Julijcev opravil zares veliko delo, odločil za električni kriterij, za izbor najlepših tur, smeri in vzponov. Kakor pri prvih treh izdajah, je tudi pri tej

Schöner moral streči marsikakšen oreh, ko je v vodniško enoto spretno in premišljeno strnil alpsko področje, na katerem se srečujejo tri jezikovna področja, težave pa so nastale tudi zaradi velikih zgodovinskih premikov in sprememb, deloma zaradi starih nemških in italijanskih substitucij naših imen bodisi zaradi nesmiselnih prevodov ali preračunanega pačenja. Zraven je seveda treba prišteti še grafične probleme. Pisatelj Hellmut Schöner ima za seboj velik vodniški in literarni opus, ki se nanaša na slovansko Evropo, posebej na Slovenijo. Vsa leta po vojni je bil spreten, prizadeven in avtoritativen ambasador naših Julijcev za nemško jezikovno področje. Njegov dom v Berchtesgaden nam je bil vselej odprt, kadar smo rabili propagandno pomoč, njegov vodnik po Julijcih pa je bil ljubitelju tega dela Alp vsa leta nepogrešljiv prijatelj.

T. O.

VODNIK PO LOŠKI PLANINSKI POTI (LPP)

Mirno lahko zapišemo, da je loško pogorje po zaslugi planinske karte merila 1 : 40 000, knjige Franceta Planine in vodnikom po Loški planinski poti danes najboljše kartografsko obdelan in turistično-vodniško opisan slovenski predel. Karta Loškega pogorja se po oceni geodetskih strokovnjakov celo lahko meri z znanimi švicarskimi zemljevidi. Žal po obsegu ne zajema enotnega ozemlja, po katerem poteka loška planinska pot. Toda tega ne moremo zameriti marljivim škofjeloškim organizatorjem ali založniku, kajti obstajajo določena tehnična in postavna merila, preko katerih ni mogoče.

Kratkemu orisu loškega ozemlja, ki ga PD Škofja Loka in prireditelji LPP žele predstaviti vsem planincem ob 1000-letnici mesta, sledi kratka zgodovina Škofje Loke. Loška planinska pot ima 32 kontrolnih točk, skica poti pa opozarja na kraje s kontrolnimi točkami in na gorske oz. gostinske objekte, kjer se žig dobi. Stvaren opis LPP podaja naravne, zgodovinske in orientacijske značilnosti poti in čas hoje brez počitkov. Razporejen je tako, da od točke do točke ni več kot tri ure zmerne hoje. Zato je LPP primerna tudi za starejše in začetnike. Vodniku je dodan pregled kontrolnih točk z navedbo višin. Zanimiv je statistični podatek, da je poprečna višina izletišč 1000 m, kar sovpada s tisočletnico mesta, po katerem pot nosi ime. Tako je poleg starosti jubilejnega mesta tudi višina posebna karakteristika te poti, ki vključuje kraje in gore, ki jih ne zajema nobena druga »transverzala«.

Vodnik po LPP je izdan v priročni obliki v trpežnem polivilinastem ovitku z znakom mesta kot simbolom poti.

Tone Strojcin

RAZGLED PO SVETU

GOSAINKUND – MAJHNA TURA V NEPALU

Švicar Th. Gartmann (Les Alpes 1973/III) se je s prijateljem podal v Nepal, da bi doživel Himalajo na »alpski« način. Zato sta se obložila s težkima nahrbtnikoma in ju ves čas zvesto tovorila. Nepal, pravi Gartmann, je prehodna dežela, v kateri vse prepletata indijski in kitajsko-tibetski vpliv. V kitajskem »uvozu« je močno pomemben »hašiš«. Vsi branjevci ga ponujajo in vabijo hippije iz vsega sveta. Nepalsko gostinstvo se je temu prilagodilo. Poleg hotelov je množica cenjenih krčem, ki dajejo sobo že za 7 rupij (2,80 šfr). Thomas in René sta zavila v eno takih breznic »Juna Lodge« in se zadovoljila s špartansko posteljo v mračni luknji. Kathmandu sta si odgledala ves – na biciklih. V turističnem informburoju sta izvedela, da je Kathmandu z avtobusom povezan s Trisuli Bazarjem v smeri proti Pokhari in od Trisuli Bazarja še s prelazom v gorski verigi Gosainkund – z višino 5100 m. Oskrbela sta si »trekkingpermit« – potno dovoljenje, brez katerega tujec ne sme iz Kathmandujske doline. V dovoljenje je bila vpisana pot, spremembe, so rekli, niso dovoljene. Ko sta si drugo jutro priborila v avtobusu sedeža ob oknu, se je izkazalo, da se z nepalskimi predpisi ni šaliti. Oblasti – policaji so večkrat ustavili vozilo, ga pregledali in natančno prebrali potne liste in »trekkingpermite«. V Trisuli Bazarju je bilo vožnje konec. Nato sta peš nadaljevala pot proti vasema Ramche in Dhunche in doživljala nepalsko pokrajino, hiše, polja, terase, ljudi in živali, pri delu in jelu. Bila je polnoč, ko sta si postavila platneno streho nad glavo. Naslednji dan ju je preskušala vročina, ko sta težko otovorjena spešila proti vasi Ramche po stezi, ki jo veže s svetom. Proti večeru sta dosegla še vas Dunche, odkoder sta zagledala zasneženi greben Gosainkunda. Vojak jima je tu vzel potna lista in prepustnici in vse skupaj odnesel na policijsko postajo. Naslednji dan sta dosegla greben in odprl se jima je pogled na himalajske zasnežene najvišje »poglavarje«. Ogledala sta si svetišče peteroglavega tibetanskega boga Avalokitesvara in popila skodelico tibetanskega čaja, zabeljenega z žaltavim jakovim mlekom, ne da bi trenila z očmi. »Kaj temu podobnega še nisva spravila po grlu!« piše Hartmann. Naslednji dan sta prišla do jezera Gosainkund (= puščavniško jezero), znamenito božjo pot. Vse naokoli so zrlji nanju orjaki iz gnojasa. Hartman in Habegger sta nato dosegla svoj skromni cilj in bila seveda neizmerno srečna.

Ko sta se vrnila v Kathmandu, sta bila do kraja izsušena. Gostinski vaječki v Camp hotelu, enem od boljših hotelov v Kathmanduju, so čudoma strmeli nad količinami čaja, ki sta ga zlivala po grlu.

LEDENIKI 1971/72

Kakor vsako leto je tudi lansko leto Hans Kinzl v okviru OAV opravil ledeniške meritve in ugotovil, da je bilo leto 1971/72 za ledeniško bilanco razmeroma ugodno. Naraščalo je 38 % ledenikov, torej precej več kot v letu 1970/71 (13 %). Mnogi ledeniški jeziki so se odebelili in se obdali s prodirajočo moreno.

Narasli so tudi veliki ledeniki, ne samo mali, ki reagirajo hitreje. Prirastek se je vrtil okoli 10 m, največ je dosegel Kesselwandferner (Venter Tal) s 16 m.

62 % ledenikov je nazadovalo – večji del oni v Vzhodnih Alpah.

Snežišča so povsod narasla, se napolnila. To je rado znamenje, da bodo ledeniki pridobili. Vendar ni vedno tako.

OAV merjenje ledenikov financira že dolga leta. V l. 1970/71 so izmerili 92 ledenikov, l. 1971/72 pa 73.

S KANUJEM V GORNJI TOK AMAZONKE

Posebne vrste prvenstvena smer! Amazonas – Amazonka je skoraj tako dolga kot Nil, toda pri izlivu v morje 60-krat večja od njega. Torej daleč najmočnejša reka na svetu. Sama zase nosi četrtno vse tekoče vode na zemlji, več kot osem največjih veletokov za njo. Pravzaprav »reka-morje«. Od 17. stol. velja Laguna Lauricoccha v perujski Cordillera Raura kot jezerski izvir Amazonke. Iz jezera se odteka Rio Lauricoccha in se po 50 km zлива z Rio Nupe. Nato teče 1000 km po 2000 m globoki debri proti severu. V nadmorski višini 300 m se obrne proti vzhodu in zлива vodovje v svojo orjaško nižino. Od izvira do nižine pade za 3700 m, nato v toku 4000 km do izliva v morje le za 300 m. 20 000 km Amazonke in njenih pritokov je plovnih za velike ladje, 5 milijonov km pa le s kanujem.

Dr. Raimund Margreiter, alpinist in kanuist, je l. 1972 s kanujem prevozil zadnjih »deviških« 1000 km.

Verjetno je bilo to največji problem divjih voda, ki je počakal na pogumnega moža. Okoli l. 1950 je bil tu že Rittlinger, vendar je obnemogel že pred sotočjem v Rio Nupe. Tistih 1000 km se reka imenuje Maraño.

Ritlinger je o svojih pustolovščinah napisal knjigo »Sam nad Amazonko«.

Dr. Margraiter je vedel, da mora vzeti s seboj vsaj enega sposobnega pomočnika. Dr. Ulli Schwabe, s katerim sta prebrodila na stotine kilometrov v himalajskih vodah (o tem smo poročali), se mu je zdel primeren, toda staknil je v Himalaji malarijo. Zato je Margraiter vzel s seboj Wolfganga Nairza, ki ni kanuist, pač pa dober alpinist. Vedel je, da mu bo prišel prav v prvi tretjini struge, kjer ga je čakalo mnogo tehničnih težav, prenašanja čolna itd.

Štartala sta iz Lime, glavnega mesta Peruja, šla preko Cerro Pasco v Huanaco in Huarin nad Maraňonom. Tu sta najela dva nosača in osla ter šla ob Maraňonu navzgor. Pred njim je bila znamenita Cordillera Huayhuash, njima znana zaradi avstrijske ekspedicije iz l. 1969. Prišla sta do sotočja Rio Lauricocha in Rio Nupe in ugotovila, da je pravi izvir Amazonke prav Rio Nupe, ker najmočnejša ima značilnejšo smer. Amazonka torej ne izvira v Cordillera Raura, ampak v 100 m višji Cordillera Huayhuash.

V Peruju so tej ugotovitvi pripisali velik pomen.

Nato sta šla po Rio Nupe navzgor, a kmalu uvidela, da bo treba nositi. Voda mlade Amazonke je prozorna kot šipa, zelena in zelo mrzla, 6–8 °C. Kakih 20 km sta naredila po vodi, v težavah III do IV. Potem sta zadela čoln na rame in ga nosila, zraven seve še druge stvari, do 25 kg. Na dan sta pretovorila 20 do 25 km in to po res težkem svetu. Šesti dan sta prišla v Quivillo. Po karti je bil ta kraj 50 km od njunega štarta, ker pa sta hodila ob vodi, sta imela do njega vsaj 100 km. Zato sta izračunala, da je gornjega toka Amazonke vsaj 1000 km, ne pa 650 kilometrov, kot kaže specialka.

Po reki navzdol je brodaril Margreiter sam, Nairzu se je mudilo v Limo. Margreiter si je kanu olajšal s tem, da je zavrgel bistvene potrebščine, celo šotor, vzel pa je s seboj pištolo in 50 komadov municije – sicer pa se mu ni smelo pripetiti nič posebnega. Tako opremljen ne bi bil kos zli usodi.

Vožnja je bila težka, ta kilometer je bil ploven, oni za njim pa je zahteval nošnjo. Sprva so mu pomagali domačini – Indios – potem se je mučil sam. Sicer pa je imel težave tudi z domačini, kajti jezik kečua mu je bil prava španska vas. Dnevno je vesljal po 9 ur, po nekaj dneh je bil ves v žuljih in krčih. Ker je moral jemati smer jug-sever, mu je sonce ves dan sijalo v obraz (južna polobla). Taboril je vedno tako, da mu s kopnega nobeden ni mogel blizu. Kljub temu je slabo spal, bilo ga je strah. Skoro tri tedne se je hranil s tekočo hrano. zvečer je popil 1

liter juhe, zjutraj pol litra čaja, opoldne limonado. Pri tem je shušal za 11 kg. Sem in tja je prišel do koruze in krompirja, nižje doli do banan in pomaranč. Mnogo je tvegaj, posebno zaradi slapov, saj teče reka med več sto metrov visokimi stenami. Popolnoma brez nesreče ni šlo. Pičila ga je strupena žuželka in zaspal je za 24 ur. »Ta podvig je zame pomenil absolutno mejo psihične obremenitve,« izjavlja dr. Margreiter. Po 600 km je prišel do prvega mostu. Tu je voda dosegla 20 °C, v dolini pa so gospodarili moskiti. Kmalu je dosegel pragozd – pustolovščine je bilo konec.

Margreiter in Nairz sta se mimogrede povzpela na 6173 m visoki Nevado de Copa v Cordillera Blanca in to po zahodnem pobočju v 4 urah z dvema taboroma. S seboj sta nosila smuči in z vrha smučala do 4700 m. Darni Maigreiterjev sen se je izpolnil. Združil je tri klasične športne panoge – alpinizem, terenski smuk, brodarjenje po divjih vodah.

T. O.

KENIA RAZVIJA TURIZEM

Mount Kenia, 5194 m visoka sveta gora plemena Kikujev, »večni prestol, na katerem sedi večni Ngai – bog«, bo v kratkem dobila prvo žičnico. Načrt zanjo je naredil 55-letni avstrijski inženir Helmut Senn, avstrijski konzul Georg Reidsch je načrte že izročil ministru za turizem Shaku. Kenia spada med paradize svetovnih dopustnikov, safari je že svetovni turistični pojem.

Sodelovanje med Avstrijo in Kenijo je sprožila planinska nesreča – o tem smo l. 1970 poročali. Takrat je iz Tirolske priletelo 6 gorskih reševalcev, da bi rešili dr. Judmaierja. Reševalna akcija je trajala 36 ur, pomagali so kenijski planinci in policisti. Pri tem se je ponesrečil še pilot, ki ni bil izkušen v ravnanju s helikopterjem v razdrapanem gorskem svetu. Nairobijski časopis »Daily Nation« je zapisal: Treba je vzpostaviti gorsko reševalno službo.

Gorsko-reševalni tečaji so trajali 24 mesecev, vodili so jih veččaki avstrijskega »Naturfreunda«. Avstrija je poskrbela tudi za novo koč »Austria hut«, 4480 m v boku Mt. Kenia.

»Daily Nation« je zapisal: »Nesreča je na nepozaben način združila Avstrijo in Kenijo.«

Mt. Kenia že postaja plen množičnega turizma, žičnica ga bo seveda še bolj uveljavila. Avstrijci, Nemci, Švircarji so skoraj dnevni gostje – pot iz Nemčije v Nairobi danes za petičneže ničesar ne pomeni, z letalom je to nekaj ur, še dve uri z avtom od Nairobija in že stoji moderni izletnik v vznožju Mt. Kenia in Ki-

limandžara. Pod Kilimandžarom stoji nemška postojanka »Kibo-Lodge«, hotel, v katerem sprejema goste nemška gospodinja, skrbi za nemško kuhinjo, za tipični nemški kruh in za splošno dobro počutje svojih alpskih rojakov. Vse je tako kot v Alpah, le karavane črnih nosačev vsak hip opozarjajo afriške planinske turiste, da vendarle doživljajo eksotično romantiko, ki ni dosegljiva brez naporov. No, žičnica bo poskrbela, da tudi teh ne bo več, vsaj za tiste, ki imajo krajšo sapo in zelo malo kondicije.

Inženir Sen je za žičnico izbral pot Naro-Moru do vremenske postaje na Mt. Kenii, od tu bi vzpenjača segla na višino 3200 metrov, naslednja etapa – 5 km – pa bi pripeljala na greben Two Tarn (4550 m). Projektant bi k temu rad pridružil 630 m dolgo žičnico nad slapovi Guru v Aberdare. Vse tri naprave bi po cenah iz leta 1972 stale poldrug milijon dolarjev – če smemo verjeti.

Kenijci pričakujejo, da bo stroške prevzela avstrijska razvoja pomoč, Avstriji, ki imajo delovne stike s Kenijo, pa se vprašujejo, če bo to res.

T. O.

VREME NA KREDARICI V JUNIJU 1973

Srednje mesečne temperature zraka v juniju 1973 so bile v pretežnem delu Slovenije blizu normalnih vrednosti (odklon do $\pm 0,2^\circ$), le na Štajerskem je bil odklon večji ($\text{Celje} + 0,7^\circ$, Maribor $+ 0,5^\circ$). V padavinskem pogledu pa so Gorenjska, Štajerska in del Primorske bili prekomerno namočeni, medtem ko je Dolenjska prejela komaj 70 % za junij normalne množine moče.

Srednja mesečna temperatura zraka na Kredarici je znašala $4,3^\circ$. Bila je za $0,9^\circ$ nad poprečkom obdobja 1955–1972. Ekstremne temperature so bile: maksimum $15,7^\circ$ dne 28. jun. in minimum $-1,8^\circ$ dne 7. jun. Obe vrednosti sta bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov Kredarice.

Srednja mesečna oblačnost (6,6) je bila pod poprečkom obdobja 1955–1972. Heliograf na Kredarici je registriral skupno 183 ur s sončnim sijem, kar je le 39 % možnega trajanja sončnega sija.

Skupno je na Kredarici padlo v juniju, v 15 padavinskih dneh 283 mm padavin, kar je 126 % normalne vrednosti. Padavine izvirajo v glavnem od dežja. Vendar je na Kredarici v juniju trikrat vmes tudi še snežilo. Snežna odeja je ležala samo 18 dni, njena maksimalna debelina je merila 116 cm.

Iz opisanih značilnosti povzemamo, da je bil letošnji junij v Triglavskem pogorju prekomerno topel in dobro namočen.

dr. F. Bernot

IZREDNI PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK Od 1. VII. 1972 do 30. VI. 1973

Prispevali so:

Po din 10

Janez Zupanc, Vida Lenšček, Franc Dimnik, Benjamin Luin, Mila Juvanec, Ljubljana – Dane Pumpernik, Ravne – Ivan Pohar, Jesenice – Marinka Bizjak, Nada Jelenko, Albina Mahovne, Mavricij Potza, Senovo – Cvetka Mulej, Lesce – Tončka Peterlin, Domžale – Janez Kalan, Zbilje – Drago Novak, Dol – Bruno Gradišnik, Selnica – Rudi Steblovnik, Radače – Karel Hauser, Slov. gradec – Zdenka Sozja, Bovec – Albin Noč, Jesenice – Stane Roblek, Skofja Loka – Stefan Ledinek, Mežica – Viktor Gruntar, Blaga Jeneš, Maribor – Jože Lovrenčak, Rogaska Slatina – Lojze Pavšič, Nova Gorica – Ela Balta, Franc Vidmar, Janez Hribernik, Kranj – Stefan Vivod, Slovenske Konjice – Oton Ambrož – USA.

Skupaj din 310.

Po din 20.

Ivan Mohor, Anton Sajovic, Ljubljana – Franc Jelenc, Reteče – Mirko Zinaver, Blaga Jeneš, Maribor – Viktor Hajna, Stane Zwölf, Postojna – Franc Telcer, Prevalje – Manfred Zgavc, Nova Gorica – Franc Jelenc, Skofja Loka, Ivan Razbornik, Ljubno – Alojz Sinigoi, Dornberk – Franc Vesel, Domžale – Roža Zabret, Kranj – Radovan Cvetkovič, Valjevo – Jerko Šišić, Split – Jože Miklavčič, Avstrija – Rafko Javornik, Nemčija.

Skupaj din 360

Po din 40

Boris Ogrinec, Andrej Anžur, Ivo Mikl, Danilo Pipan, Dr. Vinko Razboršek, Branko Prekoršek, Ljubljana – Boris Ostan, Bovec – Herbert Drofenik, Maribor – Dolores Čeferin, Ivo Ruš, Anica Repič, Ajdovščina – Božica Zivec, Nova Gorica – Bojan Cestnik, Borovnica – Ciril Magajne, Šempeter – Sonja Sardoč, Koper – Boris Drofenik, Ravne – Mira Pinoza, Ptuj – Dr. Edo Štepišnik, Petrovče – Ing. Milivoj Bogdanović, Zagreb – Ing. Peter Leskovicar in Norbert Ogrin, Nemčija.

Skupaj din 840

Po din 50

Maja Lipovšek, Bernard Klobučar, Franc Zavodnik, Nevina Prevec, Tone Škrajnar, Ljubljana – Slavko Robič, Gozd – Herman Wiegele, Sonja Kaizer, Maribor – Mira Pinoza, Ptuj.

Skupaj din 450

Po din 60

Franc Šalamun, Ljubljana – Jeromin Dolinar, Gabrijel Strah, Polje – Franc Malešič, Kamnik – Štefi Rodman, Zagreb – Matija Tuma, Svica.

Skupaj din 360

Po din 100

Franc Mervec, Ing. Lev Pipan, Ljubljana – Franc Vogelc, Maribor – Franc Govekar, Vodice.

Skupaj din 240

Po din 150

Jože Božič, Ljubljana, Gašper Štibelj, Trzič.

Skupaj din 300

Po din 200

Prof. Ivan Šumljak, Maribor.

Honorarje so odstopili:

Verena Mencinger, Lesce, din 30 – Gizela Smielovsky, Bovec, din 40 – Ing. Josip Teržan, Ravne, din 60 – Vladimir Pleničar, Ljubljana, din 60 – Vojko Celigoj, Ilirska Bistrica, din 70 – Janko Fili, Tolmin, din 70 – Avgust Delavec, Majstrana, din 75 – Dr. Svetko Lapajne, Ljubljana, din 290 – Dr. Andrej Zupančič, Ljubljana, din 700.

Skupaj din 1395

Prispevki od 1. VII. 1972. do 30. VI. 1973, skupaj din 4455.

ZDRUŽENE PAPIRNICE

Vevče — Ljubljana

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo.

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij.

V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto. Zahtevajte vzorce!

tovarna pohištva

lipa

ajdovščina

telefon 73-011

telex 34340 yu lipa

izdeluje:

- kolonialno pohištvo
- kuhinjsko pohištvo
- stavbeno pohištvo

**kupujte izdelke tovarne
in kupili boste prav tisto
kar potrebujete!**

SLOVENIJALES

Trgovsko podjetje

Ljubljana

LJUBLJANA

Dvoržakova 12/II

Telefon 314-856

nudi v svojih poslovalnicah:

- »Rokavičar«, Titova 17
- »Pionir«, Titova 17
- »Nogavičar«, Nazorjeva 3
- »Jelka«, Miklošičeva 34
- »Maja«, Miklošičeva 10

žensko perilo, pletenine, rokavice,
nogavice ter oblačila za otroke

Prijeten oddih in počitek
vam v svojih postojankah

Valvasorjev dom pod Stolom 1180 m

Roblekov dom na Begunjščici 1757 m

Pogačnikov dom na Križkih podih 2052 m

želi

**PLANINSKO DRUŠTVO
RADOVLJICA**

**ZDRUŽENO
PODJETJE
SLOVENSKE
ŽELEZARNE**

Železarna Jesenice

PROIZVAJA:

debelo, srednjo in tanko pločevino, dinamo
trakove, hladno valjane trakove, vlečeno,
luščeno in brušeno jeklo, vlečeno žico,

patentirano žico, žico za prednapeti beton,
hladno oblikovane profile, dodatni material
za varjenje jekla in ostalih kovin, žičnike,
plin ARGON

**POSLOVNO ZDRUŽENJE
modna hiša
LJUBLJANA - MARIBOR
OSIJEK - SMEDEREVO**

Modna hiša s poslovnimi enotami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu vam nudi bogato izbiro aktualne damske, moške in otroške konfekcije, velik asortiman športnih in elegantnih pletenin, metersko in dekorativno blago ter druge galanterijske artikle. Visoka kvaliteta materialov, modni kroji in dostopne cene vam jamčijo dober nakup.

Vi. Vi. Ex.

**EXPORT-IMPORT
VIZINTIN VITTORIO**

34170 GORICA — CORSO ITALIA 65

Telefon 2756 - 2757

Telex 46214 VIVIEX

- Zastopstvo italijanskih podjetij za reprodukcijski material za lesno industrijo
- Materiali za gradbeništvo
- Oprema notranjih prostorov
- Lepila za lesno industrijo ter industrijo obutve
- Okovje za okna in vrata
- Pohištveno okovje
- Avtomatska vrata za trgovine in garaže
- Montažni bazeni iz poliestra

Sodelujemo s podjetji iz cele Jugoslavije,
projektivnimi biroji ter poslovnimi združenji

Obrnite se na nas, vedno smo vam na uslugo!

KOMPAS

JUGOSLAVIJA

POSLOVALNICE:

Beograd, Bled, Budva, Celje, Crikvenica, Dubrovnik, Fernetiči, Gradina (Dimitrovgrad), Hercegnovi, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Kranj, Korensko sedlo, Lazaret (Ankaran), Leskovac, Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novo mesto, Novi Sad, Opatija, Podgora, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Rabac, Rovinj, Sežana, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vatin (Vršac), Vrsar, Vršac, Zadar, Zagreb

DEJAVNOSTI:

Prodaja vseh vrst železniških, letalskih in ladijskih vozovnic za tu in inozemstvo — hotelske rezervacije — turistične informacije — posredovanje potnih listov in vizumov — organizacija izletov in potovanj po Jugoslaviji in inozemstvu z lastnimi modernimi turističnimi avtobusi — avtobusni prevozi — izposojanje osebnih avtomobilov brez šoferja

HOTELI:

KOMPAS hotel Dubrovnik — KOMPAS hotel Bled —
KOMPAS hotel Ljubelj — KOMPAS motel Kranjska gora —
Restavracija »LJUBELJ«

KOMPAS žičnica »Zelenica« na Ljubelju — obratuje vsak dan
Gojitveno lovišče Petrovci

RENT-A-CAR

KOMPAS je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

Iskra - Braun sixtant S

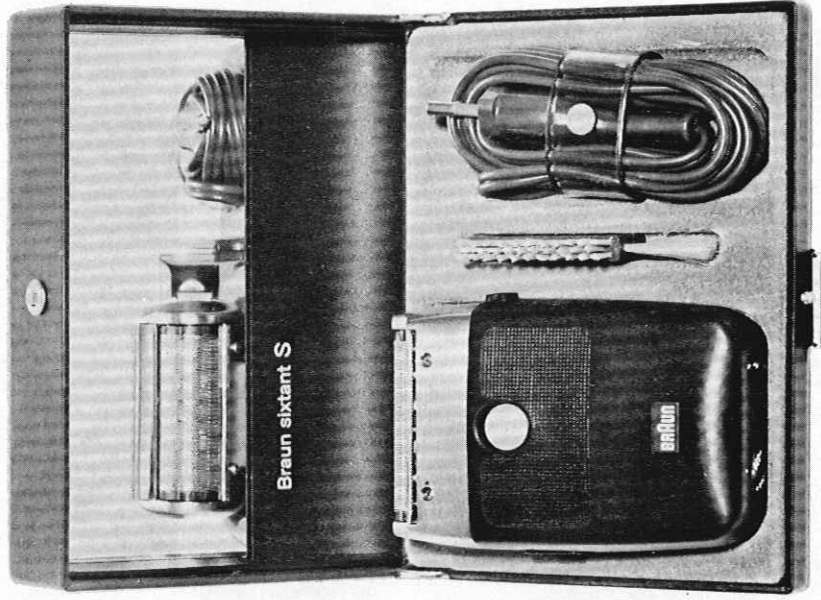
Za moške z gosto in močno brado, ker tudi tako brado obrije temeljito

Za fante, ki so se komaj pričeli briti, ker brije tako nežno, da na koži ne povzroča izpuščajev

Za vse, ki za britje nimajo veliko časa, kajti hitro britje je ena od vrlin brivnika ISKRA - BRAUN SIXTANT S

- brije temeljito
- brije nežno
- brije hitro

Triletna mednarodna garancija!

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandske volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo najboljšje kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah **Jugoexporta**

Beograd, Kolarčeva 1, Knez Mihajlova 10 in Terazije 2

Po vrnitvi s težke ture se boste najbolje odpočili na pohoštju **Jugoexporta**,
ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:

Kolarčeva 1
Bulevar revolucije 84
Generala
Ždanova 78

v Zagrebu:

Zagrebski velesejem
Paviljon 12

v Skopju:

JLA 66

v Novem Sadu:

JLA 25

v Nišu:

Rudjera Boškovića 2 b
Balkanska 2

v Splitu

Kupališki prilaz 12

v Titogradu:

Nemanjina obala 1

Jugoexport

BEOGRAD, KOLARČEVA 1